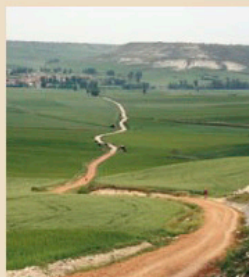

Nr. 13 · Juli 2007 · 8. årgang

Pilgrimmen

*En øde strækning
mellem Rabé de
las Calzadas og
Hornillos del
Camino
Foto: Peter Glunz*

Pilgrimmen

Udgives af:
Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme

Pilgrimmen
c/o Bent Jul
Markmandsgade 8, 4.tv
2300 København STlf.: 32548816
mail:redaktionen@santiagopilgrimme.
dk

Pilgrimmens redaktion:
Bent Jul, ansvarshavende, tlf.: 32548816,
bent.jul@privat.dk
Eva Andersen, tlf.: 38280804
eva-andersen@voldparken.dk
Henrik Friediger, tlf.: 458500

ISSN 1603-2365

Pilgrimmen afleveres
til Nationalbibliografien

Opsætning og layout:
H.-P. Glunz, Køge, tlf.: 4618 8001
Tryk: Glumsø Bogtrykkeri

Foreningen

Foreningen af Danske
Santiagopilgrimme
Frederiksvej 94180 Sorø
Tlf.: 57821373
Fax: 57833765
Mail: info@santiagopilgrimme.dk
www.santiagopilgrimme.dk

Ved henvendelse til foreningen bedes
medlemsnummeret oplyses,

Bestyrelsen:

Henrik Tarp, formand,
tlf.: 57821373

William Arentved, næstformand
tlf.: 3969 5710

Benny Hansen, kasserer,
tlf.: 5663 1317

Bent Jul, redaktør,
tlf.: 3254 8816

Kaj Højland
Tlf.: 9781 0173

Nils Henrik Lieberkind
tlf.: 4731 5626

Vivi Tarp, sekretær
tlf.: 5782 1373

Copyright:

Enhver udnyttelse af bladets tekster er forbudt i henhold til loven. Undtaget herfra er korteuddrag af artikler til brug for anmeldelse samt til omtale der fremmer foreningens formål. Samtykke til at kopiere bladets tekster i øvrigt kan fremskaffes gennem bladets redaktion. Det er Redaktionens politik at artikler, der ikke er honoreret, tilhører de enkelte forfattere.

S i d e :

- 2 Impresum
- 3 Indholdsfortegnelse
- 4 - 5 Kære Læser *af Bent Jul*
- 6 - 9 Udvikling af pilgrimsvandring i Danmark *af Elisabeth Lidell*
- 10 - 15 Kan man tage børn med på Caminoen? *af Chris Donkin*
- 16 - 18 Pilgrim for en bedre fremtid *af Eivind Luthen*
- 19 - 24 Da Dronning Margretes pilegrimer kom til Borre *af Eivind Luthen*
- 25 - 27 Vikinger og pilgrimme i Galicien *af Britta Olsen*
- 28 - 31 Han skal vokse. Jeg bliver mindre *af Finn Buhl*
- 32 - 37 Pilgrim og protestant - vandring med hjerne og hjerte *af Henrik Friediger*
- 38 - 41 Pilgrimsteologi og spiritualitet *af Niels Erik Søndergård*
- 42 - 47 ”Den terapeutiske veien” *af Einar Lunga*
- 48 - 49 Santiero Francescano *af Ole P*
- 50 - 52 Via Jutlandia, Den jyske Jakobsvej *af Kaj Højland*
- 53 - 55 Fra Danmark til Spanien på cykel *af Niels Henrik Lieberkind*
- 56 - 62 Med Maria Magdalene på Via Lemovicensis - Voie de Vézelay *af Bent Jul*
- 63 - 67 At kaste sig ud i det ukendte *af Niels Moestrup*
- 68 - 69 Niels Moestrups råd til nye pilgrimme *af Niels Moestrup*
- 70 Foto: Puete del Reina *af Niels Moestrup*
- 71 - 74 Hej Ho fra det hellige mål *af Steen Vedby Nielsen*
- 75 - 76 En verdslig pilgrimshistorie *af Poul Jonsen Willer*
- 77 En meget kedelig historie *af Dorrit Mott*
- 78 - 80 Interview med Niels Henrik Lieberkind, medlem af foreningens bestyrelse
- 81 Man må rejse til fods *Poesi*
- 82 The pilgrims marching song *Poesi*
- 83 Jakabus - Sankt Jakob *Poesi*
- 84 Pilgrimsvandring med børn og unge *bog anmeldelse af Eva Andersen*
- 85 Den Danske Klosterrute. *bog anmeldelse*
- 86 Pilgrim ved verdens ende *bog anmeldelse af Bent Jul*
- 87 - 89 Hjemkomstretræte for Santiagopilgrimme *af Lene Münter*
- 90 - 91 Indvielse af middelalder pilgrimsvej gennem Danmark *af Bent Jul*
- 92 Herberger langs Hærvejen *af Kaj Højland*
- 93 Foredragsholdere *af Kaj Højland*
- 94 - 95 To gamle kilder... og en kirke som ikke vil rives ned *af Finn Buhl*
- 96 Spor af Jakobs Kult i Danmark / Kagen i Santiago
- 97 Ortopædiske indlæg til sko *af Bent Jul*
- 98 10 bud for pilgrimme *oversat af Henrik Friediger*
- 99 - 100 Billeder fra Indvielse af middelalder pilgrimsvej gennem Danmark

Kære Læser

Siden Pilgrimmen nr. 12 udkom i november 2006 har omkring 600 danske Santiagopilgrimme været på Caminoen godt hjulpet af vores forening, flere hundrede af disse har fået tilsendt pilgrimspas fra foreningen, 80 medlemmer har deltaget indvielsen af Via Scandinavia med en vandring fra Skt. Jakobs kirke i Ballerup til Skt. Ibs kapel i Roskilde, et antal Santiagopilgrimme har over en intens weekend bearbejdet deres vandring i 2006 på foreningens hjemkomstretræte og mange af foreningens medlemmer har afholdt foredrag og andre pilgrimsaktiviteter rundt om i landets kirker og forsamlingshuse. Alt dette har givet foreningen en stor direkte og i særdeleshed indirekte presseomtale i danske medier.

Nu kan redaktionen så igen præsentere et nyt blad - og denne gang i en stilistisk set moderniseret form. Det er vi meget stolte af. Vi har ikke været så hurtige, som vi gerne ville; men vi håber, at I kan bære over med os, når I ser, at bladet igen er på ikke mindre end 100 sider af høj indholdsmæssig kvalitet. At al redaktionsarbejde er fritidsarbejde, må vel også være en formildende omstændighed.

Bladet er denne gang blevet noget tungt - hvilket her skal forstås positivt. Vi har modtaget meget vægtige artikler omkring begrebet pilgrimsteologi. Der behandles således emner om Luther og protestantisme, om den terapeutiske vej, om norske fangers bodsvandring for en bedre fremtid, om moderne pilgrimsvandrings tilknytning til det åndelige og om pilgrimsvandringens udvikling lokalt i Danmark. Det spændende ved disse indlæg er, at de skrives ud fra gedigne personlige erfaringer. Det er interessant at se, at det fortrinsvist er lægfolk, der udtaler sig. Herved aner man en fornyelse af kristen praksis baseret på såkaldte græsrødder. Redaktionen er meget glad for at kunne formidle denne type stof.

I bladet finder du også en del artikler med historisk forhold. Nogle af disse er resultat af ny forskning andet er resultat af medlemmers passion for formidling af historisk materiale, især materiale med relation til Sankt Jakob og kirkekunst.

Sædvanen tro gør vi os umage med at fremskaffe artikler om pilgrimsvejene i Europa. Denne gang kan man læse om cykling fra Danmark til Santiago, om Via

Forsidebillede

Udsigt fra mesetaen. En øde strækning mellem Rabé de las Calzadas og Hornillos del camino. Caminoen snor sig mellem de flade bakker, der er tilsæt med hvede. Allerede halvvejs får man øje på Hornillos - ofte skuffende længere væk end man tror. Den førhen nærmest øde landsby er nu forsynet med både butik og bar - og et refugium overfor kirken. De eneste lyde er vindens susen i det lave korn og lærkesangen.

Foto: Peter Glunz

Lemovicensis fra Vézelay over Limoges til Pyrenæerne, om Via Jutlandia som er den Jydske Jakobsvej, om en boganmeldelse af endnu et stykke af Den danske Klosterute samt lidt inspiration til vandring ved Assisi, hvor den hellige Franz havde sit virke.

Hertil kommer artikler om pilgrimslivet, pilgrimspoesi og foreningens aktiviteter. Redaktionen efterlyser små fortællinger om dine oplevelser som pilgrim. Vi imødeser gerne morsomme artikler eller beskrivelse af dine møder og refleksioner. Har du et digt? Brug sensommeren til at udtrykke dine glæder – og send dem så til redaktionen.

Sædvanen tro vil jeg slutte med nogle linier fra Jakobsbrevet (Kap. 2 vers 1):

Redaktion

Pilgrimmen 13 er et resultat af en vekselvirkning mellem medlemmerne og redaktionen. Vi har igen mærket en positiv interesse for at skrive til bladet. Somme tider kommer artiklerne efter opfordring i andre tilfælde kommer de heldigvis uopfordret. Artiklerne har været fordelt på redaktionens medlemmer, der har forestået bearbejdning, oversættelse, korrektur og billedredaktion. Tak til alle!

Rige og fattige

I kan ikke tro på vor Herre Jesus Kristus, den herliggjorte, og så gøre forskel på folk. For hvis der kommer en mand ind i jeres forsamling iført en fornem dragt og med guldtring på fingeren, og der så også kommer en fattig mand ind i snavset tøj, og I kun har øje for ham, der bærer den fornemme dragt, og siger: »Vær så god, her sidder du godt,« men siger til den fattige: »Du kan stå dér eller sætte dig her på gulvet,« er I så ikke i modstrid med jer selv og har opkastet jer til dommere med onde tanker?

God læselyst!

Bent Jul, redaktør

Opsætning og layout

Peter Glunz har nu gennem 3 numre stået for den grafiske videreudvikling af bladet. En del af fotografierne er hans, ligesom han har forbedret kvaliteten af de ofte meget ringe billeder, som redaktionen selv har leveret. Vi er meget glade for at arbejde sammen med Peter. Peter har en mindre virksomhed, hvor han professionelt leverer layout, opsætning og fotoarbejde (billedbearbejdning, fotoreportage og dokumentation) til virksomheder og foreninger. Redaktionen er sikker på, at han vil give dig en fordelagtig pris.

Udvikling af pilgrimsvandringer i Danmark

Mange har haft glæde af at møde sognepræsten Elisabeth Lidell til foredrag og små pilgrimsvandringer fortrinsvis omkring Århus og på Hærvejen. Endnu flere har igennem årene hørt hende ivrigt gøre reklame for pilgrimsvandring. Nu er hun så at sige blevet freelancer med betegnelsen pilgrimspræst. Det er nyt og interessant, hvorfor redaktionen har bedt hende om at redegøre for de tanker, der ligger bag et så stort spring. Visionen er stærk. Hendes mål er at udvikle pilgrimsvandring i Danmark.

Af Elisabeth Lidell

Det var min første camino-vandring år 2000, der gav mig ideen til at prøve at omplante de spanske pilgrimsferinger til dansk grund. Min mand, Andreas Blinkenberg blev under vores fælles camino-vandring i 2002 også optaget af pilgrimsvandring. Han er nu i gang med at etablere en ”dansk camino” ved at indrette herberger langs Hærvejen (åbnes sommeren 2008). Sammen har vi tilbudt kurser, vandring og foredrag og efterhånden brugt al vores fritid på pilgrimsarbejdet. Derfor har jeg gennem de sidste par år forsøgt at få etableret en specialpræstestilling i lighed med fængselspræst, sygehuspræst og sømandspræst. Såvel biskop som kirkeminister har udtrykt velvilje overfor denne nytænkning indenfor folkekirken, men har ikke kunnet finde midler til en pilgrimspræstestilling.

Når man skal bade i havet en vinterdag, må man beslutte sig for at hoppe ud i det – ellers bliver det aldrig til noget. Derfor har jeg besluttet at tage to års orlov uden løn for at hellige mig pilgrimsarbejdet. Jeg

føler mig overbevist om, at det vil give mig – og forhåbentlig folkekirken – den samme forfriskning som vinterbadning.

Den voksende interesse for pilgrimsvandring hænger sammen med, at vi i dag tilegner os livserfaringer, mens vi er i bevægelse. Det gælder også for troen. Såvel Sverige som Norge har flere pilgrimspræster ansat. Men i Danmark er denne form for forkyndelse stadig på pionerplan.

Igennem 26 års præstegerning har jeg forsøgt at give kirken krop, at tale til hjertet og sanserne – gennem bønner, billedmeditationer, retræter, bibelmeditation, åndelig vejledning og nu pilgrimsvandring. Det er min intention at tale enkelt om det store, om den treenige Gud. Dér, hvor Guds folk mødes, kan der forkyndes, hvad enten det sker i kirkerummet eller i det fri. Når vore livshistorier undervejs flettes sammen med vore troshistorier i samtale, bøn, salmesang, nadverfejring og bibellæsning, kan det ske, at mennesker begynder at prise og takke Gud for livets gave. Så har Helligånden gjort sin gerning. Da har pilgrims-

rejsen nået sit mål: at skabe rum for mødet med den levende Gud.

Længslen er begyndelsen til alt

Søren Kierkegaard siger et sted: ”At bede er at ånde. Derfor er spørgsmålet om, hvorfor vi beder, et dumt spørgsmål. Hvis ikke vi trækker vejret, dør vi. Ikke at bede medfører åndelig død. Alle har brug for en åndelig vejleder. Det vidste Martin Luther. Det ved Desmond Tutu. Hvis man i sit liv har en længsel efter Gud i sit hjerte, er det meningsfuldt at få en medvandrers på sin åndelige vej.

Min erfaring som præst er, at mange danskere længes efter at sætte ord på deres tro og længsel efter Gud, jfr. Davids salme 42,2-3: ”Som hjorten skriger ved det udtørrede vandløb, sådan skriger min sjæl efter Gud, den levende Gud. Hvornår kan jeg komme og se Guds ansigt?” Længslen er det første skridt på vej mod Gud. Den kristne lever i sin vorden, altid på vej. Men al længsel har brug for vejledning.

Kært barn har mange navne

Derfor planlægger og leder jeg vandringer, hvor jeg som præst har mulighed for at forkynde Guds ord. Det sker bl.a. i form af gudstjenester og andagter undervejs. Som præst står jeg i forvejen til rådighed for samtale, sjælesorg og skriftemål, så under vandringen er der også god tid til sådanne samtaler på tommandshånd. Emnerne kan være: familiens fællesskab om troen, skyldfø-

lelse, hjertets ensomhed, længslen efter at komme Gud nærmere, hjælp til et dagligt ritual, at få prikket hul på blufærdigheden og få hjælp til at bede og sætte ord på det med troen...

Elisabet Lidell under en pilgrimsvandring i Mols Bjerge

I England kaldes en åndelig vejleder: ”spiritual director” eller ”spiritual companion”. Dets latinske oprindelse betegner ”én, der spiser brød med!” - et smukt udtryk, der leder tankerne hen på den vidunderlige Emmaus-beretning fra Luk 24, 13-35. I USA kaldes den åndelige vejleder for ”spiritual guide” eller ”spiritual counselor”, mens hun eller han i Tyskland kaldes ”geistlicher Begleiter”. Der findes flere metaforer for en åndelig vejleder: ven, hyrde, lærer, men for mig er den bedste betegnelse: ”en med-vandrer på troens vej”.

Hvordan kan mødet mellem Gud og mennesker finde sted?

Augustin skriver et sted: ”Guds længsel er det levende menneske”. Længslen er altså det sted, hvor Gud og mennesker mødes. Åndelig vejledning handler således ikke

om terapi, men om vores relation til Gud og om at øve sig i en religiøs praksis. Man kunne kalde det troshjælp til indøvelse af kristen spiritualitet. Det, der på godt gammeldags hedder fromhedsliv. D.v.s. focus er på den enkeltes Gudsforhold og bønpraksis.

Den åndelige vejledning består først og fremmest i at ledsage det andet menneske på bønnens og livets vej i overbevisningen om, at det er Kristus selv, der er vejen, hvorpå vi møder livet, og som selv skænker den sandhed, han mener, den enkelte er i stand til at modtage på nuværende tidspunkt. At få lov at slå følge med et andet menneske på vejen mod Gud er en stor gave, og som pilgrimme kan vi her erfare sandheden i ordene fra Es. 12,3: ”I skal øse vand med glæde af frelsens kilder!”

Elisabeth Lidell's Vision

Jeg ønsker at koordinere og inspirere pilgrimsarbejdet i folkekirken, bl.a. ved:

1. Arrangere pilgrimsvandringer, herunder:

- pilgrimsvandringer for sogne i folkekirken, pilgrimsvandringer for konfirmander
- pilgrimsvandringer for andre grupper, foreninger og kristne trossamfund, herunder økumeniske arrangementer (1-dags, weekends samt flere uger)
- afholde pilgrimgudstjenester
- at udvikle Hærvejen som pilgrimsrute gennem samarbejde med de lokale menighedsråd

2. Inspiration og uddannelse, herunder:

- holde foredrag om moderne pilgrimsvandring – den ydre og indre vej
- undervise menighedsrådsmedlemmer, præster og sognemedhjælpere på pilgrimskurser
- arrangere pilgrimsseminar
- lede pilgrimsretræter
- lede økumeniske pilgrimsweekends
- afholde tværfaglige pilgrimskurser

- afholde pilgrimskurser og –vandring på danske folkehøjskoler og efterskoler
- udbygge samarbejdet mellem kirke, skole, kommune etc.
- deltage i de årlige nordiske pilgrimspræstemøder

3. Information om pilgrimsvandring, herunder

- skrive artikler og bøger om pilgrimsvandring som kristen trospraksis
- stille mig til rådighed for medierne med information om pilgrimsvandring som en meningsfuld religiøs praksis
- administrere hjemmesiden: www.pilgrimsvandring.dk
- udarbejde liturgihæfter med pilgrimsmotiv til de pilgrimme, der besøger kirkerne langs Hærvejen

Foreningens hjemmeside:

www.santiagopilgrimme.dk

Foreningens hjemmeside

- Danmarks største artikeldatabase med seriøst pilgrimsstof
- Gamle numre af Pilgrimmen i PDF-format
- Et pilgrimsforum, hvor du kan finde masser af relevant information og hvor du kan stille spørgsmål samt diskutere med andre pilgrimme
- Få overblik over litteratur og links til andre hjemmesider
- Aktivitetskalenderen
- Links til andre hjemmesider

Kan man tage børn med på Caminoen??

Med denne artikel fortsætter vi vores tema om børn på caminoen. Læs om nogle af de erfaringer, som Chris Donkin og hans 6-årige søn Noah høstede i forsommeren 2006, da de vandrede en del af caminoen fra Astorga til Santiago. Forhåbentlig kan det være til inspiration for andre, som går med overvejelser om at gøre turen med mindreårige børn.

Af Chris Donkin

Du skal lige vide, at jeg kun gør det her for din skyld!

Det var allerede på tredjedagen - nogle kilometer fra Foncebadón -, at Noah stoppede op, kiggede mig dybt i øjnene og fyrede ovenstående replik af. Jeg må indrømme, at jeg var en smule groggy i minutterne derefter, og tankerne om at vende omkring og tage den første flyver tilbage til Danmark, var ikke langt borte. Heldigvis havde jeg tilstrækkeligt med "is i maven" og valgte at høre hans bemærkning som en kærlighedserklæring og ikke som en krigserklæring. Nu godt et halvt år efter hjemkomsten fra vores tur er jeg ikke længere i tvivl om, at jeg gjorde ret i at fortsætte vandringen mod Santiago.

Forberedelserne

Interessen for at vandre på caminoen med børn blev vakt helt tilbage i 1994, hvor jeg i Politiken læste en inspirerende artikel af Henrik Friediger, som stod for at skulle gennemføre pilgrimsturen med sin 12-årige søn. 12 år senere fik jeg selv muligheden for at realisere drømmen, da jeg havde taget børnepasningsorlov som optakt til

Noahs skolestart. Der var ikke mange erfaringer at trække på ved gennemlæsning af bøger og artikler om caminoen, og jeg var hurtigt klar over, at det var lidt af et eksperiment, som vi begav os ud på. På Santiago Pilgrimmenes hjemmeside havde jeg spurgt til andres tanker omkring det at gennemføre turen med mindreårige børn og fik en del forskellige reaktioner, lige fra "det må du aldrig gøre...det er da alt for krævende for et lille barn" til "bare se at komme af sted...". Hvorom alting var, så besluttede jeg mig til at gøre forsøget.

Noah er en ret almindelig dreng på 6 år og med en fysik som de fleste af sine jævnaldrende. Han spiller fodbold og cykler en del, men havde ingen særlige forudsætninger for eller erfaringer med at vandre forud for turen. Vi indkøbte dog i god tid hans vandrestøvler, og begyndte i hverdagen når vi skulle til byen eller på besøg hos kammeraterne, at gå i stedet for at tage cyklen eller bilen. Det blev også til enkelte ture på max. 10 km med rygsæk til stranden og i skoven, men derudover trænede vi hverken særlig intensivt eller målrettet.

I ugerne op til afrejsen talte vi naturlig-

vis meget om den forestående vandretur med venner og familie, som bakkede flot om projektet. Jeg læste højt af "Rejsen til Jacobs by", som ganske vist omhandler en anden tid og nogle helt andre strabadser, men godt kan give et lille indtryk af de oplevelser der venter forude. I en 6-årigs univers er det dog under alle omstændigheder svært at have en klar forestilling om tid og afstande og hvad der reelt ligger af udfordringer i at gå på caminoen.

overkanten, så reelt havde han næppe mere end 4 kg, inkl. to små vandflasker, i sin lille 15 liters rygsæk. Jeg selv havde lånt en trekking rygsæk med plads til 65 liter. Den var pakket til bristepunktet ved afrejsen, men jeg måtte hurtigt sande, at den samlede vægt på godt 20 kilo blev for meget at bære rundt på, og måtte to gange sende overskydende vægt retur til Danmark (en dyrekøbt erfaring i øvrigt, da portoen næsten oversteg tingenes værdi).

Udstyret

Grundlæggende har børn vel brug for det samme udstyr som voksne, men da den voksne kommer til at bære på det meste af barnets udrustning, så der skal virkelig tænkes "småt", når rygsækkene skal pakkes. Et barn kan som tommelfingerregel bære en vægt svarende til sin alder, hvilket nu i Noahs tilfælde forekom at være lige i

Fodtøjet skal selvfølgelig være i orden. Vi købte et par Gore-Tex vandrestøvler til ham og de viste sig at være rigtig gode. Vandresokker kan også fås til børn og kan klart anbefales. Derudover investerede vi i sandaler med svangstøtte og ekstra polstret sål, som Noah kunne bruge som alternativ til støvlerne og om aftenen. Selv om han gerne ville vandre i dem, var det ikke nogen god idé, da vi måtte tage alt for mange

pauser til at fjerne små sten fra skoen. Noah havde en almindelig kasket og som supplement en lille halsklud, som vi op ad dagen fæstnede under kasketten så den beskyttede nakken og ørerne – en meget praktisk anordning, som vi havde brug for hver dag, eftersom vi var begunstigede med stærk sol fra en skyfri himmel under hele turen.

Vi havde hjemmefra købt et par teleskopvandrestave, så vi havde én hver. Når Noah ikke gad bruge sin, så havde jeg blot to. En vandrestav kan desuden bruges til at fægte med (pas dog på, for de er spidse og de knækker let), til at prikke fårelorte (en yndet beskæftigelse) og ikke mindst som værn mod aggressive hunde (det sidste fik vi dog heldigvis ikke afprøvet i praksis).

Vandringen

Jeg skønnede, at vi ville kunne gå i gennemsnit 10 km. om dagen og satte derfor en måneds tid af til vandringen de 265 km fra Astorga til Santiago. Hjemrejsen havde jeg ikke booket, da jeg ville være sikker på at kunne afbryde turen på et hvilket som helst tidspunkt.

Vi skulle så vidt muligt overnatte på herbergerne og i det hele taget forsøge at leve som "ægte" pilgrimme. Til brug for turen havde jeg anskaffet "Pilgrim Guides to Spain" over Internettet, og trods dens lille volumen, var den tilstrækkelig detaljeret og opdateret til at vi undervejs kunne planlægge etaperne efter den.

At vandre med børn medfører naturligt nok, at tempoet bliver langsommere. Børn tager væsentligt flere og kortere skridt end

os andre og skal have mange pauser. Noah gik i hvert fald kun sjældent målrettet og lige fremad. I stedet bevægede han sig i et zigzag-lignende mønster, nogle gange endog tilbage hvor vi kom fra, og han stod heller ikke af vejen for at slæbe rundt på store grene! Læg dertil en 6-årigs ubændige nysgerrighed og trang til at undersøge, pille, rode og rage ved alt hvad der er spændende og anderledes, og man vil bedre kunne forstå hvorfor en dagsetape på 15 km ville være et ambitiøst projekt.

Vi fandt dog i løbet af den første uges tid en god rytme, som vi begge kunne acceptere. Ofte gik vi hånd i hånd og fordelingen var åbenlys, for dels opnåede vi at gå i det samme tempo og dels gav det en enestående mulighed for at få talt sammen. Andre gange gik vi i hver vores tempo, men dog aldrig så vi slap hinanden helt af syne. Aftalen var, at jeg blot kunne vente lidt længere fremme, hvor der var skygge eller hvor jeg kunne hvile benene. Det reducerede mærkbart min utålmodighed, og Noah undgik at høre mig skynde på ham hele tiden.

Noah mødte som regel "muren" (den var nok mere mental end fysisk) i løbet af eftermiddagen, når solen og varmen var på sit højeste, og tempoet faldt fra 3 km./timen om morgenen til knap 1 km./timen sidst på dagen. Vi var på benene i omtrent lige så mange timer som alle de andre pilgrimme, men tilbagelagde alligevel højst den halve distance. Vi blev da også overhallet af samtlige pilgrimme, som befandt sig på den samme etape den pågældende dag, hvilket dog var klart mere enerverende for mig end for ham. Da man jo bliver mindst lige så træt af at stå, som af at gå (tænk

blot på museumsbesøg), så skal man heller ikke lade sig narre til at tro, at man er upåvirket i benene ved dagens slutning. Vi havde dog ingen som helst problemer med vabler eller sår på turen, hvilket ellers synes at være nærmest et adgangskriterium på Caminoen :-).

Turen på de i alt 54 km fra Astorga og til Ponferrada klarede vi på en lille uges tid. Noah havde imidlertid svært ved at overskue at skulle være væk fra sine kammerater og sine hjemlige omgivelser i 30 dage. Da det var blevet temmelig varmt i vejret og der forude var en ret skrap stigning op til O Cebreiro med relativt langt mellem herbergerne, besluttede jeg at tage en bus fra Ponferrada til Sarria for så at fortsætte vandringen derfra. Det viste sig at være en god beslutning, og jeg hørte da heller ikke om hjemme på resten af turen. De sidste 112 km. fra Sarria til Santiago de Compostela klarede vi på 9 dage. En enkelt gang mere - de sidste km frem til herberget i Santa Irene - tog vi bussen, da etappen var på 20 km. og middagsheden var ulidelig, men ellers ”snød” vi ikke. Reelt vandrede vi således 165 km. fordelt på 15 dagsetaper med 7 km. som den korteste og 15 km som den længste distance, og havde kun en enkelt hviledag.

En populær pilgrim

Den største prøvelse for Noah var i realiteten ikke de fysiske strabadser, men snarere den megen opmærksomhed, som blev ham til del – primært på grund af hans unge alder – og som jeg vil tro, at mange børn (og forældre med) kan have svært ved at håndtere. Noah udviste en engels tålmodighed når folk tiltalte ham på alle mulige sprog

og lærte hen ad vejen et par høflighedsfraser på både spansk og engelsk. Der blev taget rigtig mange billeder af ham (foruden dem jeg selv tog naturligvis) og ofte skulle der bruges tid på den helt rigtige opstilling før billedet var i kassen. Overalt på ruten blev han mødt med begejstrede tilråb (og enkelte gange også med hovedrysten) af såvel pilgrimme, som af lokale beboere og dagligt blev han kysset og krammet af især ældre koner. Særligt rørende var ankomsten til det dejlige herberg Nuestra Senora del Pilar i Rabanal del Camino, hvor Noah blev klappet ind af porten af både ansatte og pilgrimme. Her vankede der gratis overnatning og morgenmad til ham. Andre gange fik han slikkepinde, is og diverse souvenirs, så han lærte også med tiden at sætte pris på den megen opmærksomhed.

Dagsrytmen som pilgrim

De fleste herberger forlanger at man er ude inden 8.00, så det var svært at imødekomme Noahs ønske om at sove længe om morgenen. Vi var nu som regel de sidste der stod op og kunne i ro og mag – og ikke mindst med lyset tændt – pakke vores grej. På den sidste del af turen begyndte vi dog at vandre allerede ved 7-tiden, så vi kunne tilbagelægge de fleste kilometer inden varmen blev alt for ulidelig. Morgenmaden bestod ofte af en yoghurt fra Danone-automaten, som vi fandt på størsteparten af herbergerne, suppleret med en frugtkiks og et æble eller en banan, vand eller juice. Nu var vi klar til at gå hånd i hånd ud af landevejen i den kølige morgenbrise, mens solen var på vej op og disen stadig lå nede i dalen.

Efter en times tid nåede vi som regel frem

til første lille by hvor der kunne købes ”rigtig” morgenmad, der dog som oftest blot var to stykker ristet brød med marmelade og et glas juice. Herefter gik vi igen i 2-3 timer afbrudt af mindst én længere pause, hvor vi tog os tid til at lege, spille kort eller læse historie. Vi slæbte ikke rundt på særlig meget proviant. Dog havde vi altid rigeligt med vand, nogle kiks og lidt frugt og chokolade. Frokosten bestod typisk af en bocadillo eller sandwich og en Nestea eller Cola fra én af de mange barer på ruten suppleret med ispinde efter behov.

Eftermiddagsvandringen foregik som regel i et noget langsommere tempo og med flere pauser, men som regel var vi fremme ved herberget ved 15-tiden. Vi havde aldrig problemer med at finde plads på herbergerne og oplevede kun én gang at skulle sove på madrasser på gulvet (formentlig kan det godt længere hen på sæsonen vise sig at være et problem, hvis man ankommer relativt sent om eftermiddagen). Efter at have fået vores stempel i pilgrimspasset og fundet en seng - vi var heldige altid at finde en over- og en underkøje, som hørte sammen - var der god tid til at gå i bad, vaske tøj, lege og spille spil og se os omkring. Noah havde ikke behov for/lyst til et hvil ved ankomsten, og havde masser af energi til at fare omkring.

Hen ad aften fandt vi en bar eller restaurant, hvor vi enten kunne indtage pilgrimsmenuen, en pizza eller en burger. Tilbage på herberget var det tid for Noah til at ”skrive dagbog” – en tegning fra dagens oplevelser – som viste sig at blive et stort ”hit,” og som vi har haft stor glæde af efter hjemkomsten. Sjældent før ved 21.30-tiden gik vi til ro og efter godnathistorien (vi

havde medbragt de første to Narnia-bøger i paperback udgave, men kunne sagtens have brugt bind III også) fik han som regel sin MP3-afspiller med børnesange til at falde i søvn på, så han trods den intensive snorken rundt om ham, intet besvær havde med at sove.

Det ekstra til barnet

Jeg havde hjemmefra pakket en lille pose med diverse legetøj/beskæftigelse. Udover højt læsningsbøger og farveblyanter, valgte jeg at medbringe hans Game-Boy. Det viste sig at være en god beslutning, for om eftermiddagen og om aftenen kunne han trække sig lidt tilbage, hvis jeg talte med andre pilgrimme. Derudover havde han nogle såkaldte ”myresoldater”, som vi kunne lege med både ude og inde, foruden en slangebøsse. Endelig – og ikke mindst – medbragte vi et sæt almindelige spillekort, og han lærte sig på turen at spille både rommy og casino.

Under vandringerne er der naturligvis god tid til at tale sammen, og ellers kan man fordrive tiden med at klunse og give hinanden små opgaver. Vi anvendte de allestedsnærværende store grankogler til fodbolde, og gav os i det hele taget god tid til at stoppe op og studere omgivelserne. Noah har derfor lært en hel masse nyt om naturen på denne vandring, foruden at vi har fået talt om ”gamle dage” og hvad der ellers rør sig i en 6-årigs hoved. Dagligt havde vi en konkurrence – Gul Skal – som handlede om først at få øje på de officielle afmærkninger på vejsten og skilte. Vi registrerede resultaterne hver aften og ved turens afslutning havde Noah vundet sammenlagt med 255 – 127.

Set i bakspejlet

Vandreturen kunne i princippet nok have foregået hvor som helst i verden. Caminoen har imidlertid - uanset i øvrigt de personlige grunde til at vælge den – fordelene ved, at tingene er sat i system, ruten er overalt let at finde, man slipper for at slæbe rundt på så meget udstyr og herbergerne gør det til en billig fornøjelse. Desuden er det godt at have et mål at styre efter, som man deler med en masse andre.

Samværet med et barn under disse betingelser kræver efter min erfaring at man er 100 % tilstede og har overskud til at pace og støtte hele vejen igennem. Jeg havde reelt ikke meget alenetid til at reflektere over tilværelsen, og det gik først for alvor op for mig, hvor afhængige vi var af hinanden, da vi befandt os midt i det. Da vi absolut ingen børn og relativt få danskere mødte i løbet af de tre uger, havde Noah det meste af tiden kun mit selskab. Selvom jeg gjorde mit bedste for at være nærværende på hans betingelser, er jeg også sikker på, at jeg ikke kunne kompensere for tabet af jævnaldrende kammerater. Til gengæld gav pilgrimsturen os mulighed for at komme helt tæt ind på livet af hinanden som far og søn. Vi fik talt om mangt og meget, men kunne også være stille sammen. Konflikter var der selvfølgelig også undervejs, men langt færre end i dagligdagen herhjemme.

Jeg nød hvert minut, og føler at vi har fået en endnu tættere relation, end vi havde i forvejen og det bedste tegn på at han ikke har lidt overlast, er at han uopfordret taler om “næste gang vi skal af sted på caminoen”.

Refugium i København

Jo, den er god nok. Vi er en familie som gerne vil tilbyde gratis overnatning til vandrede pilgrimme på vej til Santiago de Compostela. Vedkommende skal blot kunne fremvise et pilgrimspas og være rejsende til fods. Desuden skal man ringe i forvejen og lave en aftale.

Henvendelse

Dorte S. Andersen

Ledagersti 17

2720 Vanløse

Telefon: 38741924

Email: tid@get2net.dk

Foreningen har pt. ikke værktøjer til formidle af refugier i Danmark. Men det kan jo komme. Foreløbig offentliggøres initiativet her i Pilgrimmen.

Pilgrim for en bedre fremtid

Nordmændene har genfundet en gammel skik og tilpasset de moderne tider. Seks fængselsfanger, en fængselsbetjent og vandringsleder Eivind Luthen gik i 29 dage til fods fra Oslo til Trondheim. Sammen vandrede de den gamle pilgrimsvej for at få tid til samtaler, eftertanke og refleksion om fortidens hændelser og fremtidens muligheder. De som deltog synes det var et godt tiltag. Statssekretær Anne Rygh Pedersen fra Justisdepartementet er interesseret i en gentagelse af projektet, som tilbud for indsatte mod afslutningen af afsoningen.

Af Eivind Luthen

Det var den norske pilgrimsforening Pilegrimsfællesskapet St. Jakob som tog initiativet til pilgrimsvandringen for de indsatte på Bastøy. Tanken er at vandring giver personlig vækst og inspiration, og ikke mindst kulturel og historisk ballast, som det kan være værdifuldt at tage med sig videre i livet efter endt soning.

Ideen er hentet fra Belgien, hvor specielt unge indsatte får et alternativ til soning i fængsel og hvor resultaterne har vært positive.

Tøft og langt løp

14. august gik startskuddet fra Oslo, hvor seks indsatte stod klare til at lægge ud på tur efter skikkelige forberedelser. Sigurd, som var én av de seks ansøgere, som blev udvalgt til vandringen, fortæller at han begyndte træningen med det samme han fik besked om at han måtte deltage:

- Det var lagt op til et tøft og langt løp, så jeg tog en runde rundt på fængselsøen hver dag, nogle gange med ti kilo sten i rygsækken. Det blev også til søvnløse nætter efter at jeg fik vide, at jeg måtte deltage. Vi skulle jo gå i 29 dage, siger han.

Social træning

Det viste sig, at pilgrimsvandringen skulle blive et populært tiltag. Tredivede indsatte på Bastøy meldte sin interesse, og fængselsledelsen måtte sammensætte en gruppe, som de mente ville fungere over tid og under til tider krævende vilkår. Det var en topmotiverte skare, der i slutningen af deres afsoningen begyndte vandringen mod friheden. To af vandrerne blev løsladt under vandringen, men valgte begge at fortsætte helt frem til Nidaros domkirken i Tronhjem.

- I fængsel blev du sat ud på sidelinjen, så det virker positivt å komme lidt tilbage til samfundet igen, fortæller Sigurd.

- Det gav mig også træning i at takle nye folk og måske overvinde lidt af min sociale angsten. Jeg fik også god form af turen, nogle kilo mindre rundt om magen, siger han.

Gnavsår og optimisme

Det blev lange dage, hvor minimum 20 km blev tilbagelagt hver eneste dag. Flotte naturoplevelser, samtaler og tid til eftertanke fyldte dagene for pilgrimmene.

Moderne vejmarkering i Oslos middelalderby på pilgrimsvejen til Nidaros.

have autofrafer. Vi var klar over, at vi gik som ambassadører for andre. Da var det vigtigt at gøre det med stil - og det gjorde vi.

Åbne arme

Justisdepartementet har støttet projektet med 200.000 kroner for at muliggøre det, og flere betjente har brugt af fritiden for at følge vandringer.

Rachel kom først ind i vandringer den andre uge på Finnsbråten i Stange. Hun var ganske spændt på hvordan det ville være at komme ind i en gruppen som allerede havde gået én uge.

- De møde mig med åbne arme, fortæller hun. Den omsorg de indsatte viste for alle i gruppen var overvældende. Jeg fik på turen tid til at blive kendt med de indsatte på en helt anden måde end i fængslet. Som betjent var det kolossalt nyttig for

mig at opleve akkurat dette. Indsatte har også andre sider, som ikke kommer frem i et fængsel. De indsatte sidder inde med stor kompetence, når det gælder at tilpasse sig nye mennesker. Det at tilpasse sig en gruppe og at samarbejde på måder som gruppen accepterer, kræver at man giver og tager, siger hun.

Med sten i bagagen

Vandringsleder Eivind Luthen, som er religionshistoriker, gav gruppen en spændende rejse gennem den norske kulturarv undervejs. Han fortalte om de steder, de kom til:

- De indsatte som har været med på hele turen, har efter min mening fået et indtryk med sig fra turen, herunder også en stor indsigt i vor kulturarv, siger fængselsbetjent Rachel.

Fleere av de indsatte havde en sten fra gårdspladsen på Bastøy fængsel med sig på turen. Stenen symboliserede de handlinger, som gjorde, at de måtte sone i fængsel. I 29 dage havde de båret den – fra Oslo til Trondheim. Da de lagde den igen udenfor Nidarosdomen håbede de at kunne begynde et nyt og bedre liv.

Læs hele dagbogen fra turen på www.pilegrim.no, som er fra vores søsterforening i Norge, Pilegrimsfellesskapet St. Jakob

Er dette en moderne form for bodsvandring?

Er sådan en vandring ikke et skridt ud i den frihed, som de fleste pilgrimme søger ?

Da dronning Margretes pilegrimer kom til Borre

I 1411 gave Margrete I 2000 lybske mark til klostrene i Esrom og Sorø, så der kunne udsendes 125 pilgrimme til forskellige pilgrimsmål. Jerusalem, Betlehem, Sinai, Rom og Santiago er blandt de vigtigste. Men også helligsteder i hendes rige bestående af Norge, Danmark og Sverige er nævnt.

Af Eivind Luthen

I 1411 ga dronning Margrete 2000 mark til de to klostrene Esrom og Sorø. Disse pengene, som i dag tilsvarer flere millioner kroner, var knyttet til en helt spesiell avtale som ble inngått på Kalundborg slott mellom dronningen og abbed Salomon fra Esrom og abbed Niels fra Sorø. For pengene skulle abbedene eller deres etterfølgere sende ut menn på pilegrimsreiser til nærmere bestemte mål for å be for dronningens sjel. Blant reisemålene hørte blant annet Mikaelsskirken i Tønsberg og “Det hellige kors i Borre”.

Da Margrete regjerte i Norden, var pilegrimsreiser ved hjelp av “stedfortredere” forlenget blitt en realitet, og de ble ikke regnet for mindre viktige enn den botferdige kristne selv ydmykt la ut mot de store pilgrimsmål. En slik handling ble kalt “Å innløse korset”.

*Ved Oslofjordens lave strand
hvor gravhauger seg reiser,
bak grønne trær langs hvite sand
høyt Borre kirke kneiser.
Og alt i mange hundre år
den valfartskirke sto hvor nå den står
med spir og kors mot skyen.*

i Skjærsilden. Men formuleringene i dokumentet viser at dronningen også var en from kristen med stor gudsfrykt, og vi vet at hun flere ganger besøkte St. Birgittas helligdom i Vadstena. Der ble hun blant annet opptatt som søster i Birgittinerordenen.

Dronningens arrangement er det mest omfattende man kjenner i Nordens historie, og det er ganske unikt, også i europeisk sammenheng. Beskrivelsen av forberedelsene forbundet med disse reisene er bevart i et sirlig dokument, behengt med de personlige seglene til de nevnte abbedene. Flere vitner var påkrevet, og i brevetts nederste kant sees ytterligere et segl som tilhørte biskop Peder av Roskilde, dronningens nære venn (en kopi av dette dokumentet henger i dag i våpenhuset på Borre kirke).

Uddrag af brevets indhold

Givet i Kalundborg i Herrens år 1411 på den salige Marias, den berømmelige jomfrus undfangelsesdag.

I Herrens navn, amen. Vi - abbed Salomon i Esrom og abbed Niels i Sorø og begge konventer i samme byer - bekendtgjør med dette vort åbne brev, at vi nu her i Kalundborg igen har overgivet højbårne fyrstinde, vor nådige frue, dronning Margrete, de 1000 nobler (guldmønter), som vi i tro og rettelighed havde fået af hende, og derfor igen af hende fået 2000 lybske mark i rett talte penge, gode, gæve og gængse, efter vor vilje og nøje i alle måder, således at disse førnævnte 2000 lybske mark og for dem at gøre, som herefter skrevet står:

Først at vi ville og skulle nu straks begynde i førnævnte - vor nådige dronning Margretes levende live - at skifte de førnævnte 2000 lybske mark til pilgrimsrejser - vorde alle fuldkomne og endte forinden to år - her næst efter tilsammen følgende, hvad enten hun lever eller dør, således som er: Først 6 mænd til Jerusalem og til Berlehem og de hellige byer, der omkring ligger, og til Sankt Katharina kloster i Sinai. Ligeledes 7 mænd til Rom at gå omkring (til) de kirker, der er, og søge de hellige mænds grave, (hvor) der ligger både apostle og andre. Ligeledes 9 mænd til Vor Frue i Aachen ligeledes 3 mænd til Sankt Jacob etc.

Borre kirke i Vestfold i Norge.

En uendelig rekke helgengraver og helligsteder regnes opp. De nordiske helligstedene nevnes også, blant annet skulle en mann sendes til Sankt Oluf (Nidaros), en mann til Sankt Erik (Stockholm) og en mann til Sankt Knut (Uppsala). én skulle også sendes til Det hellige kors i Solna nær Stockholm, en til Det hellige kors i Hattula i Finland, en til Det hellige kors i Randers og endelig en til Det hellige kors i Borre.

Tilsammen 125 mann skulle sendes ut. Alt dette skriver de ærverdige kirkens tjenere under på som vitner og lover å utføre for deres nådige frues sjels frelse.

Da dronningen døde i 1412, måtte abbedene innfri sin del av avtalen, og det er ingen grunn til å tro, at de ikke gjorde det. Margrete hadde en høy stjerne blant kirkens menn, hun hadde ofte vist seg gavmild mot kirker og klostre. Denne avtalen var dessuten av stor viktighet, den handlet om å ta ansvar for og hjelpe dronningens sjel i skjærsilden - å svikte dette løftet ville få skjebnesvangre følger for abbedene. Da ville sjelene deres utvilsomt havne i helvete.

At biskop Peder av Roskilde sto nevnt som garantist i dette dokumentet, tyder også på at abbedene gjennomførte utsendelsen av pilegrimene.

Det er riktignok ikke bevart noen rapport som forteller at pilegrimsferdene faktisk ble gjennomført, vi må derfor la dikteren slippe til for å høre om pilegrimenes ferd til Borre.

Det var ingen spøk å legge ut på langferd i middelalderen, veiene var utrygge og sykdommer herjet. Mange vendte aldri hjem. Det var derfor bare sterke og unge folk som

fikk reiseoppdraget, og de var alle innforstått med at å hjelpe sin dronning på hennes siste ferd var en meget viktig misjon og en stor ære.

Fra Sorø kloster ble det sendt tre pilegrimer til Norge i juni 1413. De kom sjøveien med et fartøy fra hansabyen Rostock som hadde et handelshus i Tunsberg. Vel fremme søkte pilegrimene husly i Tunsberghus festning på byfjellet. De ble tatt godt imot av kongens egen prest. Her i festningen lå også den kjente Mikaelkirken som var målet for en av pilegrimene. De kom med gaver og lys, deltok i flere høytidelige messer og forettet sine bønner, både lenge og vel, for dronningens sjel. Senere tilbrakte de noen dager i kaupangen og gjorde seg kjent med klostrene og alle de ni kirkene.

Tre pilegrimme tok til Borre kirke, en kort dagsmarsj lenger nord

Borre kirke har gjennomgått en del forandringer siden 1400-tallet, men la oss prøve å rekonstruere kirken slik den kan ha sett ut og samtidig si litt om messen slik den ble feiret.

Kirken var dobbeltviet Hellig-Olav og den hellige Nikolaus, som både var sjøfolkens og pilegrimenes helgen. Borre var tilknyttet fjorden, og mange gårder hadde inntekter fra sjøfart og fiske.

Middelalderkirken var mindre enn kirken er nå og virket mer tung og massiv. Vindue-ene var små og dype, slik at rommet lå i halvmørke også ved høylys dag. Bare kjertene på altrene kastet et blafrende skjær mot murene. Det fantes flere utganger enn i dagens kirke, de var nødvendig for prosesjonene på viktige festdager. Fordi det skulle bæres kors, prosesjonsfaner og statuer gjennom

dem, var også portalene høyere enn vanlige dører. Særlig på de fire store gangdager om våren var det slike prosesjoner. Da gikk presten i fullt skrud og med et følge av medlemmer av menigheten ut på de store kornåkrene rundt kirken og velsignet dem.

Et korskille, en slags vegg, skilte kirkerommet fra koret der presten oppholdt seg.

På nordsiden foran korskillet sto det et Olavsalter med en høyreist statue av helgenkongen i en nisje, mens motsatt side hadde et Nikolausalter og en skulptur på tilsvarende møte.

Hovedalteret, derimot, sto i apsis og var naturligvis viet Det hellige kors. Et vakkert skåret krusifiks med den lidende Kristus - Crux Triumphalis - prydet alteret. Det hellige kors fikk mange gaver, ikke minst fra pilegrimer, men også fra menigheten og andre. De kom med vokslys, votivgaver i sølvblikk, mynt, verdifulle tøyer, kyr og eiendommer.

Borre kirke var også smykket med en myndig Mikaelskikkelse på nordveggen. I tillegg lyste rommet av fargesterke veggmalerier og rike tekstiler. Sammen med liturgien skapte alt dette en høytidelig og from ramme. Stoler fantes ikke, men en hvilebenk for syke og gamle sto langs langveggen.

Det var søndag da pilegrimene kom til kirken. De var ganske alminnelig kledt og kom til fots, iført kappe, stav og veske. Men det var åpenbart at det dreide seg om viktige sendefolk, for de hadde væpnet følge med seg fra Tunsberghus festning. Presten i Borre hadde forlenget fått beskjed fra Tunsberg om deres ærend, og som skikken var, ble de møtt med høytidelig prosesjon et pilskudd

fra kirken. Prosesjonen besto av prest og korgutter i fineste ornat, kirkefane, kjerter, kors og røkelseskar.

Hilsener og velsignelser ble utvekslet, og alle vendte så i flokk og følge tilbake mot Borre kirke som de nærmet seg sakte - tre ganger gikk de rundt tempelet før de steg inn, kysset dørkarmen og stenket seg med helligvann fra vievannskjelen.

Menigheten var forlengst på plass. Kvinne oppholdte seg skipets nordlige halvdel, mens mennene sto på den sydlige siden. Ungene tok det ikke så nøye, de løp litt frem og tilbake og lekte.

Pilegrimene gikk sakte mot det tre meter høye korset som sto i triumfbuen. Korset var malt i sterkt blått og rødt mens de utskårne plantegrenene skinte i gull. Rett over korsstammen var det naglet fast et lite bysantinsk gullkors med en tresplint fra selveste Kristi lidelsestre. Det var et mektig relikvie som må ha kostet en formue, men som også utvirket mange store og små mirakler. Ikke sært presten hadde to sterke menn som vokter kirken og dens skatter dag og natt.

De tre pilegrimene knelte ærbødig for helligdommen, kysset korsstammen nederst og sa fram sine forbønner for dronning Margrethes sjel: I Herrens år 1412 på de hellige apostle Simons og Judas' dag døde den højest navnkundige fyrstinde og frue, fru Margrete, fordum rigerne Danmarks, Sveriges og Norges dronning ... til frelse for sjælen av vår berømmelige dronning, fru Margrete, thi mens denne dronning regerede, var der held og lykke for rigerne indbyggere. Held derfor for hende og for hendes sjæl ...

Deretter tente de et halvmeter høyt vokslys på korsalteret. Lyset, som de hadde tatt med seg fra Danmark, var velsignet av Roskildebispen Peder Jensen Lodehat.

Med seg hadde pilegrimene også en vakker forgylt kalk. Den ble varsomt plassert på alteret. På dens fot var følgende skrevet: "Minnegave for Margrete, Danmark, Sveriges og Norges dronning. Be for henne". Kalkens formål var å bli brukt ved messer som kunne gavne den døde dronningens sjel.

Menigheten sto stille og ærbødig og studerte nøye de tre fremmede og deres handlinger. De visste at pilegrimene var utsendt fra Danmarks rikeste og mektigste cistercienserklostre, der abbedene satt i kongens råd. Det hersket ingen tvil om at disse pilegrimene var fromme, men de var seg også sin posisjon bevisst. De forventet å bli møtt med respekt.

Sammen med sølvbjellenes ringling og korguttene latinske hymner ga røkelsesduften fra de hellige kar alle en anelse av at de hjalp sin avdøde dronning nærmere den himmelske frelse. Seremoniens storhet og høytid grep dypt i hug og sinn, og de sanset enda sterkere det glitrende lyset og fargens glans - alt syntes å løfte seg mot den høye buen der det hellige korset sto.

Både menigheten og pilegrimene tok del i trosbekjennelsen, blandingen av brød og vin, prestens milde sang, bønnen og kommunionen. Til slutt ventet velsignelsen og lesing av evangeliet.

På kirkebakken møttes menigheten og pilegrimene. Det ble spist og drukket munngått, noen sang mens andre spilte på munnharpe. Nyheter ble utvekslet om kong Erik av Pommern og urolighetene i Holstein.

Om kvelden gikk gjestene til ro hos presten i hans tre etasjers store steinhus, og neste morgen sa danskene farvel til hverandre, to av dem hadde nå utført sin misjon, og det var på tide å vende hjemover. De tok over fjorden til Værne kloster og videre mot Skåne og hjem.

Den gjenværende pilegrimen fikk med seg en sterk bonde som ville følge ham til Oslo. Men først la de veien om Løvøy kapell, der begge drakk av den hellige kilden.

Fra Oslo tok pilegrimen over Romerrike mot Nidaros. Hvis Gud var med ham, ville han nå frem til olsok, 29. juli.

Original på dansk i rigsarkivet

Abbed Salomon af Esrom og abbed Niels af Sorø kvitterer dronning Margrete for modtagelsen af 2000 lybske mark, som skal uddeles til pilgrimsrejser.

Givet d. 8. december 1411 i Kalundborg. Original på dansk i rigsarkivet. I Herrens navn amen. Vi Salomon, abbed i Esrom, og Niels abbed i Sorø samt begge konventer sammesteds bekender med dette vort åbne brev, at vi nu her i Kalundborg har tilbagegivet den højbårne fyrstinde, vor nådige frue, dronning Margrete, de 1000 nobler (dvs guldmønter), som vi havde modtaget af hende på vor tro og retteligt oppebåret,

og for dem har vi til gengæld af hende fået 2000 lybske mark i rigtige, optalte penge, gode, gyldige og gængse efter vor vilje og til vor tilfredshed i enhver henseende, så at vi med hensyn til de nævnte 2000 lybske mark nu vil handle, som herefter står skrevet:

Først vil og skal vi nu straks i vor nævnte nådige frue, dronning Margretes, levetid begynde at uddele de førømtalte 2000 lybske mark til pilgrimsrejser, og dernæst skal disse pilgrimsrejser alle være afsluttede og endte inden for de to nærmeste herefter følgende år, hvadenten hun er levende eller hun dør. Først seks mænd til Jerusalem og til Bethlehem og til de hellige steder, der ligger deromkring, og til sankt Catherina; fremdeles syv mænd til Rom at vandre omkring til de kirker, der ligger der, og at opsøge de hellige mænds, både apostle og andres, grave, som ligger der; fremdeles ni mænd til Vor Frue i Aachen; fremdeles tre mænd til sankt Jakob; fremdeles tre mænd til sankt Ludvig i Frankrig; fremdeles tre mænd til sankt Thomas af Canterbury i England; fremdeles een mand til sankt Magnus på Orkney-øerne; fremdeles tre mænd til de hellige tre konger i Köln; fremdeles tre mænd til sankt Iwold i Dannenl) i Tyskland og tre mænd til sankt Franciscus i Assissi; fremdeles een mand derhen, hvor sankt Laurentius ligger, een mand til Bari, hvor sankt Nicolaus ligger, een mand derhen hvor sankt Jørgen ligger, een mand derhen hvor sankt Kristoffer ligger, een mand derhen hvor sankt Johannes døber ligger, een mand derhen hvor evangelisten sankt Johannes ligger; fremdeles tre mænd derhen hvor sankt Matthias ligger, een mand derhen hvor sankt Peder ligger og een mand derhen hvor sankt Paulus ligger, een mand derhen hvor sankt Andreas ligger, een mand derhen hvor sankt

Maria Magdalena ligger, een mand derhen hvor sankt Eskil ligger, een mand derhen hvor sankt Dorothea ligger, een mand derhen hvor sankt Barbara ligger og een mand derhen hvor sankt Margrete ligger; fremdeles fem mænd til det hellige blod i Wilsnak; fremdeles een mand til sankt Vincents, een mand til sankt Antonius, een mand til sankt Fabian og Sebastian; fremdeles een mand til sankt Gertrud, een til sankt Severin i Köln, een mand til sankt Birgitte, og een mand til sankt Olaf, een mand til sankt Erik og een mand til sankt Knud.

Fremdeles skal der til syv Vor Frue kirker i disse tre riger, Danmark, Sverige og Norge, hvor man især plejer at holde højtideligheder for Vor Frue, gå syv pilgrimme til hver, og der skal holdes syv messer og syv processioner; fremdeles een mand til sankt Mikkelbjerg ved Tønsberg; fremdeles skal der gøres fem pilgrimsrejser til fem steder for det hellige kors i disse riger, nemlig til det hellige kors i Solna ved Stockholm, til det hellige kors i Borre ved Tønsberg, til det hellige kors i Hattula i Finland, til det hellige kors i Randers og til den hellige hjælpers hellige kors; tre mænd til den hellige forløsning i Stockholm, og da skal der i Stockholm synges tre messer for den hellige forløsning, den ene om det hellige kors, den anden om den herrens genopstandelse og den tredje om den hellige treenighed. Fremdeles forpligter vi fornævnte abbeder og konventer os og vore efterkommere med dette vort brev til, at vi og vore efterkommere med hensyn til disse førømtalte 2000 lybske mark vil forholde os således at vi for dem vil lade fuldbyrde alle disse førømtalte pilgrimsrejser i alle henseender, sådan som ovenfor står skrevet, og inden for den fastsatte tid, som er de to nærmest

følgende år, hvadenten vor fornævnte nådige frue dronningen lever eller dør. Det lover vi fornævnte abbeder og konventer samt vore efterkommere på vor gode tro og i sandhed at gøre og fuldbyrde i enhver henseende uden nogen forsømmelse, sådan som ovenfor står skrevet, og sådan som vi vil stå til ansvar over for Gud, og sådan som vor nævnte nådige frue har tillid til os. Til større bekræftelse af alt det foran skrevne har vi fornævnte abbeder og konventer ladt vore segl hænge under dette brev. Og til vidnesbyrd herom har den hæderlige fader i Gud, biskop Peder af Roskilde, abbed Peder i Ringsted, hr. Lars, dekan, og hr. Kristian, provst i Roskilde, hængt deres segl under. Givet i Kalundborg i det Herrens år 1411 på selve dagen for den hellige og glørværdige jomfru Marias undfangelse.

Erik af Pommern krones til konge over det samlede Norden, 17. juni 1397

Efter Oluf 2.s død som 17-årig i 1387 fortsatte hans mor, Margrete 1., sine allerede igangværende bestræbelser for at samle Norden under én konge, og hun blev valgt til Danmarks frue og husbonde og rigets fuldmægtige formynder. Presset af et tronkrav fra kong Albrecht af Mecklenburg blev hun i 1388 af det norske rigsråd valgt til regerende dronning i Norge, og hendes fostersøn Erik af Pommern blev gjort til tronfølger. I marts valgtes hun også som regent i Sverige.

Vikinger og pilgrimme i Galicien

I løbet af middelalderen prøvede vikingerne at opnå kontrol over søruterne på Atlanten ved at skabe et andet Normandiet på den Iberiske Halvø. I artiklen beskrives det, hvordan det gik – ikke altid lige ærefuldt for vore kære forfædre.

Af Birgitta Olsen

Oversættelse fra engelsk: Henrik Friediger

Hvad og hvor er Galicien?

Galicien var formodentlig det første kongerige i Vesteuropa, der blev dannet efter Romerrigets fald i 409. I dag er det gamle Galiciens landområder splittet op mellem to lande. På den ene side det autonome område Galicien, som er en del af Spanien, og på den anden den nuværende region Nordportugal, der er den del af Portugal.

Kongeriget Galicien var historisk set et fremgangsrigt og strategisk vigtigt område for handel og navigation mellem landene i Nordatlanten og Middelhavet. Da skandinaverne begyndte deres ekspansion langs de atlantiske søruter, sikrede de sig først faste kolonier på de Britiske Øer og Irland. Derefter satte de sig fast på Europas fastland i hvad der blev kaldt Normandiet. Og til sidst prøvede de at fuldende deres atlantiske erobringer med yderligere kolonier i det sydlige Europa.

Vestvegr og den skandinaviske ekspansion over Atlanten

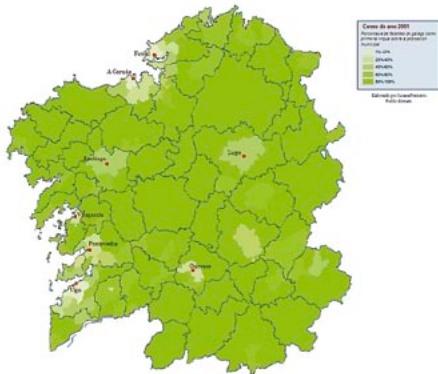
Vesteuropa har været sammenknyttet såvel økonomisk som kulturelt siden stenalderen via en lang atlantisk søvej, som skandinaverne kaldte Vestvegr – eller Vestvejen. Kongeriget Galicien profiterede af en

central strategisk placering ved at være beliggende halvvejs mellem Nordatlanten og Middelhavet, idet handelsskibene mellem disse to regioner blev nødt til at passere langs Galiciens kyst

I næsten fire århundreder var det atlantiske Europa domineret af skandinaverne, der havde overmagten til søs. Nøglen til vikinernes succes var hovedsagelig logistik: deres skibe var hurtige, pålidelige og havde høj lastkapacitet. Da nordboerne fandt ud af, at klostrene i det atlantiske Europa var fyldt med rigdomme, men dårligt befæstede, begyndte de at plyndre så mange af dem som muligt langs Vestvegr i England, Irland, Gallien og Galicien. Klostret Lindisfarne blev det første offer i 793, og den begivenhed var startskuddet til vikingetiden i Europa.

Mange af de angrebne og plyndrede klostre blev så ødelagte, at de blev forladt og aldrig genopbygget. Det skete fx for de galiciske klostre i Curtis og Cova do Ulla. I andre tilfælde havde vikingernes plyndringer endnu værre konsekvenser end selve ødelæggelsen af klostrene: vikingerne var til dels skyldige i den galiciske og skotske keltiske kirkes tilbagegang efter deres plyndringer af de religiøse centre Britonia i Galicien og Iona i Skotland, der forflyttede de overlevende munke til henholdsvis Mondoñedo og Skt. Andrews.

Kort over Galicien.

Da Galicien næsten blev det andet Normandiet

Efter adskillige års plyndringer af klostrene fandt skandinaverne ud af, at de lige så godt kunne tage ophold og kontrollere nogle af de atlantiske territorier. En norsk hær invaderede og erobrede Irland, og fire år efter satte en flåde på 150 skibe kursen mod Galicien. De invaderende nordboere blev slået af kong Ramiro ved Corunabugten på samme tid som andre vikinger i det nærliggende Gallien ikke stødte på væsentlige forhindringer for at sætte sig fast i det område, der senere i 911 skulle blive

kaldt Normandiet. De atlantiske søveje var nu stort set under skandinavisk kontrol – om end vikingerne stadig ikke havde fået oprettet en base på Vestvegns sydlige del.

I år 968 organiserede nordboerne et andet og større forsøg på at erobre land i Galicien. En massiv flåde sejlede denne gang ind i Arousabugten og slog galicierne i slaget ved Fornelos. Efter deres sejr for vikingerne rundt og plyndrede i to år og prøvede at få kontrol over et eller andet område, men til sidst fik galicierne held til at jage vikingerne ud og forhindre deres forsøg på at skabe et sydligt Normandiet. Nordboerne gav dog ikke så let op og flere angreb blev etableret i de følgende år. Det mest ødelæggende angreb skete i 1015, hvor en hær under ledelse af den senere kong Olaf Haraldson af Norge lagde fire store galiciske byer – Castropol, Betanzos, Rivas de Sil og den tidligere kongsby Tui – øde.

Som vikingetiden lakkede mod enden begyndte skandinaverne og galicierne efterhånden at samarbejde i stedet for at krige. Vikingerne tog efterhånden mere til Galicien for at optræde som lejesoldater i galiciernes indbyrdes opgør, idet de valgte side for dem, der betalte bedst. I Orkneyinga Saga fortælles i et langt kapitel om hvordan jarl Rögnvald af Orkney sluttede sig til de lokale og fordrev en rivaliserende herremand. Yderligere forbindelser mellem de nordiske og galiciske adelslægter blev etableret gennem ægteskaber, efter at den herskende slægt fra Burgund fik opsplittet Galicien i to dele: en nordlig del, der bevarede navnet Galicien og en sydlig del, der blev kaldt PortuGal eller Galiciens Havn (portu). Mens kong Alfonso af Galicien

ægtede prinsesse Agatha af Norge, giftede kong Valdemar Sejr af Danmark sig (efter dronning Dagmars død, red.) med prinsesse Berengaria af Portugal, mens hans søn Valdemar den Unge tog prinsesse Eleonor af Portugal til ægte.

Rekonstruktion af det havgående langskib, Skuldelev 2, som er udstillet i Vikingeskibsmuseet i Roskilde.

Skandinaviske pilgrimsrejser til Jakobsland

Det galiciske kongerige var en hovedcenter for kristne pilgrimsrejser i middelalderen, idet man troede, at det var de jordiske rester af apostlen Jakob, der var begravet i Sant-Iago de Compostela. Af den grund blev Galicien i Skandinavien kaldt Jakobsland. Nordboerne kendte Jakobsland ganske godt, det var jo trods alt dem, der havde lagt byen Iria, sædet for Skt. Jakobs biskop, øde i 858. Som en konsekvens af dette beordrede pave Nicholas I, at biskoppen skulle tage permanent ophold i Santiago. År efter skulle nordiske arkitekter blive indkaldt til at bygge Skt. Jakobs katedral.

Ifølge Sigurd Korsfarerens Saga (Sigurd Jorsalfar, tilnavnet viser, at han tog på korstog til Jerusalem, red.) blev Sigurd af

Norge den første kongelige skandinav, der kom som pilgrim til Santiago. Det var i 1108. Andre kendte nordboere, der har været pilgrimme i Galicien, er Skt. Anders af Slagelse (!) og den meget berømte Skt. Birgitta af Sverige.

Skandinaverne havde nu for steds skiftet ran og sværd ud med det kristne kors og pilgrimsvandring, men de brugte stadig Vestvegr for at rejse til Galicien. Tusinder pilgrimme fra Norge, Danmark, Island og Sverige flokkedes hvert år i Santiago indtil den protestantiske reformation afbrød vandringerne i det 16. århundrede. I forbindelse med deres pilgrimsfærd hjembragte mange pilgrimme de berømte ”jakobsskaller”, som blev et hyppigt brugt symbol i middelalderens skandinaviske våbenskjolde, både blandt adelen og gilderne. Den vigtigste brug af jakobsskallen i skandinavisk heraldik er uden tvivl i banneret, som Kalmerunionen i 1427 brugte i et søslag mod Hansesæderne. Banneret bestod af Dannebrog med Erik af Pommerns våbenskjold og et stort billede af Skt. Jakob, der holder en muslingeskal.

Hospitaleros

Medlemmer,

der har lyst til

at være hospitaleros, bedes

henvende

sig til foreningens formand.

Han skal vokse. Jeg blive mindre

Pilgrimmens debat om pilgrimsteologi, og især Luthers syn på denne, har hos mange læsere sat tankerne i sving. Finn Buhl giver her som et slags modbillede til Bent Jul's artikel "Pilgrimsvandring med helgendyrkelse" en indgående beskrivelse af Luthers og ikke mindst "ordets" betydning for kristen pilgrimsvandring.

Af Finn Buhl

Det var egentlig min hensigt ikke at skrive flere artikler om Luther til "Pilgrimmen". Bent Juls modsvar til mig i Pilgrimmen nr. 12 "Pilgrimsteologi med helgendyrkelse" nøder mig alligevel til det. Jeg skal dog forsøge mig ud i den tugt, det er at begrænse sig, selvom det nærmest virker umuligt i forhold til artiklen, jeg nødsages til at kommentere.

Jeg skrev oprindelig artiklen "Hvorfor går vi pilgrimsvandring?" på opfordring af Bent Jul, der gerne ville have en artikel om Luther, men da denne – efter min opfattelse – blev sat ind i en sammenhæng, som slet ikke var tilsigtet, følte jeg mig foranlediget til at følge op med endnu en artikel: "Skal teologien reformuleres?" Denne artikel har Bent Jul så brugt som udgangspunkt for at kritisere Luther og fremhæve hans egen personlige søgen efter spiritualitet, hvilket er OK, men som så også kræver et par afsluttende ord med på vejen:

Indledningsvis er jeg desværre nødt til at gøre én ting klart: Der er ikke ét eneste gran af Kristendom i artiklen "Pilgrimsteologi med helgendyrkelse". Det er i bedste fald gnosticisme. I værste fald New Age. Kirke-

fædrene isolerede gnostikerne i de første århundreder og sikrede dermed, at Evangeliet forblev rent og purt, som Luther senere så sigende udtrykte det.

Jeg har dog hverken lyst, ret eller myndighed til at afgøre, hvad andre må tro og tænke og heller ikke til at lave retningslinier for, hvordan andre skal og bør gå pilgrimsvandring. Derfor står der også på Roskilde Pilgrimsforenings hjemmeside, at her er plads til både Kejseren og Jørgen Hattemager. Vi har også et motto: "Han skal vokse. Jeg blive mindre" (Joh. 3,30), og prøver med pilgrimsandagter undervejs – ved hjælp af ORDET – at lede deltagerne i denne retning. "Jeg lever ikke mere selv, men Kristus lever i mig," siger Paulus i Gal. 2,20.

Det var egentlig min mening, at tage enkelte afsnit fra Bent Juls artikel og citere dem, og så give et Kristent, Evangelisk, Luthersk gensvar, men efterhånden var stort set hele artiklen understreget, så det har jeg opgivet. I stedet vil jeg fremdrage lidt af det, Evangeliet siger og så håbe, det taler for sig selv:

Det er ikke uden grund at en tredjedel eller mere udgør Passions-historien i alle fire

Evangelier. I Passions-historien ligger nøglen til hele Kristendommen: Den ufortjente Nåde og Frelse formedelst Vor Herres Død og Opstandelse. Passions-historien er ikke med i ét eneste af de Apokryfe-”evangelier”. Apokryf betyder skjult, og de hedder sådan – ikke fordi de indeholder en skjult viden – men fordi menighederne simpelthen gemte dem væk. De udtrykte ikke det, som var almindeligt. Kristendommen er nemlig ikke en elitær religion, men en almindelig religion. Derfor siger vi også i Den Apostolske Trosbekendelse: ”.....én hellig, almindelig kirke,” Ordet ”katolsk” betyder slet og ret ”almindelig”.

For Luther var det indlysende, at den indre fromhed skulle komme til udtryk i den ydre fromhed: Den indre fromhed, det er troen. Den ydre fromhed, det er troen frugter – gerningerne. Luther forstod altså godt Jacobs brevet. Den katolske kirke vendte derimod det hele på hovedet.

I artiklen ”Pilgrimsteologi med helgendyrkelse.” beskrives Luther og de danske præster med mange slet skjulte fordomme: Nogle – især om præsterne – er sikkert ikke helt uden grund, men – det har vi i hvert fald i Roskilde oplevet – præsterne er slet ikke så slemme, som de beskrives i artiklen. Vi er aldrig blevet afvist, når vi har bedt om medvirken ved en pilgrimsandagt. Snarere tværdigmod. Vi er altid blevet mødt med interesse og åbne arme. Og Luther.....ja, han er et livslangt studie, men det er altid en god ide i hvert fald at have læst hans mesterværk - ”Et kristenmenneskes frihed.” – før man udtaler sig om Luther og hans teologi.

Og så er der Jacobs brevet: Især kap. 1,19-27 og kap. 2,14-26, som omhandler gerningerne. Men glemmer man - at ”en discipel står ikke over sin mester” – misforstår man fuldstændig, hvad der er Jacob taler om. Man er nødt til at se brevs tekst i lyset af eks. v. Joh. 15.1-17. Her siger Herren f.eks. i vers 5: ”Ligesom en gren ikke kan bære frugt af sig selv, men kun når den bliver på vintræet, sådan kan I heller ikke, hvis I ikke bliver i Mig. Jeg er Vintræet.” Og videre i vers 6: ”Den, der ikke bliver i mig kastes væk, som en gren, der visner. Man samler dem sammen og kaster dem i ilden, og de bliver brændt.”

Jeg skrev, at for Luther var det indlysende, at den indre fromhed skulle komme til udtryk i den ydre fromhed: Den indre fromhed, det er troen. Den ydre fromhed, det er troen frugter – gerningerne. Luther forstod altså godt Jacobs brevet. Den katolske kirke vendte derimod det hele på hovedet.

Der er helt sikkert uhyre spændende og interessant at vandre rundt og besøge helgengrave og relikvier og ”fremføre anliggender og gennemføre de ritualer, der hører stedet til”, men noget med Kristendom at gøre,

har det bare ikke: Det bliver højest gerninger for gerningernes skyld og en "tro", som er helt ens egen langt udenfor Skriften. Det skal dog ikke hindre nogen i at foretage sådanne vandringer. Om ikke andet, er man under historiens vingesus, og det kan være nok så berusende og smukt. Det skader aldrig at få udvidet sin horisont.

I artiklen skriver Bent Jul om sine "oplevelser" med Maria Magdalena, og disse "oplevelser" skal jeg ikke rokke ved, ud over at han kalder hende "en flig af Gud". Nej, nej!! Maria Magdalena er "blot" et menneske, et ydmygt menneske, et menneske i dyb TRO: Hun er skøgen, som blev omvendt og endte med at blive Apostlenes Apostel, hverken mere eller mindre, men.....DET er sandelig også meget, rigtig meget endda!!

Til slut vil jeg lade Herren selv tale og lade ordene mane til eftertanke: "Kan en blind lede en blind, vil de ikke begge ende i grøften?" Luk. 6,39. Disse ord videreudvikles i Matt. 15,4, hvor Herren siger: "Enhver plante, som Min Himmelske Fader ikke har plantet, skal rykkes op med rode. Lad dem være, de er blinde vejledere for blinde, og når en blind leder en blind, falder de begge i grøften.

Med pilgrimshilsen

Finn Buhl
Formand for Roskilde Pilgrimsforening
Skovbogade 10 4000 Roskilde
E-mail info@roskildepilgrimsforening.dk
www.roskildepilgrimsforening.dk

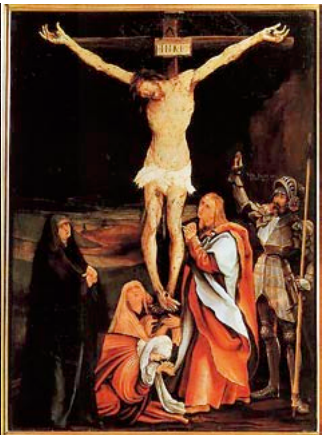
Jeg har dog hverken lyst, ret eller myndighed til at afgøre, hvad andre må tro og tænke og heller ikke til at lave retningslinier for, hvordan andre skal og bør gå pilgrimsvandring. Derfor står der også på Roskilde Pilgrimsforenings hjemmeside, at her er plads til både Kejseren og Jørgen Hattemager.

Fra at have været et ikke særligt hyppigt motiv i europæisk kunst, nærmest eksploderer Babelstårnfremstillingerne midt i 1500-tallet. Det er i den flamske skole det foregår, og deres Babelstårne er ikke simple tårne, som de tidligere fremstillinger, men enorme, massive storbyer.

Den kendteste af dem er den flamske maler Pieter Breughel den Ældre (ca 1525-69) som malede Babelstærnet flere gange. Billedet illustrerer Finns tekst på den måde, at vi bygger vort eget Babelstårn, når vi laver vores helt egen religion/tro.

Pilgrim og protestant – vandring med hjerne og hjerte

For det katolske flertal af pilgrimme på Camino de Santiago er pilgrims-vandringen sikkert ganske uproblematisk: for enden af vejen ligger de hellige knogler af apostelen Jakob, og det er en givet sag, at en vandring dertil er et gode, der bringer én nærmere frelsen. Anderledes med os protestanter, som i stigende omfang vandrer ad de katolske pilgrimsveje til Santiago. Vi tror hverken på relikviers kraft eller på, at man gennem at vandre kan gøre sig fortjent til noget som helst i Guds øjne.

Af Henrik Friediger

Spørgsmålene er derfor mange, når man som protestant alligevel – ofte gang på gang – vandrer til Santiago. Hvad er det, der alligevel drager? Er man ved at nærme sig den katolicisme, som vores forfædre fik gjort så grundigt op med for snart 500 år siden? Er man ved at give efter for længslen efter de tegn på Gud, som dyrkelsen af relikvier kan betragtes som? Og endnu mere problematisk: er man ved at overgive sig til nogle kræfter – åndelige og materielle – som man i den tilstand af åbenhed og derfor også sårbarhed som pilgrim er udsat for?

Mit eget udgangspunkt er, at jeg har mærket denne dragning mod ”det katolske”, og at jeg har måttet søge dybere ind i mit protestantiske fundament for at modstå denne ”fristelse”, der jo ville stille en magtfuld kirke med alle dens ritualer og helgener og Maria-dyrkelse ind mellem mig og Gud. Ofte har jeg takket min Gud for Luther, der fik genoprettet den direkte adgang mellem det enkelte mennesker og Gud, som den katolske kirke ganske grundigt havde sat sig på – i middelalderen i grotesk form i en systemiseret afladshandel – i dag givet

i mere moderat form. På en lille flyer med et billede af Jesu mor Maria stående på syndens slange på den ene side, kan man på den anden side læse en bøn, hvor Maria opfordres til at bruge sin indflydelse som moder overfor Jesus for at formå denne til at gå til Faderen og gå i forbøn for den bedendes frelse. Sikke en omvej – og sikke en frihed vi har fået som protestanter!

Opfindelsen af Jakobs grav

Når man går til Santiago de Compostela går man efter sigende på Jakobs vej. Men

påstanden om, at det rent faktisk er de jordiske rester af Jesu discipel Jakob Zebedæussøn, bygget på en løgn. Det er det ikke!

Det påståede ”fund” af Jakobs grav i Galicien i 820'erne er et påfund, ikke en opdagelse, men en opfindelse. Der er tale om en politisk, militærstrategisk funderet konstruktion foretaget af kirke- og kongemagten i den hensigt, at styrke de stadig kristne Nordspanske områder i årene efter den muslimske invasion. Apostlen Jakob er blevet inddraget i et spil om politisk og religiøs magt over den iberiske halvø.

Der er intet, der tyder på at den faktiske Jakob Zebedæussøn i sin levetid har været i Spanien – eller Hispania, som den romerske provins på det tidspunkt kaldtes. Ifølge Apostlenes Gerninger blev han halshugget i Jerusalem, velsagtens i midten af 40-tallet. Hvad han lavede mellem Jesu og sin egen død vides der intet om. I nogle græske tekster fra det fjerde århundrede udfoldes der for første gang overvejelser over hvor de forskellige apostle mon har udøvet missionsvirksomhed. Jakob knyttes her til Jerusalem og Judæa.

Mellem det femte og tiende århundrede udviklede sig i kirken en stigende interesse for Jesu disciple, apostle og senere helgener. Dyrkelsen af disse skikkelser blev intensiveret og de enkelte apostle knyttet til steder, hvor deres jordiske rester blev anset for at hvile. Hvile og hvile – ofte blev ligene splittet ad i smådele, der blev spredt til flere forskellige steder, der således fik del i den kraft, som man mente udgik fra knoglerne. Det var i middelalderen en kostbar handelsvare.

Det er i den sammenhæng, man skal se tilknytningen mellem Spanien og Jakob Zebedæussøn – nu Sankt Jakob eller på spansk Santiago. Den endelige fordeling af apostlene sker i et dokument på latin fra det femte århundrede. Her nævnes det, at Jakob er stedt til hvile i en by eller en borg, Arca Marmarica, i det nordlige Afrika, og på den måde præsenteres ideen om, at han ikke - i modsætning til de andre apostle - er begravet, hvor han døde.

Santiago er altså endnu ikke knyttet til Spanien. Der er heller ikke i kirkelige skrifter forfattet i Spanien – eller andre steder for den sags skyld - indtil det syvende århundrede nogen antydning af en sådan tilknytning.

Et andet forhold, der må tages i betragtning er, at katolicismen ikke stod stærkt i Spanien i disse år. Den herskende variant af kristendommen synes at være den såkaldte arianisme, der ikke tror på Jesu guddommelige natur. Først da Visigoterne havde besejret Vandalerne og de andre folk, der havde oversvømmet Hispania efter romerigetets fald, fik man lidt styr på sagerne, idet den katolske tro blev accepteret på et koncil i Toledo 589. Først derefter kunne der være tale om, at Spanien skulle have sin egen apostelhelgen.

En indviklet proces, der tog nogle århundreder og bl.a. indeholdt overvejelser over, om mon ikke denne "Arca Marmarica" skulle ligge på den Iberiske halvø, blev afsluttet, da fjenden helt bogstaveligt stod for døren. Den herlige helt Pelayo havde stoppet muslimernes fremmarch ved bjergpasset Covadonga i 722 og skabt baggrund for at Asturiens kongerige kunne brede sig mod vest til Galicien og mod øst til Cantabriens og dermed danne et kristent rige, der kunne tage kampen mod muslimerne op. Skulle kristenheden overleve på halvøen, skulle alle gode kræfter samles og her var der brug for en kraftfuld apostelhelgen, én som Santiago, der da også kort tid herefter blev knyttet til Spanien. I begyndelsen af 800-tallet blev fundet af Santiagos grav herefter konstrueret – og allerede i 844 viste han sig den 23. maj for første gang på sin hvide hest i slaget ved Clavijo, hvor han hjalp de kristne styrker med at besejre den muslimske hær. Santiago Matamoros, Sankt Jakob Muslimdræberen var skabt. Historisk set har der ikke stået noget slag ved Clavijo – det er endnu en "opfindelse".

En anden hensigt med opfindelsen af Jakobs grav var, at skabe et valfartsmål. De nordlige, bjergrige dele af den Iberiske halvø var tyndt befolket. For at skabe et befolkningsmæssigt pres på muslimerne i syd, var der brug for, at flere mennesker bosatte sig i området, dyrkede jorden og drev handel. Dertil skulle strømmen af pilgrimme til graven i Santiago de Compostela hjælpe. Dette gav så Santiago en yderligere inkarnation: pilgrimmens.

Santiago har udspillet sin rolle

Efter den endelige kristne erobring af den Iberiske halvø i 1492 er der ikke længere den store politiske brug for Santiago og pilgrimsstrømmen. Mange ting sker på én gang: Amerika opdages og erobres i den næste årtier. Santiago tager med over Atlanten og bliver erobrernes kraftfulde helgen, Matamoros bliver forvandlet til Mataindigenos eller Mataindios – indianerdræberen.

Det katolske kongepar, der samler det kristne Spanien opretter sammen med kirken den spanske inkquisition, der i århundrederne derefter får det spanske folk rettet ind under den katolske kirkes lære efter århundreder med ariansk kætteri og efterfølgende såkaldt adoptionisme, hvor der under det arabiske herredømme skete en tilnærmelse mellem den muslimske og den kristne tro, der igen stillede spørgsmålstejn ved Jesu guddommelighed. Reformationen brød ud i Nordeuropa, hvorfor pilgrimme derfra ikke længere var velkomne – tyske pilgrimme blev af inkquisitionen udspurgt om deres trosforestillinger, hvilket kølnede pilgrimsinteressen derfra ganske betydeligt. Den spanske inkquisition havde vist også deres særlige, ubehageligt pinlige måde at udspørge på.

Og ikke mindst brød religionskrigene ud. Santiago de Compostela blev truet af englænderne, så i 1589 blev Santiagos relikvier gemt af vejen. Og det blev i århundrederne efter glemt, hvor de var blevet gemt hen. Byen, kirken og pilgrimsvejene forfalder.

Først i slutningen af det nittende århundrede kommer der en fornyet interesse for en genopvækkelse og man begynder at lede efter de forsvundne relikvier. Til alt held finder man dem hurtigt. Ganske vist ikke de opdelte – og sikkert i kunsthåndigt udformede skrin nedlagte – knogler, men i form af tre grave. En gruppe ærværdige doktorer fra det stedlige universitet undersøger fundet og finder ud af, at knoglerne er meget gamle, om end af forskellige alder. De kan dog sammenlignes med andre fund af oldgamle keltiske knogler, hvoraf man konkluderer, at det ikke forekommer uovervejende at tro, at der er tale om Jakobs og to af hans disciples knogler. Det accepterer paven som et faktum, og man er parat til at modtage pilgrimme igen.

- men får en renæssance

Det går dog i begyndelsen ganske langsomt. Først i det sidste tiår af det tyvende århundrede kommer der efter en gigantisk markedsføring gang i vandringerne igen. Et par tal kan illustrere det: i 1992 fik 9.764 pilgrimme det bevis "Compostela", der opnås når man har gået de sidste 100 km eller cyklet de sidste 200 km med et erklæret religiøst formål. I det første af de markedsførte hellige år 1993 var tallet oppe på 99.436 – altså mere end en tidobling - og i det foreløbigt sidste 2004 var det 179.932.

Hvorfor nu det? Min analyse siger mig, at den katolske kirke står med et massivt

imageproblem i Spanien efter at have støttet det fascistiske francoregime fra borgerkrigens første dag til diktatorens sidste suk. Brede dele af befolkningen vender kirken ryggen. Markedsføringen af Camino de Santiago med dens blanding af historie, kultur, idræt og religion er et led i kirkens forsøg på at genvinde sin betydning i samfundet, ideelt set for at redde de fortabte sjæle for kristenheden. Ikke mindst unge spaniere er målgruppe for indsatsen. Vi er så at sige tilbage ved udgangspunktet for opfindelsen og etableringen af dyrkelsen af Santiago.

Den Santiago, som vi vandrer mod, er altså en konstruktion, skabt af den katolske kirke og udnyttet til formål, som man forholdsvis let kan gennemskue og forholde sig til.

Som kristen af protestantisk observans, kan man naturligvis sige som Asterix siger om romerne: "De er skøre, de katolikker", og begive sig uanfægtet og nydende ud på pilgrimsvejene. Det er dejligt at vandre og kombinationen af de kropslige udfordringer og de møder med mennesker og kultur, som man ligefrem bader i på caminoen, er vel også grund nok til at vandre på den.

Jakobs vej – med og uden knogler

Men der er – naturligvis – mere på spil. Selvom Jakob ikke ligefrem har lagt knogler til, er det på forunderlig vis alligevel hans vej. Man slipper ikke sådan uden videre uden om ham. Han er der så at sige hele tiden i mødet med vejen. Historisk er han så knyttet til vejens historie, at man bliver nødt til at konfrontere sig med ham. Ellers kommer han til én bagfra, som en tyv om natten.

Alene det at vandre mod et mål dag efter dag, anstrenge kroppen til det yderste skaber i den enkelte pilgrim en sprødhed, en åbenhed, der gør én modtagelig for de indtryk, man får gennem mødet med landskabet, byerne, kirkerne, kunsten, de religiøse symboler og ikke mindst med de andre pilgrimme, der ofte er søgende mennesker, med hvem man indgår i et fællesskab, hvor dagliglivets beskyttende skranker af social status og personlig integritet er nedbrudt. Man er fælles på vejen, på sovesalene, deler fælles vilkår for en stund, der opleves som sindbilledet af et helt liv.

Ind i denne tilstand af åbenhed vandrer Santiago.

Jakobsfiguren kan forstås som bestående af tre aspekter: Jesu discipel Jakob Zebedæussøn, Santiago Matamoro og Santiago pilgrimmen.

Som discipel var han én af de første og fremmeste. Stod tæt på Jesus og var med i den allerinderste kreds. Jeg forestiller mig, at han har fungeret som en slags bodyguard. Jesus kalder Jakob og hans bror for Tordensønnerne. Ambitiøs har han også været. Sammen med sin bror sendte han sin mor hen til Jesus for at sikre sig en plads til

højbords i himmelen ved Jesu side – måske ikke en speciel modig handling. (I en anden version gik de selv hen til Jesus og spurgte). Det blev naturligvis ikke godt modtaget. De fik svaret, at den, der vil være stor, skal være tjener, og den, der vil være den første, skal være træl.

Så af ham kan man lære ydmyghed – og om hvor svært det er at følge Jesu ord, selvom man, som Jakob, har været helt tæt på.

Muslimdræberen er sværere – eller rettere: ubehageligere – at få hold på. Man kan naturligvis altid diskutere, om hvem, der har retten til magten over jorden. På den Iberiske halvø er det en kompliceret affære, da den har været okkuperet af skiftende etniske og religiøse folk og grupper, så langt tilbage historien rækker. Der er ingen ”kristen” fortrinsret til området. Derfor er der megen tro på egen ret og megen maskulin styrke i dette aspekt. Og samtidig en voldsomhed og (selv)retfærdighed, som det kan være svært at komme overens med. For hvis slag er det han kæmper? Findes der retfærdige krige? Og i bekræftende fald: hvad gør dem retfærdige? Og tænker man på den gode Santiagos videre dræberfærd, der går

ud over de indfødte i de nyopdagede lande langt mod vest, forsvinder enhver snak om ret færd.

Santiago Matamoros er den kristne ridder i blind og selvsikker kamp for kristenheden. Troen på troen ved sværdet, på kirkens ret til sværdet og krigen for sine egne interesser. Uden tøven.

Det er naturligvis et væsentligt aspekt af kristendommens historie og den hvide mands fremfærd overfor mennesker i alle andre dele af vores klode. Ikke den mest sympatiske, måske. Men ikke desto mindre et så væsentligt aspekt, at det ikke kan tænkes bort. Heller ikke af protestanter. Her står den katolske kirke ikke alene med blodige hænder.

Santiago Matamoros kan være en inspiration til at søge efter svaret om, hvad kristen retfærd vil sige.

Pilgrimen Jakob er måske det aspekt, der er lettest at tage til sit hjerte, når man vander på caminoen. Det enkle liv med masser af tid til at søge indad, udad og opad er en lise for sjælen. Og selvom man ikke som

protestant tror, at man kan gøre sig fortjent i forhold til Gud, er der jo ikke noget i vejen med at øve sig i at blive et bedre menneske, et mere omsorgsfuldt, venligt, ja, ligefrem et kærligt menneske.

Men Camino de Santiago er ikke bare noget vi leger. Det er et kraftfuldt sted. Fyldt af stærke interessers kamp om sjælene. Så det gælder om at holde hovedet koldt og hjertet varmt – også og måske ikke mindst dér.

Litteratur

Julio Valdeón Baroque: La Reconquista – el concepto de España: unidad y diversidad, Espasa, Madrid 2006.

Ofelia Rey Castelao: Los Mitos del Apóstol Santiago, Nigratrea, Santiago 2006, en bog der indgår i la Biblioteca Científica Compostelana den Consorcio de Santiago.

Francisco Márquez Villanueva: Santiago: trayectoria de un mito, Edicions Bellaterra, Barcelona 2004.

Pilgrimsteologi og spiritualitet

Der brug for en pilgrimsteologi. En hel del mennesker er begyndt at efterspørge en tilknytning til det åndelige, og de har brug for at kunne nå dette på mange forskellige måder. Derfor er der brug for, at traditionel nordeuropæisk teologi lukker op for andet end “ordet”, men også for hele virkelighedens øvrige vifte som adgangsmulighed til det åndelige. Det er her nødvendigt, at man ikke bare fortolker Jakobs Brev med Romerbrevet, men også fortolker Romerbrevet med Jakobs Brev. I det hele taget er det nødvendigt at gøre sig gammelprotestantismens rolle i sekulariseringsudviklingen klar.

Af Niels Erik Søndergård

Jeg vil her komme med et oplæg, der indeholder debat om en pilgrimsteologi, men som jeg også håber vil indeholde brikker til en pilgrimsteologi.

Der brug for en pilgrimsteologi. Den efterlyses i bestræbelserne på at nå det åndelige på mange forskellige måder. En hel del mennesker er begyndt at efterspørge en tilknytning til det åndelige, og de har brug for at kunne nå dette på mange forskellige måder. Eksempelvis via billedverdenen, arkitekturen, kunsten i almindelighed, musikken og brugen af kroppen ved vandringer m.m.. Derfor er der brug for, at traditionel nordeuropæisk teologi lukker op for andet end “ordet”, men også for hele virkelighedens øvrige vifte som adgangsmulighed til det åndelige.

Skal man her opnå noget konstruktivt, så er det nødvendigt, at man lægger alle Luther-betragtninger bag sig. Dem kan man diskutere resten af evigheden uden at nå nogen steder. Det er ligeledes nødvendigt, at man lægger gemmelluthersk fortolkning

af paulinsk teologi bag sig. Det er her nødvendigt, at man ikke bare fortolker Jakobs Brev med Romerbrevet, men også fortolker Romerbrevet med Jakobs Brev.

I det hele taget er det nødvendigt at gøre sig gammelprotestantismens rolle i sekulariseringsudviklingen klar. William af Occams nominalisme - læren om, at de åndelige begreber ikke er reelle, men kun nominelle og Luthers toregimente-lære er den sokkel, hvorpå Renaissance (Genfødslen af den ikke-kristne græsk-romerske tidsånd fra før Middelalderen efter Middelalderen) gradvist sekulariserede (Trængte det åndelige ud af samfundet) Nordvesteuropa, hvorfra sekulariseringen spredte sig til resten af verdenen.

Sekulariseringen

Sekulariseringslinien kan i store træk skildres således. I 1500-tallet adskiltes principielt troen og det offentlige rum. I første omgang adskiltes troen og politik. I 1600-tallet adskiltes troen og nationaløkonomien med gyldighed for både samfundet og

troen. I 1700-tallet adskiltes troen fra filosofien med Kant og Voltaire i spidsen. Og hermed adskiltes også tro og viden, hvilket forkrøbler både tro og viden. I 1800-tallet adskiltes troen og naturvidenskaben, så troen kun anerkendtes som et psykologisk fænomen i menneskers tanker. I 1900-tallet adskiltes tro og teologi eksempelvis på universiteterne. Ligeledes adskiltes tro og seksualitet. Nu banker religionsneutralitet på kirkernes døre.

Der således skabt en tro, der har mistet fodfæstet på hovedparten af virkelighedens områder, en tro, der stort set kun findes på nogle områder i det private rum, det vil sige en kun delvis tro, en partiel tro.

Sekulariseringslinien kan i store træk skildres således. I 1500-tallet adskiltes principielt troen og det offentlige rum. I første omgang adskiltes troen og politik. I 1600-tallet adskiltes troen og nationaløkonomien med gyldighed for både samfundet og troen. I 1700-tallet adskiltes troen fra filosofien med Kant og Voltaire i spidsen. Og hermed adskiltes også tro og viden, hvilket forkrøbler både tro og viden. I 1800-tallet adskiltes troen og naturvidenskaben, så troen kun anerkendtes som et psykologisk fænomen i menneskers tanker. I 1900-tallet adskiltes tro og teologi eksempelvis på universiteterne. Ligeledes adskiltes tro og seksualitet. Nu banker religionsneutralitet på kirkernes døre.

Gammelprotestantismen er permanent sekulariserende. Det kan iagttages, at det mystiske element stort set er fraværende i kirkerne i Nordvesteuropa. Men uden det

mystiske elements tilstedeværelse er adgangen til det åndelige indsnævret. Kirkebygningerne og kirkerummene bliver gradvist mere sekulariserede. Der er eksempelvis ikke nogen hjemme i kirkerne, hvis der ikke er nogen mennesker til stede. Hvem var tidligere til stede, uanset om der var nogen mennesker i rummet? Kristus, naturligvis. Det mystiske element efterspørges i pilgrimsteologien.

Således kan det ikke blive ved med at gå, hvis man for folket ønsker fortsat adgang til det kristent åndelige. Det er nødvendigt at bruge hele virkelighedens flade - også i åndelig sammenhæng. Der må gøres op med reduktionismens udelukkelse af det åndelige i virkelighedsopfattelsen. Der må gøres op med reduktionismens (Den opfattelse, at kun det matrielle er naturvidenskabeligt virkeligt) indskrænkning af virkelighedsopfattelsen. Der er brug for den tro, der findes på alle virkelighedens områder - det vil sige for den universelle tro.

Bent Jul rører ved noget væsentligt ved at bemærke, at Guds skabelse virker gennem menneskets kontakt til det hellige, og at denne kontakt aktiverer os til at handle anderledes, end vi ellers ville have gjort.

Pilgrimsteologi ud fra Jakobs Brev

En pilgrimsteologi kommer ikke uden om Jakobs Brev i Det nye Testamente. Den kommer heller ikke uden om Jakobs Brev som værende et af de centrale dele af evangeliet, og som værende noget af det inderste åndelige hjerteblood nær Gud.

Jakob 1.1 begynder med Jakobs hilsen til Kristi efterfølgere overalt i verden. Man skal kun være glade for prøvelser, der

fører til udholdenhed, der fører til fuldkommen gerning (1.2-4) - hvilket er meget relevant for en pilgrim. Men det skal ske i tro og hengivenhed, ellers falder tingene fra hinanden (1.6). Men er man ordets gører, og ikke blot dets hører (1.22), og tøjler sin tunge (1,26), så kommer der fuldkomne gaver ned oven fra (1.17). Følger man frihedens fuldkomne lov - uden selvisk binding og med blikket mod Gud - bliver man velsignet (1.25). "En ren og ubesmittet gudsdyrkelse for Gud, vor Fader, er dette: at besøge faderløse og enker i deres trængsel og bevare sig selv ubesmittet af verden". (1.27) Som det her fremgår, så når man Gud og åndelig dybde ikke bare ved ordet, men også ved at leve sig ind i det åndeliges handlingssubstans. Det sker ved ordet, billedverdenen, farver, kunst, litteratur, arkitektur eller ved brug af kroppen ud til dens grænse, hvor man er afhængig af nåden. Her er pilgrimsvandringens åndelige betydning ganske klar. Den kan brugt rigtigt også være en ren og ubesmittet gudsdyrkelse.

En pilgrimsteologi kommer ikke uden om Jakobs Brev i Det nye Testamente. Den kommer heller ikke uden om Jakobs Brev som værende et af de centrale dele af evangeliet, og som værende noget af det inderste åndelige hjerteblod nær Gud.

Jakob 2.2 advarer os mod, at vi lader vores tro være forbundet med personsanselse. Det gælder nok også en god pilgrimsrejse. Den rige er ikke mere værd end den fattige, hvis vi holder os til frihedens fuldkomne lov (2.2+2.5+2.8). Versene 2.14+2.17+2.22+2.24+2.26 er noget af det mest centrale i evangeliet. Troen er kun en

tro, hvis den også efterfølges af gerninger. Det åndeligt levende findes ikke kun i lilleverdenen, men også i den store verden, ikke kun som en vindtør teologisk stileøvelse, men i handlingens rigdom, ikke kun i det private rum, men også i det offentlige rum. Den levende tro er ikke partiel, men universel. Her kommer mangfoldigheden i udførelsen af Åndens gerninger med eksempelvis en pilgrimsvandring også ind i billedet.

Jakob 3.13: "Er der nogen vis og forstandig blandt jer, så skal han ved sine gode færd lade det komme frem i gerning med visdommens sagtmodighed" "Visdommen ovenfra er ren, fredselskende, mild, hensynsfuld, fyldt med barmhjertighed og gode frugter, fri for partiskhed og hykleri" (3.17).

Jakob 4.1 spørges der efter, hvor kampe og stridigheder mellem os kommer fra? Og at Gud står de hovmodige imod, men giver de ydmyge nåde (4.6). Og nu I, som siger: I dag eller i morgen vil vi rejse til den eller den by og blive der et år og handle og tjene penge (4.13) I skulle hellere sige: Hvis Herren vil, så skal vi leve og gøre det eller det

(4.15)”. Vi er ikke herrer over vores fremtid, men gør klogt i at sige: Om Gud vil og lever. Dette er er ikke mindst vigtigt i og for vandringer.

Bent Jul rører ved noget væsentligt ved at bemærke, at Guds skabelse virker gennem menneskets kontakt til det hellige, og at denne kontakt aktiverer os til at handle anderledes, end vi ellers ville have gjort.

I Jakob 5.4 peges der på det vigtige i social retfærdighed (Jævnfør Apostlenes Gerninger kapitel 2 og 4) I 5.16 gøres der opmærksom på bønnens betydning og vigtighed: “En retfærdigs bøn har en mægtig virkende kraft”.

Med Jakobs Brev er der en umiddelbar kontakt til Santiago Peregrinos, vandringsmanden, der bygger på Guds kærlighed og retfærdighed.

Men bag denne kontakt ligger også Santiago Matamoros, der ikke lader sig åndeligt løbe over ende, der kan kæmpe for sandheden og som ved, at kærligheden er sandhedssøgende. (Johannes Evg. 4.24). Santiago Matamoros er også vigtig og må ikke nedtones i vor tid, hvor falsk religionsneutralitet presser sig på. Denne figur må ikke sekulariseres bort, hvis sandheden skal bevares. Her må man ikke ligge under for sekulariseringens myter.

Niels Erik Søndergård
Rasmus Rasks Alle 95
5250 Odense SV
n.e.s@mail.tele.dk

Foredragsholdere

Foreningen har udarbejdet en folder om foreningens virke.

Hvis du skal ud og holde foredrag, vil vi foreslå, at du reklamerer for foreningen.

Du kan rekvirere et antal foldere hos foreningens kasserer: bennyehansen@webspeed.dk

”Den terapeutiske veien”

Artiklen inneholder en række betragtninger om pilgrimsvandringens muligheter som kilde til livsforbedring og rehabiliteringsstøtte ved sunhedsmæssige, personlige, psykiatriske og psykosociale problemer. Artiklen er skrevet på et så læsevenligt norsk, at redaktionen af Pilgrimmen har valgt ikke at oversætte den.

Af Einar Lunga

Fra religiøs turisme til livsforbedring og rehabilitering

I oppblomstringa av den nye interessen for pilegrimsvandring de siste par tiårene fremstår denne aktiviteten hovudsakelig som en form for religiøs turisme (se Morinis 1992, Bauman 1996) Antall mennesker som kommer til de hellige stedene er sterkt økende, og tilstrømningen fra land utenfor Europa er også voksende. Forskerne Nolan og Nolan oppsummerer: ”Avslutninga av det tjuende århundret er (-) den siste fasen i et dynamisk mønster med økning og minskning i entusiasmen for pilegrimsfenomenet som har kjennetegnet den europeiske kristne tradisjonen i nesten 2000 år” (Nolan & Nolan, 1989, s.3)

Hovedinteressen i den nye entusiasmen retter seg naturlig nok først og fremst mot religiøst preget og eksotisk, opplevelsesmettet vandringserfaring på hellige veier, gjennom kultur- og naturlandskaper, til vakre og viktige historiske byer og bygningar, fram mot helligsteder. Slik er pilegrimsvandring mer og mer en del av den moderne opplevelsesturismen, særlig for mennesker med sans for religiøse og åndelige aspekter ved det å reise.

Historisk betraktet hadde pilegrimsvandringa også et annet, kanskje like viktig aspekt. For pilegrimene var denne lange vandringa fra hjemstedet til fjerne Santiago, en ”transformativ praksis”. Dvs. den sprang ut av et brennende ønske om selv- og livsforbedring, og handlet om å søke lindring og helbredelse for helsemessige og åndelige plager og lidelser hos en selv og andre. Den aktuelle interessen for pilegrimsvandring som kontekst for rehabilitering og helseforbedring er beslektet med dette viktige historiske aspektet ved pilegrimsvandring. I denne innledende artikkelen vil jeg gå inn på noen av pilegrimsvandringens muligheter og begrensninger som rehabiliterings- og helsefremmende kontekst ved fysiske, psykiske og sosiale plager og lidelser.

Jakobsveien: ’En terapeutisk vei’?

Den amerikanske sosialantropologen Nancy Frey publiserte i 1998 sine viktige bok ”Pilegrimsfortellinger”. Boken baserer seg på intervjuundersøkelse blant pilegrimer forfatteren møter på Caminoen. Hun skriver at mange pilegrimer omtaler denne gamle hellige vandringsveien som ”La ruta de la terapia”; dvs. ”terapiveien” eller ”den terapeutiske veien”. (Frey 1998, s. 45). Betegnelsen springer ut av det faktum at

mange mennesker gjør sin pilegrimsvandring i livsoverganger og i tilknytning til livskriser. De vandrer for å forsøke å få til livsforbedring, og bedre psykisk og kroppslig helse. Pilegrimsvandring skiller seg derfor fra turistreiser, fjellturer og andre naturvandringene ved at pilegrimsprosessen er ment å være ”transformativ”: Pilegrimen har intensjoner og forventninger om at vandringen skal ha positive følger i deres liv, og for deres åndelige, mentale og fysiske tilstand og helse. Mange pilegrimer opplever at dette er tilfelle; de opplever til dels dyptgående personlige forandringer uten at dette har vært spesielt tilsiktet. Espeland fremsetter i sin pilegrimsbok en kontant påstand: ”For jeg tror at det er bortimot umulig å komme hjem fra en pilegrimsreise, uansett hvorfor man drar, uten å være forandret – på en eller annen måte.” (Espeland, 1999, s.15) Han skriver heldigvis ”bortimot umulig” – noen kan vel noen ganger komme hjem etter en pilegrimsvandring med mindre utbytte enn forventet, eller intet utbytte. Spørsmålene som reiser seg er: Hva slags forventninger når det gjelder livsforbedring, helsefremming og rehabilitering kan man realistisk sett ha til en pilegrimsvandring? Kan man si at Jakobsveien i seg selv en ”terapeutisk vei”? Hvilke muligheter ligger i pilegrimsvandring som metodisk rehabilitering og helsefremmende aktivitet for moderne mennesker? Hva slags rolle spiller tro og religiøsitet i pilegrimsvandring som ”transformativ praksis”? Har alle like god nytte av pilegrimsvandringens helsefremmende potensiale? Hvilke begrensninger og risikofaktorer ligger i pilegrimsvandring som middel til forandrings- og helse-påvirkning?

Pilegrimsvandring som kilde til ”personlig reform”

For å kunne ta stilling til slike spørsmål er det nødvendig å klargjøre hva pilegrimsvandring går ut på. En slik langvandring har antagelig viktige aspekter som vi i moderne livsførsel har mistet noe av evnen til å sette pris på og forstå betydningen av. Fremmedgjøringen overfor kroppens egen bevegelse er en av følgene av en tilværelse preget at vi har alt, der vi anstrenger oss sjelden eller aldri over lengre tidsrom og med større smerter og utmattelse, der vi alltid har det supertravelt, har dårlig tid eller tror vi har det, der tingene står i kø og krever oss, der hver kveld er fylt av dagsrevyer, fotballkamper, barn som skal hentes og bringes, legge seg, gjøre lekser. Der ingenting av det vi foretar oss er laaaaaaangsoomt, uten press utenfra, kommer bare eller overveiende fra ens egen kropp og sjel, som det bare å gå uten ytre og nærliggende formål. I utgangspunktet er det altså mye som gjør at langvandring er en krevende og vanskelig oppgave for moderne mennesker. Umiddelbart vil de fleste bakke fort ut og engste seg ved gjennomføring av en pilegrimsvandring: Greier jeg dette? Kan jeg gå dag etter dag over flere hundre kilometer? Hva med å sove i store primitive saler sammen med mange mennesker jeg ikke kjenner? Uvant. Usikkert. Krevende.

Pilegrimsvandring og pilegrimsrollen har to viktige hovedsider som utfyller hverandre. På den ene siden er det noe ytre man så å si finner fiks ferdig, og som man rett og slett kan overta og ta del i gjennom å legge ut på sin egen vandring langs caminoen. På den andre siden er det noe man selv må finne ut av og utforme eller skape; hva legger jeg i min egen vandring, hva

slags skikkelse er jeg når jeg legger ut på denne lange vandringen dag etter dag mot et helligsted som Santiago? Ingen kommer bort fra denne problemstillingen. Samtidig er den viktig, fordi den har i seg lignende utfordringer som en møter ellers i livet der man blir konfrontert med spenningen mellom sosiale roller som man blir påført, og innenfrakommende egne prosjekter og perspektiver på ting.

Å pilegrimsvandre er samtidig en intensiv sosial vandring. Nancy Frey påpeker at "noen pilegrimer føler seg alene eller marginalisert i sine hjemmeomgivelser, og caminoen utgjør en utprøvningsmulighet eller en forandringsmulighet, et sentrum eller et mål som man ikke så lett finner i "det virkelige liv" (Frey, 1998, s. 46). På caminoen er man kanskje i begynnelsen fremmed blant fremmede, men man beveger seg faktisk i et langt mer vennligsinnnet og støttende mellompersonlig miljø av medpilegrimer enn det man er vant til i dagliglivet. Alle vandrer selvsagt pilegrimsveien på en måte alene, på sine egne ben. Samtidig er caminoen en svært spesiell sosial og mellompersonlig kontekst som kan gi rom for nye muligheter og ny kreativitet i livsutformingen. Caminoen gir rom for og kan skape samtidig en ny og forsterket følelse av tilhørighet og fellesskap, sammen med mennesker som frivillig har satt seg i samme situasjon som en selv, har de samme vanskene og opplevelsene, søker de samme målene, og der de sosiale statusforskjellene man lever under i sitt hjemmemiljø stort sett er sterkt utvisket. Mange pilegrimer har også fellesskap når det gjelder indre problemstillinger og orientering. De er opptatt av spørsmål som går på overgang og skifte i livet, tap, brudd, sorg, konflikter og overbelastninger, eller

det å være satt utenfor eller tilsidesatt. (se Frey, 1998, s.45) Pilegrimsvandring gir ny nærkontakt med selve sitt eget livsdrama, den representerer på et vis en intensivering av ens eget livsdrama. Man går jo caminoen som en siste utvei, for å forsøke å mestre den livssituasjonen og krisen man er kommet i, for å komme seg videre i livet og i livsløpet.

Selve vandringsopplevelsens sentrale rolle er det lett å overse til fordel for kultur, landskaper, og alle slags eksotiske opplevelser. Det moderne livsmønsteret får oss til å overse og glemme vårt vandringsbehov, og for mange til å slutte å vandre. Vi glemmer at vi alle fra naturens side, som mennesker med en lang natur og kulturhistorie – var og fremdeles kan og bør være vandrere og pilegrimer (se Rebekka Solnit, 2000) Vandringsdriften som tilhører vår natur som pattedyr og primat blir i løpet av barneårene amputert vekk gjennom stillesitting, fjernsyns- og elektroniske apparater, bilkjøring, og alskens andre motoriseringer som omformer oss til ikke-gående og ikke-vandrende skikkelser. Det har vært anslått at vi hver dag gjennomsnittlig går 16 km. mindre enn det man gjør i ikkemotoriserte samfunn. Følgene er antagelig svekkelse av helse, livslyst, og evne til å tåle liv og påkjenninger som vi møter på livsveien.

Skadevirkningene og negative følger ved langvandring få, og forholdsvis lett å forebygge og ta forholdsregler mot eller minske. Et bredt og allsidig forsknings- og erfaringsgrunnlag beretter om positive forandringer som omfatter vekt- og fett- reduksjon, allmenn forbedring av fungeringen muskulært, i luftveiene, hjerte, hjerne, urinveier, ledd/skjelett, bremsing av aldringsproses-

ser, styrket kroppsopplevelse og kroppslig velvære, bedret mage-tarm og fordøyelsesfungering, økt libido og følelsesmessig styrke og kraft, mer stabil stemnings og stemningsregulering, styrket fokus- og utholdenet, mer tilpasset avstressing og nedroing, store perspektivforskyvninger i livet med høyning av verdifølelse og retningsfølelse. Og nedgang i følgeplager ved ulike lettere og alvorligere sykdomstilstander, både kroppslige og mentale (se for eksempel La Torre, 2004).

Noen av de sentrale faktorene i en vel gjennomført pilegrimsvandring er samtidig noen av kildene til og mekanismene i de helsemessige og rehabiliteringsmessige mulighetene:

- Vedvarende ikkje-instrumentell, ekspressiv og kommunikativt innrettet fysisk og kroppslig bevegelse og anstrengelse, dag etter dag uten opphør, over lengre tidsrom – påvirker og stabiliserer kroppens og hjernens kjemiske stoffskifte.
- Opplevelse av ”langsomhet” over lengre tid, den klokke-dominerte tidsprosessen forsvinner, stopper opp, ingenting skjer – og den indre tidsfølelsen gir seg til kjenne. Langsomheten er egentlig en tilbakevending til kroppens og sjelens iboende rytmer og tempo, og en avvikling av den ”virtualiserte” og kunstid oppdrevne tids- og tempoopplevelsen i det moderne livsmønstrer.
- Overvinnelse av egen motstand, uvilje, treghet mot kroppens og sjelens egen vedvarende bevegelse.
- Daglig krevende vandring krever av hver enkelt pilegrim frivillig etablering av ens egen særpregete disiplin, rutine, strukturering, underkastelse, innordning, styring, selvkontroll: når en skal stå opp, holde orden på sine få men grunnleggende ting, når en skal stoppe, ta puser, hvem og hvor lenge en skal prate med folk en møter på veien, hvor lang etappe en skal våge og ta på seg, hvor mye smerte og ubehag en vil tåle, planlegging av vandringens forløp hver dag mht. vann-mat, osv.
- Bortfall av mediaavhengighet og indirekte og annenhånds opplevelsesdominans, minsking av den sterke orientering mot det utvendige og utvortes, fortløpende underholdning gjennom radio, TV, mobiltelefon, avviser, film, musikk og annen ytrepåført stimulering og spenning.
- Toleranse for og evne til å finne mening med selvpåførte anstrengelser plager, smerte, lidelse, anstrengelse, ubehag – hver dag over en lengre periode. Heri ligger også økt nærhet og tilgang til egen kropp, egne kroppsfunksjoner.
- Ny glede i det enkle, trivielle og det grunnleggende i livet; det å avstå, en ikke-konsumerende livsstil som kilde til større glede og nytelse i de enkleste ting – et vannglass, det å sette seg ned, enkel mat, naturinntrykk, små hverdagshendelser får tilbake sin magiske og hellige karakter.
- Grunnleggende og følelsesmessig opplevelse av nærhet, tilhørighet og felleskap (bak roller, masker, og overflatiskheter - Turner og Turner 1978 omtaler dette som 'communitas') med andre mennesker, også fremmede og ukjente mennesker – gjennom felles mål, vei, betingelser, osv. En viktig kilde til å føle seg anerkjent som den en er, som god nok, som verdifull for andre.

- Forminsking og endog fravær av normale fastlagte sosiale status- og rangforskjeller, hierarkier, og andre sosiale og kunstige distinksjoner og markeringar som hemmer og fastholder ens identitetsmuligheter i vanlige livssammenhenger. Nullstillingen av sosiale forskjeller betegner Turner og Turner (1978) som "antistruktur", og kan gi rom for og bli begynnelsen til den kreativitet og fornyelse i eget liv og livsutforming som er avgjørende for all livsforbedring og rehabilitering.

Disse faktorene definerer til sammen, og selsagt på individuelle måter, caminoen som en potensiell helse og rehabiliteringskontekst som positivt kan påvirke ens person kroppslig, mentalt, åndelig og sosialt. Bare ut fra listen er det lett å forstå Espelands tese om at pilegrimsvandring som regel ikke kan være uten dyptgående innvirkning på livssyn, fungeringsmåte, personlighet, tåleevne, osv.

Pilegrimsvandring som 'åndelig langvandring'

Vandring og gåing kan være så mangt. En rekke forfattere har i ulike sammenhenger fattet interesse for gåing og vandring som menneskelig og kulturelt formidlet aktivitet. Særlig viktig er kanskje Rebecca Solnits bok "Wanderlust. A history of walking", 2001. Som hun sier, dette er et emne som alle kan og bør interessere seg for, istedenfor bare en liten gruppe eksperter. Gåingen er en aktivitet som preges av et stort mangfold av engasjerte amatører; alle mennesker går stort sett litt, og et overraskende stort antall mennesker tenker mye omkring det å gå. Gåingens historie er, som hun skriver, alles uskrevne og hemmelige historie, men

fragmenter av denne historien finnes spredt omkring i bøker, sanger, gater og veier, utstyr og bekledning.

Det er intensjonen bak, og ånden i gåingen som er avgjørende for de mulighetene som ligger i pilegrimsvandring. Den amerikanske filosofen Henry Davids Thoreau's har skrevet et vidunderlig essay om "Gåing" fra 1862, der han drøfter og fremstiller menneskets forhold til å gå gjennom å betrakte vandreren som en del av naturen, og ikke først og fremst som samfunnsmedlem og sivilisasjonsskikkelse: det finnes nok av slike ytre og sosialt praktiske perspektiv på menneskelivet og gåing. Thoreau mener at selv på korte turer skal vi i ånden forestille oss at vi legger ut på et eventyr, der vi aldri mer vender tilbake, og være forberedt på til slutt å sende vårt hjerte tilbake som relikvie til våre forlatte kongeriker. I hans formel: "Dersom du er klar til å forlate far og mor, og bror og søster, og kone og barn og venner, og aldri mer se dem igjen,- dersom du har betalt det du skylder, og satt opp ditt testamente, og gjort opp alle dine forhold, og er et fritt menneske, da er du klar til å gå" (Thoreau, s.628)

Livskunstneren Julie Cameron (2002) skriver om gåingens dypere betydning: "Gåing (-) humaniserer mitt liv, setter det inn i en eldgammel og beroligende skala. Vi lever slik som vi beveger oss, et skritt av gangen, og det finnes noe i rolig gåing som påminner meg om hvordan jeg må leve dersom jeg skal smake dette livet som jeg har blitt gitt". Den aller viktigste siden ved langvandring er kanskje forbundet med gjenoppdagelsen av ens eget indre som kilden til det livet en lever å og ønsker å leve. Langvandringen gir en opplevelse av indregenerert og indrebe-

stemt bevegelse og livsutfoldelse, at vårt liv og vår livsglede alltid og grunnleggende sett må komme innenfra. Vi finner frem til oss selv, vår egen natur som den avgjørende målestokken får alt som passerer i og gjennom vårt liv. Selve den nesten intensive langsomheten og fraværet av stimulering gjør at vi gradvis tilbakevinner evnen til å se og føle og kjenne det enkle, de små nesten usynlige og umerkelige hendelser og tings verdi og betydning. Alt gjenoppstår til de størrelsene de var ment å ha; men som er blitt overdøvet og trampet ned av nyhetstrømmen og stimuleringsrusen vi omgives av i våre normale liv. Men dette kommer ikke med en gang. Ikke første dagen. Kanskje heller ikke første uken. Men smått om senn, ti dager kan være passert – og man merker med ett at noe har skjedd. Vandringsbevegelsen begynner å komme mer og mer innenfra, fra ens egen kropps dype kilder av energi og styrke – og vandringen oppleves som vennligere, mer naturlig. Nesten mer musikalsk. Og fra da av føles selv lange vandringsetapper som den reneste lystopplevelse, som noe som vil seg selv. Man trækker ikke lenger av gårde, følelsen er mer og mer at man flyr av sted, galloperer på "apostlenes hester". Det snev av kjedsomhet og ubehag, og gåmotstand som en kjente de første dagene er borte for godt. Vandringen er nok, ubegrenset rik i seg selv på opplevelser og underholdning. Man tar verden i bruk med alle sine sanser, oppdager hva som skjer rundt en, verden blir hellig og helliggjort, et løpende magisk mysterium som den var det i barndommens rike. Vandreren føler seg født på ny, verden er født på ny. Et annet menneske, en annen verden – en "omvendelse".

Denne stemningen er ikke bestandig og tilstede hele tiden. Opplevelsen kommer og

går. Noen dager kan fortsatt være traurige og tunge, motstanden er tilbake. Men har en først hatt gjennombruddet og oppdaget denne indre dimensjonen i vandringen, da forsvinner den ikke mer. Den beriker livet dithen at du opplever en slags omvendelse og andregangsfødsel. Uten at det har tilknytning til en religion, men det er i alle fall snakk om en religiøs beslektet følelse.

Litteratur

- Bauman, Z. (1996) 'From pilgrim to tourist-or a short history of identity', in S. Hall and P.du Gay (eds) *Questions of Cultural Identity*, London: Sage
- Cameron, J.; (2000) *Walking in this world*. N.Y.: Jeremy P. Archer/Putnam
- Espeland, Lars-Erik (1999) *Dit stjernene viste veien*. Oslo: Genesis forlag
- Frey, N. (1998) *Pilgrim Stories: on and off the road to Santiago*, Berkeley: University of California Press
- La Torre, M.A.; (2004) *Walking: An Important Therapeutic Tool. Perspectives in Psychiatric Care. Volume: 40. Issue: 3. s. 120-*
- Morinis, E.A. (ed.) (1992a) *Sacred Journeys: the anthropology of pilgrimage*, Westport, Conn.: Greenwood Press
- Nolan, M.L.; og Nolan, S.; *Christian pilgrimage in modern western Europe*. University of North Carolina Press, 1989
- Solnit, R.; (2001) 'Wanderlust. A history of walking'. N.Y.: Penguin
- Thoreau, D.H. (2000) *Walking. I Walden and other writings*. N.Y.: The modern Library
- Turner, Victor; and Turner, E. (1978) *Image and Pilgrimage in Christian Culture*, New York: Columbia University Press

Sentiero Francescano

Fra foreningens hjemmeside, www.santiagopilgrimme.dk, har vi hentet et indlæg om vandrevejene omkring Assisi i Italien

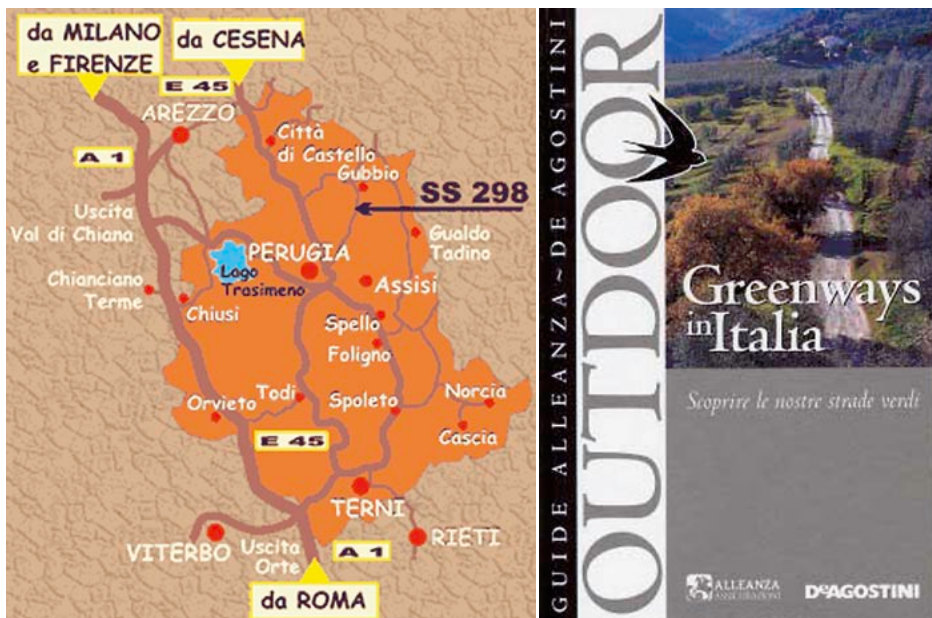
Af Ole P

I foråret april-maj 2006, var min datter og jeg på en kort komprimeret ferie og rygsæktur i Umbrien og Rom.

I Umbrien besøgte vi bl.a. Assisi. Vi havde planlagt at vandre fra Assisi til Gubbio. Denne rute er opmærket og kan vandles fra begge byer, i et kuperet, men meget smukt landskab.

Interesserede kan finde ruten på www.caigubbio.it (kort mm,) www.biscina.com (overnatning) www.comune.valfabbrica.pg.it (overnatning).

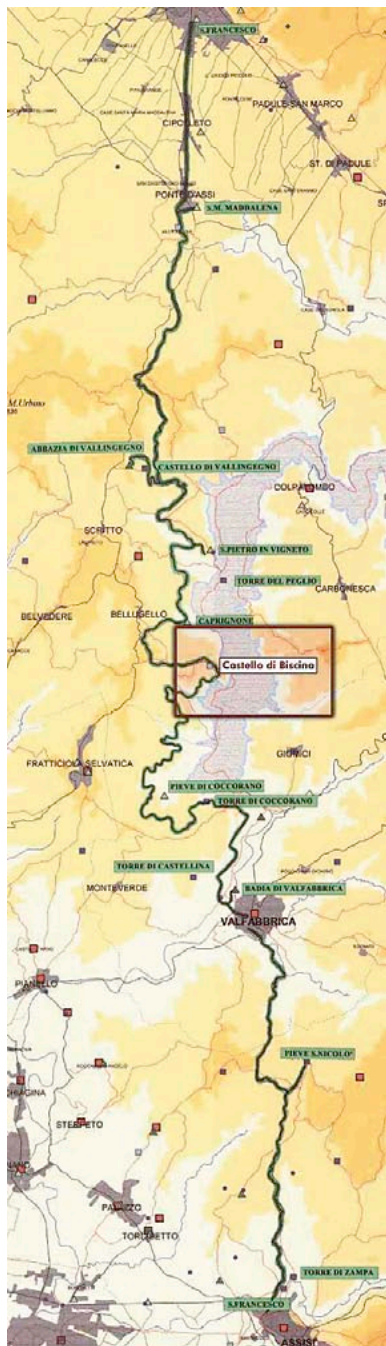
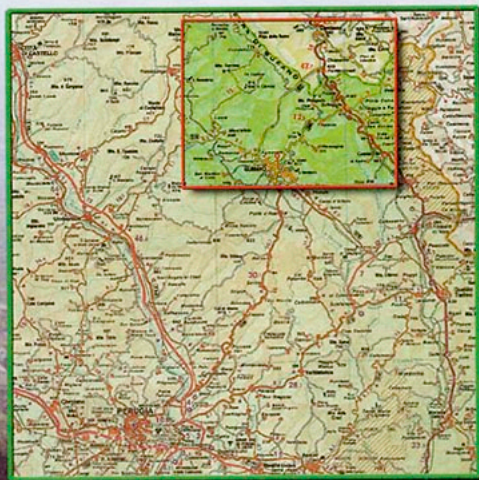
I omegnen af Gubbio er der en naturpark med mange opmærkede vandrestier. CAI er en italiensk vandre-organisation, med lokale afd. som kortlægger og opmærker ruterne i området.

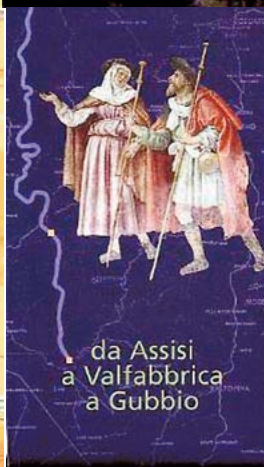
Club Alpino Italiano

Sezione di Gubbio

CARTA DEI SENTIERI

Scala 1:25.000

da Assisi
a Valfabbrica
a Gubbio

Via Jutlandia, Den jyske Jakobsvej

Jakobsvejen gennem Nordtyskland er kommet på internettet. Nu har tyskerne beskrevet vejstrækket fra den dansk-tyske grænse til Stade syd for Elben. Vejen er den sydligste del af Via Jutlandia, pilgrimsvejen som går fra det gamle Fladstrand (Frederikshavn) over Aalborg, Viborg og Slesvig til Stade syd for Elben i Tyskland. Vejen er på strækningerne op gennem Danmark identisk med Hærvejen.

Af Kaj Højland

Jakobsvejen gennem Nordtyskland er kommet på internettet. På www.via-jutlandica.de har Ute og Fred Hasselbach en hjemmeside, som hjælper pilgrimmen fra den danske grænse til Stade over Slesvig, Itzehoe og Glückstadt.

Vejen er den sydligste del af Via Jutlandia som er pilgrimsvejen fra Frederikshavn/ Fladstrand til Stade. Den følger, som i Danmark den gamle Hær- og Oksevej, men er beskrevet som en pilgrimsvej, hvad den også var. Vi kalder vejen for Via Jutlandia og ikke som på tysk Jutlandica.

Målet for en vandring har pilgrimmen sat sig, men hvor begynder man, og hvordan kommer man derhen? Vejen er vigtig, og her er hjemmesiden en stor hjælp.

Fra den danske grænse, Niehuus, og til Stade er der 211 km. Den er mærket med vandrevejssymboler og skulle være let at følge. Fra Rendsburg og helt til Bremen endda med pilgrimssymbolet, ibskallen. Jeg savner dog lidt, at jeg ikke på hjemmesiden finder kortskitser over de elleve etaper, som vejen deles op i. Eventuelt klarer ved korthenvisninger. Siden fortæller heller ikke længden af den enkelte etape, og den ville have vundet ved en etapeinddeling fra sovested til sovested, fra herberg til herberg.

God hjælp får man af tre sider praktiske

oplysninger, som er lige til at skrive ud fra hjemmesiden og tage med. Her får man adresser på turistkontorer, overnatningsmuligheder og offentlige transportforbindelser.

Pilgrimsvejen sættes ind i en historisk ramme over fem sider, som også er til at bringe med på vandringen. Kultur- og religionshistoriske steder nævnes. Mange navne og steder bringer minder frem om vores fælles historie. Hvad venter der ikke en moderne pilgrim af historie på vejen? Vi skal gennem Sankelmark med et af de

store slag i 1863 mellem Østrig, Preussen og Danmark. I Stenderup kan vi tænke på, hvordan Poppo ved jernbyrd omvender Harald Blåtand til kristendommen. I Hedeby kigger vi på vikingefund og Dannevirke, som i vikingetiden var vores værn mod Karl den Store og de kristne; altså et værn mod den Karl, som er en stor del af Jakobsmyten. I Slesvig og omegn venter domkirken med Bryggemannaalteret, Sankt Johannesklosteret og Gottorp Slot. Vi kommer til Gluckstadt bygget af Kristian den IV. Herfra sejler vi over Elben, hvorefter der er 19 km til hansestaden Stade. Hansestæderne har altid på godt og ondt været en del af vores historie. Den er endeløs, så lad den åbne sig på selve vandringen.

På de samme sider er ikke bare de gamle kirker og klostre nævnt, men også nuværende aktive kirker med adresser og telefonnumre. Hvilket giver pilgrimmen mulighed for at pleje den religiøse del af vandringen og for ro og eftertænsksomhed.

En billedserie viser billeder fra vejen og den natur, som man vil komme til at vandre i.

Mærkeligt nok er der ingen henvisninger til Den hellige Jakob. Han må være forskellige steder på vandringen. I sted- og kirkenavne eller i hvert fald på altre eller andre steder i kirker og klostre. Men vi møder og finder ham måske selv. Han er slutmålet for vandringer, som nu næsten er muligt fra Nidaros i Trondheim med Oluf den Hellige og fra Vadstena med den Hellige Birgitta og ned over Danmark og nu Slesvig-Holsten gennem Tyskland, Frankrig og Spanien til Santiago de Compostela. En hjemmeside, som giver lyst til at gå turen i den virkelige verden og ikke kun i den virtuelle.

Vi er endnu ikke så langt med Hærvejen, som pilgrimsvej på den danske side af grænsen. Men det kommer. Flere enkelt-

Afmærkning

Via Jutlandica fra grænsen til Rendsburg forventes at blive afmærket i juni og juli 2007. Strækningen videre fra Rendsburg (Fußgänger-tunnel Südeingang) til Bremen er allerede afmærket.

personer og vores forenings egne vejgrupper arbejder på det. Vi er repræsenteret i bestyrelsen for Foreningen Herberger langs Hærvejen, hvor der også arbejdes med

Hærvejen, som pilgrimsvej. På foreningens hjemmeside vil vi opbygge en beskrivelse af de relevante pilgrimsveje i Danmark. Ud over Via Scandinavia vil vi referere til hjemmesiden www.via-jutlandica.de. Når vi bliver færdig med en beskrivelse af strækningen fra Frederikshavn via Aalborg til Viborg vil den også komme med på vores hjemmeside www.santiagopilgrimme.dk.

Hvor finder jeg yderligere information?

Et par af vores medlemmer, Ute og Fred Hasselbach er drivkræfter bag rutens etablering i Slesvig-Holsten. De er desuden involveret i at tilrettelægge indvielsen til oktober.

De bor i Wiesengrund 11, 24794 Borgstedt i Tyskland og kan kontaktes på info@via-jutlandica.de eller telefon i Tyskland på 04331 38001. De taler dansk. Har du brug for hjælp om detaljer (kortmateriale), kan du kontakte dem.

Invitation

Indvielsen af Via Jutlandia foregår i Schleswig i oktober 2007

Via Jutlandia gennem Slesvig-Holsten indvies ved et større arrangement i Slesvig. Følg med på foreningen hjemmeside under Aktivitetskalender. Danske pilgrimme er særligt velkomne.

Indvielsen foregår i weekenden d. 19.-21. oktober 2007

Billeder

Send dine bedste pilgrimsbilleder til brug i Pilgrimmen og på hjemmesiden.

Fra Danmark til Spanien på cykel

Niels Henrik Lieberkind giver her i brevform et bud på, hvordan man kan cykle fra Danmark til Spanien, så man rammer caminoen – og eventuelt kan fortsætte til fods, som Niels Henrik gjorde.

Af Niels Henrik Lieberkind

Tak for jeres forespørgsel om cykelruten til Jakobs grav i Galicien. Jeg er blevet bedt om at skrive denne beretning, fordi jeg i 2004 cyklede hjemmefra til Spanien. Svaret er givet ud fra mine egne erfaringer, hvilket betyder, at det ikke er sikkert, at det jeg ved, kan være fuldt dækkende for jer, men jeg håber, at I alligevel kan bruge mine erfaringer som lidt hjælp.

Allerførst må jeg sige, at der ikke findes en bestemt rute, som kan kaldes den rigtige. Alene det faktum, at man jo kan begynde hvor som helst, giver jo variationer. For mig startede færdens fra min havelåge, og da jeg bor i Frederikssund, tog jeg sydpå over Falster, Lolland og Femern. Også ned gennem Europa kan man vælge sin egen vej. Det er jo Jakobs grav i Santiago de Compostela, som er målet, og den ene rute er lige så rigtig som en anden eller tredje. Dette ændrer dog ikke ved, at der er nogle veje – skal vi kalde dem for 'hovedruter' – som har været mere benyttet end andre; bl.a. fordi de fleste naturligvis har benyttet den mest direkte – og/eller den lettest fremkommelige vej, så man kom gennem byer med herberger og kroer – eller hospitet og klostre, hvor der var mulighed for at få dækket de daglige fornødenheder og natlogi.

Så det jeg kan oplyse jer om, er, hvilken rute jeg tog.

Jeg cyklede til Irun, den spanske del af grænsebyen i knækket ved Biscayabugten. Der sluttede min cykeltur, jeg sendte cyklen hjem og gik så tilbage over grænsebroen der heder Sankt Jakobs Bro, hvilket er skiltet på begge sider – men på hvert sit sprog – Pont Saint Jacques/Puente Santiago. Fra Hendaye, den franske del af grænsebyen, tog jeg toget til Saint Jean Pied de Port på nordsiden af Pyrenæerne, hvorfra den sidste del af færdens var til fods. (Se om beskrivelse af Camino Frances i efterfølgende nævnte litteratur).

Kommer man fra Jylland, vil man formodentlig køre ad Hærvejen, som jo er godt beskrevet, og hvor der er flere muligheder for overnatning, bl.a. de nye refugier.

Min rute gik via Puttgarden over Neustadt og Lübeck til Hamburg, hvor jeg formoder, at jydernes og min rute støder sammen.

Hele min rute ned gennem Europa er detaljeret angivet til allersidst, men først i hovedtrækkene.

I Tyskland er der cykelsti langs de fleste hovedveje, og når der ikke var en sådan, kørte jeg gerne en mindre omvej ad 'sogneveje' og kom derfor gennem mange små hyggelige landsbyer. Fra Hamburg over, Bremen,

Münster, Neviges og Köln til Aachen.

Dansk Cyklistforbund sælger ADFC's cykelkort over Tyskland, som viser, hvor der er cykelsti langs større veje samt de specielle cykelruter, der går på kryds og tværs gennem landet. Kort 1 og nr. 6 dækker Schleswig og Holstein – se i øvrigt DFC's hjemmeside under butikken/kort. Pris pr. stk. er kr. 85,-.

Niels Henrik Lieberkind mellem Aaldenhoven og Aachen i Tyskland med hele oppakningen. Da han kom til Irun kunne han jo nøjes med vandreudstyret, så cykeltøj, -sko og hjelm m.m. blev lagt i cykeltaskerne, før cyklen blev indleveret til hjemtransport. På dette foto ser man også, at jeg sparede den ideelle cykel til en sådan tur, nemlig en tourcykel. Niels Henrik brugte sin racercykel, som det egentlig er umuligt at montere en bagagebærer på og som har alt for smalle fælge. Men det gik.

Fra Aachen ind i Belgien til Liege, Namur til Dinant og så ind i Frankrig.

Frankrigs veje er inddelt i numre med et bogstav foran. E og A er europa- og motorveje, N er national routes, og D er veje i det enkelte Departement. Jeg undgik så

vidt muligt N-veje fordi der er for megen trafik, og det er også hyggeligere at køre på de helt små veje. Hjemme fra havde jeg revet de sider ud

fra en kortbog i 1:200.000, som jeg mente at få brug for. I den målestok vises alle veje, så man hele tiden har styr på, hvor man er. Gennem Givet, Rocroi, Rozoy, Reims, Paris, Chartres, Tours, Poitiers, Melle, Saintes, Bordeaux, Belin og Soustons til Irun i Spanien.

Der er en righoldig lektüre om cykelruterne på og langs Camino Frances i Spanien. Her vil jeg bare nævne nogle af de bedste: Henrik Tarp: Pilgrimsvejen til Santiago de Compostela ISBN 87-7466-427-1 Forlaget Bogan, ca. 270 g; Antonio Viñayo González: The Pilgrim Route to Santiago, a practical guide for pilgrims travelling on foot, on horseback, by bicycle or by car – en lang titel, ISBN 84-8012-212-9 Forlaget Edileasa. Den er med praktisk ringbind, så den kan 'bukkes om', er meget udførlig med omtale af rute, bygninger, historie m.m., og eneste minus er vægten 700g, samt at den er på engelsk. Og den engelske pilgrimsforening, Confraternity of Saint James, udgiver et lille hæfte, som er nemt at have med: Pilgrim Guides to Spain, bog 1. The Camino Francés. Den revideres hvert år og kan bestilles via deres hjemmeside på nettet for ca. 6£, og den er god at have med; fylder og vejer ikke meget, 140g. Den kommer pr. post på mindre end en uge.

Mange begynder deres tur i den franske by Saint Jean Pied de Port. Jeg ved jo ikke, om I har tænkt jer at tage den vej, som ligger noget østligere end Hendaye/Irun og er mere bjergrig. Fra Saint Jean er vejen beskrevet i alle tre ovenfor nævnte bøger.

Der er også en rute – som specielt blev benyttet i tidligere århundreder – fra Irun over Oyartzun, Hernani, Andoáin, Vilabona, Tolosa, Alegría de Oria, Legorreta, Vilafranca de Oria, Beasáin, Segura, Vitoria, Mirande de Ebro, hvorfra man enten kan støde på Camino Frances ved at tage stik syd på til Santa Domingo del Calzada eller mod sydvest og komme ind på Camino Frances lidt længere vest på i Burgos. Jeg har ikke været der og kender desværre ikke til detaljerede beskrivelser af denne rute.

I vil helt sikkert – uanset hvilken rute I måtte vælge - få en pragtfuld tur med mange særprægede oplevelser.

Jeg kørte på den racercykel jeg havde i forvejen - med smalle hjul og kun mulighed for et par små og lette cykeltasker. Resten havde jeg i min rygsæk, som jeg skulle bruge under vandreturen. Det optimale er nok en god turcykel eller – på Caminoen – en mountainbike. Men jeg ville ikke ofre så mange penge på en ekstra cykel, og det gik fint.

Jeg overnattede på vandrerhjem, hos private værelsesudlejere, et par gang på kloster eller under åben himmel, når vejret var godt (jeg havde ikke telt med) – og hvis der ikke var andre muligheder: på hotel.

Her min egen rute i detaljer. Hvor navnet er i *kursiv*, er der et pilgrimsherberg, hvor det står med **fed** skrift, er der en større katedral eller interessant kirke eller lignende og andet, som bør ses. Og alt efter hvor megen tid man har til rådighed, interesse og økonomisk formåen, er mulighederne utalte.

Danmark: Frederikssund – Haraldsted – **Soro** – **Maribo**

Tyskland: **Lübeck** – **Hamburg** – Buxtehude – Ahlerstedt – Steinfeld – Würlkendorf – **Bremen** – Barnstorf – Drebber – Dümmerlohausen – Damme – Großes Moor – Kalkriese – Barenau – **Osnabrück** – **Münster** – Hiltrup – Senden – Lüdinghausen – Datteln – Waltrop – Herne – Bochum – Hattingen – Stiepel – Nieder Bonsfeld – Langenberg – **Nevigés** – Wülfrat – Mettman Wohwinkel – Neandertahl – Erhrath – Hilden – Langengeld – syd om Leverkusens ud til Rhinen – **Köln** – Aldenhoven – **Aachen**

Belgien: Henri Chapelle – **Liege** - Amay-Flone – Huy – **Namur** – Dinant

Frankrig: Givet – Vireux – Montigny-sur-Meuse – Rocroi – Rumigny – Mount St. Jean – Brunehamel, Rozoy – Reneville – Waleppe – Sevigny – St.Quentin-le-Point – Neufchatel-sur-Aisne – **Reims** – Bligny – Verneuil – Dormans – Chateau-Thierry – Azy-sur-Marne – Dormans – La Ferte sous Jouarre – **Paris** – **Chartres** – Marolles – **Orleans** – **Clery Saint Andre** – Saint Laurent Nouran – Blois – **Tours** – **Poitiers** – Benoit – Moulin – Liuge – Iteuil – Vivonne – Saint Sauvant – **Melle** – Aulnáy de Saintonge – Saint Jean d’Angley – **Saintes** – les Gonds – Courcoury – Blaye – færgen til Lamarque – **Bordeaux** – Villenaue – Leognan – *le Barp* – Bellin-Beliet – Labouheyre – Solferino – Garosse – Castets – Magescq – Soustons – Plage des Casernes (for at se Atlanten) – Bayonne – Biarritz – St. Jean-de-Luz – Hendaye – *Irun*.

Med Sankt Maria Magdalene på Via Lemovicensis - Voie de Vézelay

Den gamle pilgrimsvej, Via Lemovicensis, der igennem århundreder er benyttet af pilgrimme fra Tyskland og det østlige Frankrig på valfart til Santiago, har ikke tidligere været beskrevet i Pilgrimmen. Via Limovensis starter i pilgrimsbyen Vézelay i hjertet af Bourgogne og går tværs over Frankrig i en nordøst-sydvest-gående diagonal over byen Limoges, deraf navnet. I Sydfrankrigs Pays Basque forener den sig i byen Ostabat med Via Podiensis fra Le Puy over Conques og Via Turonensis fra Paris over Tours for så at passere Pyrenæerne ved Sanit-Jean-Pied-de-Port. Via Lemovicensis har gennem de sidste 7 år fået en opblomstring takket være ivrige pilgrimme, der har mærket vejen og etableret refugier. Den latinske betegnelse er nu ændret til den franske, Voie de Vézelay. Læs her om vejens faciliteter og nogle af seværdighederne.

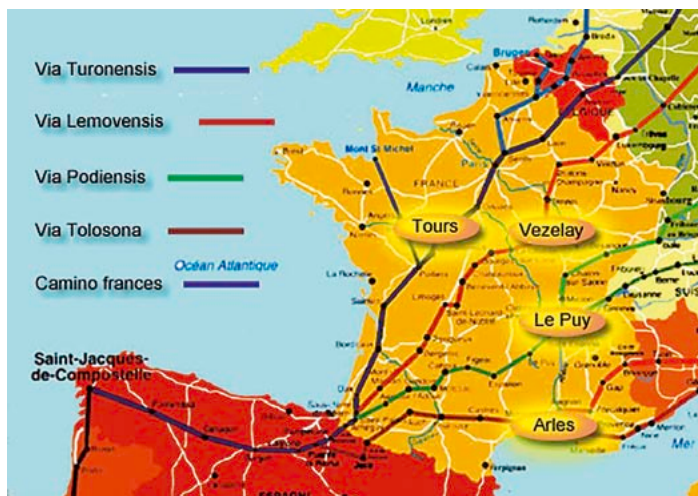
Af Bent Jul

Det har tidligere i Danmark forlydt at Via Lemovicensis var kedelig, ringe afmærket og besværlig med hensyn til overnatningsmuligheder. Dette er imidlertid ikke rigtigt. Vejen er fantastisk smuk og varieret. Den er mindre strabadserende end Via Podiensis med dets stejle stigninger efter Le Puy og de lange øde strækninger over det franske Centralmassiv. Siden år 2000 er der blevet åbnet mange private herberger (Accueil et hébergement religieux og Accueil pèlerin à domicile) og på det seneste også flere hel- og halvoftentlige refugier for pilgrimme (Refuge pèlerin).

Vejen er i 1998 optaget på UNESCO's liste over verdens kulturarv. Ægteparret Monique og Jean-Charles Chassain er berømt-heder på vejen, for deres ildhu har inspireret

til at mange refugier er blevet etableret. Kirker og turistforeningerne langs vejen er også blevet involveret. Foreningen Amis et Pèlerins de Saint-Jacques de la Voie de Vézelay har stået for koordinationen og udgivelsen af en formidabel pilgrimsguide, Itinéraire du Pèlerin de Saint-Jacques – Voie historique de Vézelay. Som titlen antyder, har man lagt vægt på at genoplive det historiske spor mellem lokale kirker.

Kun få danskere har vandret ad denne rute. Gitta Bechshøft vandrede den på sin store tur i 2002 fra Danmark til Santiago de Compostela. Gitta har rost den og anbefalet den. For en dansker der vil gå hele vejen til Santiago, har Via Limovensis den fordel, at den går tværs over Frankrig og kan således benyttes som en meget smuk genvej.

De andre danske pilgrimme, der har påbegyndt deres vandring i Danmark i moderne tid har på forskellig vis foretrukket at gå ned til Le-Puy-en-Velay for derfra at krydse Frankrig ad den mest kendte pilgrimsvej, Via Podiensis også kaldet GR 65.

Min egen erfaring fra Via Lemovensis dækker 425 km, hvilket er lidt mindre end halvdelen af strækningen. Vandringensmæssigt erindrer jeg disse 425 km som en lind strøm af små, næsten tomme landsbyer i et let kuperet, storslået landskab med meget få store byer. Ud af 21 vandredage havde jeg kun 8 dage, hvor etaperne var mere end 24 km, heraf et par på mellem 30 – 32 km. Terrænet var ikke hårdt.

Jeg vil i det følgende skrive lidt fra min pilgrimsvandring i juni 2006 fra Via Lemovensis. Jeg vil fortælle om vejen og desuden nævne enkelte interessante seværdigheder undervejs.

Mit ærinde og mit mål

I 2006 ville jeg vandre en lidt speciel tur. Jeg skulle ikke syddover, som de andre pil-

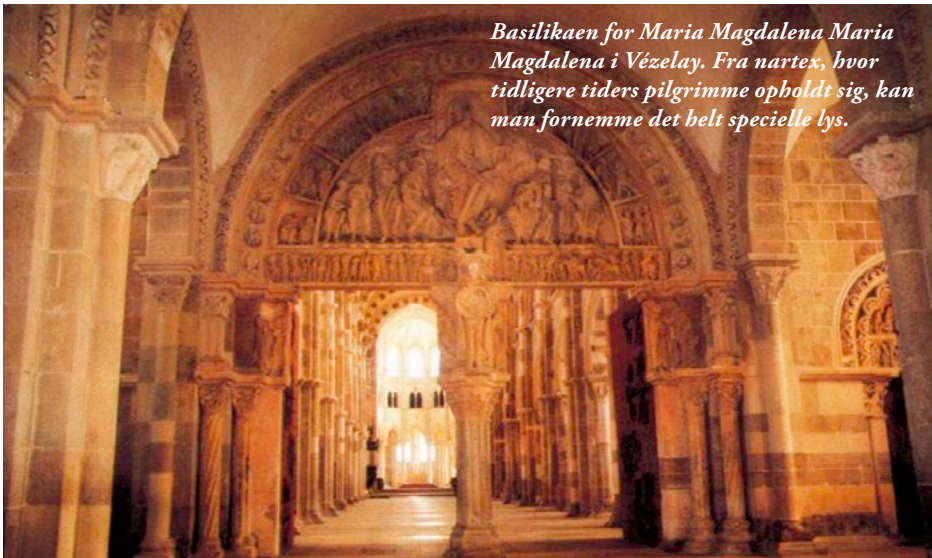
grimme. Jeg startede derimod i Limoges for at tage op til Vézelay, som er en lille højtbeliggende by med få hundrede indbyggere, der alle lever af pilgrimme og turister. Der findes en stor katedral med relikvier af Marie Magdalene. Mit ærinde var netop denne katedral. Min praksis blev koncentreret om de afsnit i

biblen, hvor Maria-skikkelser, og specielt Maria Magdalena, er nævnt. Jeg havde taget 4 ugers ferie i Juni for at vandre i 3 uger frem til Vézelay.

Faciliteter og ensomhed

I juni var der ikke mange pilgrimme på vejen. Dagligt kunne jeg møde et par enkelte pilgrimme komme gående imod mig – hertil kom også en del hollandske cykelpilgrimme. De var alle på vej til Santiago de Compostela. Refugierne var ofte små med 4-6 senge og lidt ekstra madrasser. Afstanden mellem dem var mellem 20 og 35 km. Jeg måtte ind imellem benytte mig af billige franske hoteller og vandrehjem. Det er almindeligt at især franskmænd ringer og anmelder deres ankomst til hoteller og refugier. Ofte er det også nødvendigt, for hvis værten ikke er hjemme, er det jo godt på forhånd at aftale, hvor nøglen kan findes. Lidt kendskab til fransk er derfor nødvendigt.

Jeg måtte studere kortene omhyggeligt, fordi pilene var svære at få øje på, da de jo er

Basilikaen for Maria Magdalena i Vézelay. Fra nartex, hvor tidligere tiders pilgrimme opholdt sig, kan man fornemme det helt specielle lys.

Billeder af Sainte Bernadette i glaskisten i klostret Saint-Gildard i Nevers i Frankrig. Hvem kan sidde der uden at spekulere på hvad et godt liv og en god død er for noget ?

Neuvy Saint-Sepulchere med kopi af Tempelriddernes Gravkirke i Jerusalem. Relikvieskrinet i kirken med et fragment af Kristi grav samt 3 dråber helligt blod

indrettet efter pilgrimme, der vandrer den modsatte vej. Af og til vekslede jeg mellem forskellige stier. Det er sådan, at FFRP (svarende til Dansk Vandrelaug) i mange år har haft deres egen vandresti, kaldet GR 654, mens de nye folk i Vézelay har lagt en ny rute, som tager historiske hensyn til gamle pilgrimssteder. Ved at kombinere begge kortmaterialer får man lidt flere muligheder for at finde logi.

Jeg kunne se af dagbøgerne på refugierne, at der kommer pilgrimme på Voie Vézelay fra februar til december. De fleste naturligtvis i sommermånederne juni, juli og august.

Limoges til Vézelay er den mest ensomme tur jeg nogensinde har taget. Hvis jeg på samme tid af året var gået mod syd, havde jeg fra tid til anden fået lidt følgeskab; nu var jeg helt alene på de daglige vandinger. Mange nætter var jeg alene på de små refugier. For mig var det fint, for jeg havde lyst til at udforske denne ensomhedens indvirkning på en spirituel vandring.

Har man lyst til lidt andet end den spanske Camino's glade pilgrimsfællesskab, er Via Lemovicensis anbefalelsesværdig. Her let at finde ensomhed.

Seværdigheder

Jeg blev meget betaget af La Basilique de Neuvy-Saint-Sépulchre, som er en kopi af tempelriddernes gravkirke i Jerusalem. Rundkirken havde i det 11. og 12. århundrede en særlig tilknytning til Saint Jacques (Sankt Jakob). Søndagsmessen blev derfor en enestående oplevelse, idet det var som at være både i Santiago og Jerusalem på en og samme tid tilbage i middelalderen. Oplevelsen blev forstærket af et sælsomt relikvieskrin i et sideskib. Det indeholder ikke mindre end et fragment af Kristi grav samt

La Basilique de Neuvy-Saint-Sépulchre, som er en kopi af tempelriddernes gravkirke i Jerusalem.

Bernadettes liv med de store Maria-åbenbaringer som barn og ung i Lourdes. Med tårene trillende læste jeg også om hendes meget rørende dødsproces i klostret i Nevers.

Også Charité-sur-Loire er en gammel middelalderby. Kirken er under restaurering, idet den i 1998 blev optaget som Verdens kulturarv af UNESCO. For mig er der intet som disse franske middelalderbyer med smalle gader og af tiden stærkt hærgede klostre og kirker.

Målet

Vézelay er en rigtig dejlig by præget af basilikaen indviet til Sankt Maria Magdalene. Jeg ankom nogle få dage før dagen for Ma-

ria Magdalene, d. 22. Juni. Basilikaen er bygget i romansk stil og med tilføjelse af et kor i gotisk stil. Der er et meget forbløf-

Saint-Gildard i Nevers, hvor Bernadette fra Lourdes levede fra sit 23. år til sin død som 35 årig. Billedet er taget fra haven. (Foto: Bent Jul)

fende lys i denne basilika. Således ligger lyset i en snorlige stribe op ad i midtergangen kl. 12 middag på sankthans dag. På pladsen foran basilikaen udråbte Sankt Bernhard af Clairvaux det andet korstog i 1146.

Der afholdes 3 daglige messer i kirken. To gange om ugen er der vågenat, hvor der er mulighed for at opholde sig i basilikaen eller i den dejlige krypt med relikvierne af Maria Magdalene. Messerne forestås normalt af 10 til 12 nonner og 8 til 10 munke fra fællesskabet 'Fraternités Monastiques de Jérusalem'. Den er en ny og hurtigt voksende orden indstiftet af i 1975. Har man

lyst til at gå på en retræte eller deltage i et af fællesskabets kurser, er dette også muligt, hvilket dog kræver ret stort kendskab til det franske sprog. Stedets monastiske fællesskab giver perfekte rammer for såvel en Maria-Magdalene-pilgrims ankomst som en Jakob-pilgrims afgang sydover.

Parc Morvan

Syd for Vézelay ligger naturparken Parc Morvan. Mon ikke den er 50 km i længden og lige så meget i bredden. Det er et af de smukkeste naturområder for turister i Frankrig. Den kan man nyde, såfremt man får lyst til at vandre sydover i retning af Le Puy. Det er let at finde logo i naturparken, men det kræver gode ben, for terrænet er meget hårdt. Der er ca. 4 dages vandring fra Vézelay til Autun, hvor man kan se en af Frankrigs flotteste tympanon'er. Hvis man er taget til Vézelay på pilgrimstur, har man i Parc Morvan mulighed for at foretage en yderligere vandring, så man kan integrere det højdepunkt, det har været for en pilgrim at komme frem til sit mål.

Hvordan kommer man til Limoges

Turen til Limoges gik for mit vedkommende med fly til Paris og herefter få timer med tog. Jeg ønskede at starte min Maria Magdalene vandringen i Madeleine kirken, hvorfor jeg tog en overnatning i Paris. Dette gav mig lejlighed til at gå omkring Tour Saint-Jacques, hvorfra mange franske pilgrimme har startet deres Jakobsvandring. Og så blev der mulighed for at gå til min yndlingskirke Sacré Coeur, Jesu Hjerter kirke, på Mont Parnasse. Først på aftenen er der altid en meget dejlig stemning i denne kirke. Mon det skyldes de mange lokale parisere, der på vej fra arbejde napper en stille andagt og nyder udsigten over byen?

Basilikaen i Vézelay er helt speciel. Koret er bygget i gotisk stil, mens den oprindelige basilika er romansk, hvilket giver et fantastisk lys. Ved midsommer og solhverv optræder der nogle spændende lysfenomener.

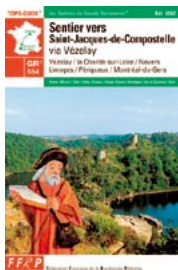
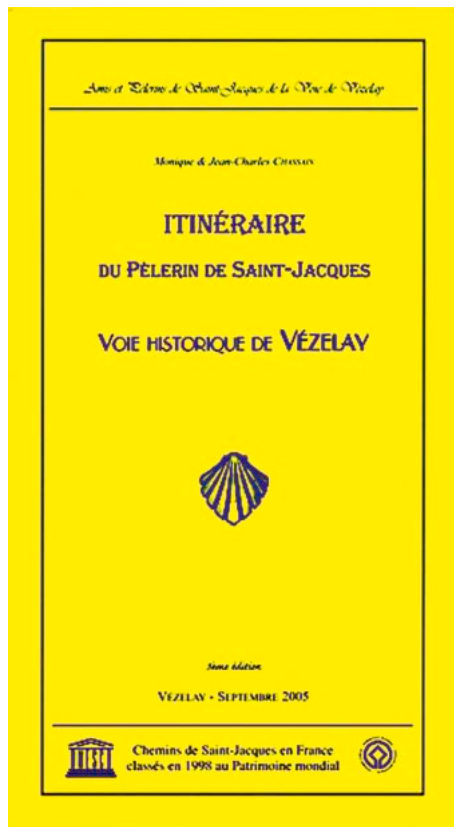

Bøger med vejen over Vézelay og Lemoges

'Itinéraire du Pèlerin de Saint-Jacques Voie Historique de Vézelay' er ultimativt den bedste pilgrimsfører for strækningen fra Vézelay til Pyrenæerne. Det er en rigtig arbejdsbog med omhyggelige beskrivelser af de enkelte etaper med tilhørende løbsblade med gode topografiske kort i målestokken 1: 25.000 eller 1: 50.000. Hertil kommer et par hæfter med generelle informationer. Pilgrimsføreren skaffes enten på hjemmesiden for pilgrimsforeningen i Vézelay, www.amis-saint-jacques-de-compostelle.asso.fr eller kan købes på hjemmesiden på den engelske pilgrimsforening, www.csj.org.uk. Den koster ca. 30 Euro og forsendelse på ca. 10 Euro. Amis et Pèlerins de Saint-Jacques de la voie de Vézelay holder til huse i 24 Rue Saint-Pierre - 89450 Vézelay.

Det er rart at supplere med Topo Guide vedrørende GR 654 fra Fédération française de la randonnée pédestre, FFRP. Bogen hedder 'Sentier vers Saint-Jacques-de-Compostelle via Vézelay' og går under betegnelsen GR654 og har ref. nr. 6542. Den fås på Fédération Française de la Randonnée Pédestre, www.ffrandonnee.fr. Guiden koster ca. 15 Euro + forsendelse. Også den bog har udmærkede beskrivelser og fine topografiske kort. Bøgerne supplerer hinanden godt.

Vær opmærksom på at der findes to Topo Guider med Vézelay. En der starter helt oppe ved Namur i Belgien og slutter i Vézelay. En anden der beskriver Via Lemovicensis som starter i Vézelay og slutter ved en lille by Montréal-du-Gers i det sydlige Frankrig før Pyrenæerne.

At kaste sig ud i det ukendte

Det her er en historie om en tur, som ændrede en hel del ting for mig. Det er historien om, at turde kaste sig ud i noget der er totalt ukendt. Det er også historien om, at have eet udgangspunkt, men finde ud af, at livet handler om noget helt andet. Det er især historien om, at stå midt i en regnvåd vinmark, gennemblødt, slidt ned, frysende, og erklære sin ubetingede kærlighed. Overordnet er det en historie om kærligheden til livet, til at give slip på det man alligevel ikke kan kontrollere og bare være i nuet. Ikke mindst er det historien om ydmyghed, skønhed og om at synge, også selvom det er pivfalsk!

Af Niels Moestrup

Jeg er én af mange danskere, som har gået Pilgrimsturen til Santiago de Compostela. En forårsdag 2006 faldt jeg over en artikel, hvori der stod at vedkommende havde gået el camino på lidt over en måned. Camino kendte jeg kun fra en bilmodel og et nummer fra Thomas Helmig.

Nysgerrig som jeg er, "Googled" jeg ordet, og fandt så ud af hvad det drejede som om. For at gøre en laaang indledning kort, var jeg i april 2006 i gang med planlægning og indkøb af vandreudstyr og transport til Caminoen.

Jeg fik fire ugers fri, ganske overraskende, men der var måske en over mig, som ville, at jeg skulle det her. Jeg finder ud af, at det bedste tidspunkt er i september måned. Dels pga. af knapt så høje temperaturer, dels fordi der sikker ikke er så mange mennesker på ruten.

Starten på noget rigtigt stort

Træningen volder en del problemer; jeg overtræner og jeg glemmer at strække ud.

Med det resultat, at jeg får SÅ ondt i hælene, at jeg overvejer at udskyde projektet. I august måned træner jeg intet, og jeg går en hel del til massør, alternative terapeuter og til zoneterapi. Det sidste hjælper mest, men det, at jeg virkelig strækker ud, gør en "verden til forskel"!

Nok til, at jeg den 2. september står i Stürup Lufthavn og venter på et fly til Standsted Lufthavn, hvorfor jeg skal til Biarritz i det mest sydvestligste hjørne af Frankrig. Jeg har valgt at flyve med Ryan Air. Det er billigt, og det er 3. klasse. Tiderne holdes ikke, og jeg når ikke toget fra Bayonne til St. Jean Pied de Port, trods en taxa-chaufførs kørsel, der var en formel 1-kører værdig, lørdag aften den 2. september.

Jeg havde ellers bestilt plads på refugiet lige over for indskrivningsstedet i St. Jean Pied de Port, men måtte ringe og aflyse. Jeg fandt et hotel i Bayonne, og nød en aften i byen. Spiste lidt i solnedgangen ved floden, hvis navn jeg har glemt. Jeg var ikke fysisk men mentalt i transit!

Næste morgen, kl. 08.00 var jeg klar på stationen i Bayonne. Det kriblede og boblede i hele kroppen på mig, så jeg ikke helt lagde mærke til noget omkring mig.

Dog fik jeg lagt mærke til, at jeg ikke var den eneste, der skulle med toget, og siden ud på gå-ben. Enkelte skulle også cykle turen. Jeg holdt mig for selv; jeg kunne på INGEN måde rumme andet end mig selv og mine følelser! Spændingen var udtalt! Jeg havde det som et lille barn, lige før juletræet bliver tændt. At julemiddagen ikke kunne blive overstået hurtigt nok. Hold k... hvor kørte toget i sneglefart.

Jeg nød sceneriet, der gled forbi mit vindue. Jeg så ikke så mange bjerge. Endnu. Ikke at jeg tænkte så meget over det. Oprigtigt talt kunne jeg ikke holde fokus på noget som helst; slet ikke på mine tanker. Det her var starten til noget rigtig stort.

Men pludselig tonede en station op, hvorpå skiltet kundgjorde, at det her var SJPD! Jeg trak vejret dybt! Helt ned i benene, følte jeg. Nu! Nu var det. Om lidt var jeg i gang.

Indskrivningen på ruten

Jeg kiggede rundt, da jeg stod ud af toget. Her var måske 10 - 15 andre med rygsæk. Vi gik alle lidt som zombier. Ikke et ord blev mælet eller også havde jeg bare mistet hørelsen. Jeg fulgte bare strømmen af mennesker op til byen. Det var som om, at vi alle blev trukket eller ført af en usynlig hånd. Pludselig stod jeg foran indskrivningskontoret over for refugiet, som jeg havde bestilt plads hos dagen før.

Jeg kiggede på klokken; 10.00!

Jeg nikkede til en ung mand, krængede rygsækken af og ventede til det blev min

tur. Jeg kunne se, at den unge fyr var fra Tyskland på flaget på hans skulder, nikkede igen og spurgte om vi skulle lade os skrive ind sammen. Den var han med på.

Kl. 10.22, helt præcis, tog vi det første skridt! Ud af døren og til højre og ned ad gaden. Nogle minutter efter gik vi over broen og derefter gik det stort set kun opad de næste 6 timer.

Her vil jeg skrive det meget tydeligt; har du ikke prøvet at gå i bjerge før, så får du dig en oplevelse!! Det er betagende smukt! Det er hårdt! Det er ikke bare hårdt; det er MEGET hårdt. Men du har det allerværste tilbage; det er endnu værre at gå ned ad bjerget igen! Men bare rolig; det er først om 5 til 7 timer!!

Tærsklen var nær blevet opgivelsen

Jeg havde i forvejen ondt, men da jeg gik ned sidst på dagen, ringede jeg til min datter, og bekendtgjorde, at jeg kom hjem næste dag!!! Jeg ville tage en taxa til Bilbao og et fly hjem!!!

Så megen smerte som jeg havde i hele foden og især i mine forfødder, ville de ikke kunne bære mig de næste 800 km. Det kunne ikke være meningen og det var uden logisk fornuft, at gå videre!

Nu ville jeg blot finde en seng, og så ellers hjem i morgen. Mine øjne løb i vand. Hvad jeg ikke vidste, var at jeg igen skulle græde. Dog ikke pga smerte, men af glæde. Og jeg var ikke den eneste. Jeg har set andre voksne mænd tude af glæde, lykke eller smerte over at skulle skilles.

Jeg nåede - i levende live - til Roncesvalles. Jeg husker ikke helt hvordan pga. smerte.

Jeg sov i godt 12 timer i træk, men så var det også sidste gang jeg havde smerter. Derefter gik det, om ikke som en leg, så dog uden at noget bremsede mig fysisk. Jeg kan ikke forklare helt hvad der skete, men næste dag var der kun en svag ømhed... Derefter gik det ubesværet fremad. Let, legende og lattermildt.

Meningen med turen for mig var det rent fysiske, og så, hvis jeg kunne få lidt mere ro og tænke store tanker!

Jeg havde læst Anette Raunbjergs rejsedagbøger, og havde tænkt, at det vist kun var de få, der kunne få så mange følelser og mentale oplevelser på en gåtur. Herre Gud, det var jo hvad det var; en gåtur af de lange!

Jeg har måttet æde mine ord i mig igen! Med glæde!

De første dage er fokus selvfølgelig på det, at gå. Jeg er vel en gennemsnitsdansker, når det kommer til bevægelse. Løber lidt ind i mellem, men har sjældent gået mere end 5 km. Pludselig er det 25 km om dagen. Rent faktisk omkring 30 km i starten. Men oprigtigt talt, så holder jeg ikke tal på hvor mange km det bliver til.

Efter et par dage falder jeg i tæt snak med en international gruppe; en fra Prag, en fra Stockholm og en fra Calgary. Vi er så forskellige, som vi kan blive, og måske netop derfor går snakken let. Vi bliver sammen indtil Viana, hvor den svenske fyr tager afsked. Dagen efter forsvinder pigen fra Prag, så nu er vi kun to tilbage. De næste dage hygger vi os sammen, går nogle meget korte dagsmarcher og så må jeg videre. Jeg er ikke træt af den canadiske fyr, tvært i mod, men jeg vælger stilheden og friheden.

Felles aftensmad og -hygge i Viana. Uanset status, alder og køn, kan man sagtens hygge sig sammen. (Foto: Niels Moestrup)

Og så kommer der gang i vandringsmanden

Jeg går over 40 Km den dag, og støder ind i en gruppe dejlige piger i San Juan de Ortega.

Selv på dette gudsforladte sted, og min turs mest usle refugium, finder jeg - eller er det mig, der bliver fundet - turens begyndelse til det stærkeste følelsesmæssige indspark.

Der går ikke fem minutter før Fanny og jeg er i snak. Først rent fagligt.

Hun skal snart optræde på tv hjemme i Schweiz og er ganske nervøs, og jeg har en masse værktøjer med, som kan få folk til at falde til ro, finde fokus og tage kontrol over det, der kan tages kontrol over. Give slip på resten og have tillid.

To timer senere og efter gensidig fodmassage, havner jeg med "mine" fire piger alle i stedets cafe og skåler og synger...!

Igen finder jeg min seng ved 22-tiden i noget, der ligner en totalt nedslidt østeuropæisk militærforlægning. Men jeg sover som lå jeg på den blødeste sky og som alle andre dage, med et smil på læberne.

Dagen efter er vi alle på vej ind til Burgos.

Vi under os et bed & breakfast...uden morgenmad. To personer på hvert værelse, eget bad og MASSER af varmt vand. Vi får sandelig også vasket OG tørret vort tøj af indehaveren. Det er REN luksus. I mens er vi rundt i byen, i katedralen, æder os mætte i belgiske vafler og drikker varm chokolade. Det er livet, og jeg er omgivet af de dejligste piger. Jeg har endda plukket hvide roser på vej ind til byen og givet pigerne én hver, bare fordi jeg har den her lyst til at glæde andre....

Senere, i løbet af aften, går vi ud og spiser. Vi rå-æder igen, og atter står den også på kager.

Vi er ved at revne, og jeg oplever piger der småbøvser og det der er værre....! Men det egner sig ikke til skrift!

Fanny har besluttet at tage toget et stykke af vejen, pga. tidspres (hun er startet i Le Puy over en måned før), og jeg har fundet ud af, at den her rejse ikke handler om at gå fra et punkt til et andet. For mig handler det om relationer, lytte til mine sanser - som om det var noget nyt - og nu bliver det skåret ud i pap for mig. Relationen er Fanny, så jeg beder om hendes tilladelse at følges med hende.

Behøver jeg at skrive, at hun siger ja?

Lutter glade mennesker trods regn

Næste dag sidder vi i et tog fra Burgos. Det bliver til en god times fodmassage, grin, snak og pjat.

De næste dage går med at udveksle tanker, oplevelser, fortid og drømme. Jeg oplever

dage uden distance, den totale åbenhed, frihed til at være den, man nu engang er. Oprigtig nysgerrighed. Her er også plads til at være sig selv og alene, trods vi kun er to meter væk fra hinanden, og det er faktisk den største afstand vi har de næste 14 dage.

Vejret har været med mig de foregående uger. Kun en dag har der været lidt regn, temperaturen har ligget over 25 grader, enkelte dage over 30 grader. Men jo mere vest på vi kommer, des mere skyet bliver det. Temperaturen falder til 20 grader, og nogle morgener er den nede på 5 graders varme. En morgen vil jeg vædde med, at vi har frostvejr; der er is på en vandpyt!!! Men vi er også ved at ramme ind i oktober måned. Stormvejr med vindstød af orkanstyrke af den værste slags, har vi også oplevet, men ingen grene ramte os!

De sidste 3 dage ender i konstant regn. Vi er gennemblødte den sidste dag, da vi træder over broen og passerer skiltet med Santiago de Compostela på. Det er med meget blandede følelser, at jeg er nået hertil.

Dels er jeg superglad over at have taget turen. Fysisk er jeg på toppen. Jeg har oplevet et landskab, der har afvekslet voldsomt. Vejret ligeså. Jeg har oplevet lutter glade mennesker. En enkelt lidt belastende person mødte jeg også, men 10 minutter efter var han væk igen. På en lille måned var han nærmest ikke-eksisterende. Overnatninger fandt jeg uden problemer. Der var plads alle steder. Man skal ikke sætte næsen op efter varmt vand eller de reneste lagner hver dag, men blot være glad for tag over hovedet. Resten er bonus!

Et sted, og en sjov oplevelse, sov vi et stort

rum, lige op ad toiletterne. Men selv om een have tynd mave, tja, så var det bare at grine af det, og have ondt af manden! Og være glad for, det ikke var en selv, det gik ud over.

Granon, refugiet i kirken, ved en af de mange fællesspisninger, som man ikke skal snyde sig selv for. Der er ofte både gratis overnatning OG mad. Man skal dog - naturligvis - hjælpe til. Flere af refugierne er gratis, men du giver donation efter formåen. Her stod pengekasen åben, så er du virkelig løbet tør for penge, kan du tage lidt. Resten går til mad og vedligeholdelse, så også dem der kommer efter dig, kan nyde de gode faciliteter. (Foto: Niels Moestrup)

Men jeg oplevede også frustrationen over at skulle skilles. Ikke bare i forhold til Fanny, men til de mange, glade mennesker jeg enten kom meget tæt på, eller dem som bare optrådte i et glimt med humor, glæde og uden reservation eller distance. Her blev givet til højre og venstre. Det var bare at tage i mod og give tilbage.

Jeg har total lamslået over mig selv, stået midt i en vinmark i Galicien og erklæret min kærlighed til en person, som jeg vidste, at jeg ikke ville komme til at se igen. Velvidende hun havde en kæreste, et liv og en fremtid uden mig. En kærlighed til hende, til turen og til alle de andre mennesker som krydsede min vej i kortere eller længere tid på knapt en måned.

Fanny var og blev menneskeliggørelsen af, hvad caminoen kan være; - en bevægelse uden tid, uden rum, men tilstedeværelsen i det absolutte nu. Det lyder måske højtravende, men tro mig, sådan VAR det!

Alt dette var ikke sket, hvis jeg var kommet med en masse forventninger, krav og arrogance. Så lad de sidste ord være mine ti råd til dig, der overvejer, at tage på caminoen. Se dem i blokken.

Fanny...? Hun klarede sit show perfekt og udgiver en cd senere på foråret med egne tekster og musik, skrevet til caminoen. Se hende her www.fannyanderegg.ch

Jeg...? Jeg skal til Pyrenæerne og gå GR10 i år.

Du kan læse mere og se billeder på www.nielsm.smartlog.dk
Du er selvfølgelig også velkommen til at kontakte mig på www.makeastep.dk

Niels Moestrups råd til nye pilgrimme

1. Træning

Vær i god træning. Gå mindst 300 km i godt fortøj og gode sokker. Det er ikke så meget længden af ture, som er vigtige, men at du gør det ofte. Træn ikke kun i weekenden, men brug i stedet lidt af din tid hver dag. Træn også din ryg til rygsækken. Jeg havde 6 1/2 kg med, plus 3 liter vand.

2. Kontrol

Tag kontrol over det, du kan tage kontrol over. Glem resten, og hav tillid. Processen kommer du aldrig til at styre.

Du skal selvfølgelig planlægge turen fra dit udgangspunkt, - og hjem igen. Du anskaffer dig også de bedste støvler og dét udstyr, som passer lige til dig. Her overlader du intet til tilfældighederne. Skulle et eller andet glippe - fly bliver aflyst eller forsinket fx -, så gå hverken i panik eller bliv frustreret. Spørg folk omkring dig, og pludselig er der en, der har svaret på dine behov. Jeg kunne ikke et ord spansk eller fransk, og selvom ikke alt gik, som jeg havde planlagt, gik det perfekt. Jeg havde blandt andet bestilt plads i flyet hjem til én bestemt dato, men jeg ville gerne have så meget tid sammen med Fanny som muligt. Da jeg ringede til SAS to dage før den planlagte hjemrejse havde de ved gud lige nøjagtig DEN plads jeg skulle have. Til den allerbilligste pris! Sådan var det hele tiden!

3. Ydmyghed

Vær ydmyg. Alle - næsten - du møder på vejen, vil hjælpe dig, det bedste de kan. Hvis en enkelt vender dig ryggen, så hast videre og giv ikke op, for om næste hjørne finder du en. Jeg har talt med over hundrede personer, som kan fortælle små, sjove oplevelser. Man tror simpelthen at det løgn, når man ikke tidligere har været på caminoen. Når du står i det, oplever du, at alle vil hjælpe, hvis du er ydmyg. Giv rum og plads til andre. Det kan være, at andre har lidt svært ved at sige til og fra, og måske ikke ønsker at såre. De fleste vil ikke omklamres.

4. Initiativ

Vent ikke på, hvad andre kan gøre for dig, men udvis selv handling. Det behøver ikke være store ting, men vis bare at du er tilstede. Ser du en som ser lidt træt ud, spørg til vedkommendes helbred. Vær ALDRIG bange for at røre ved andre. Ikke omklamre, men du aner ikke hvad en varm, trøstende hånd på en skulder, kan betyde. Du vil sikker opleve mange som er kede af det undervejs. Enten af fysisk smerte eller fordi noget i deres fortid pludselig dukker op, fordi hér sker der altså ting i én!

Vis omsorg og næstekærlighed uden at forvente at du får noget igen. Tro mig, du vil svæve af sted resten af vejen. Jeg oplevede at en mand på min egen alder, der sad på en sten lidt uden for Zicur Menor med hovedet mellem sine knæ. "Are you ok", og lagde en hånd på

hans skulder, var alt jeg fik sagt før han brød helt sammen. Jeg nåede ikke at få et sjok, før han tog min hånd og jeg lod mig trække ned til ham. En blanding af italiensk, tysk og engelsk strømmede mod mig, og jeg er ikke sikker på, hvad han sagde, men efter lidt tid havde han fået luft, og pludselig var han væk. Det var stærkt, og selv i skrivende stund, får jeg kuldegysninger af glæde.

5. Undvig konflikter

Gå uden om konflikter, der ikke er din kamp. Og gå ind i dem, som du SKAL kæmpe. Der findes idioter alle vegne. Også på caminoen. Bevar roen, lad dig ikke hidse op under nogen omstændigheder. Det kan dæmpe de fleste tosser. Ser du andre blive forulempet, så træd til med det samme. Vi er ikke alle lige stærke, så hjælpen bør altid være i nærheden.

6. Pas på dine ting

Hav altid dine værdier på dig. Når du går ud om aften og efterlader ting i din rygsæk, så skal det være ting, du kan tåle at miste. Tag kopier af dine papirer og gem dem et sted som ikke kan blive vådt. Hold øje med andres ting, når det er muligt.

7. Hensyn, ansvar og respekt

Vis hensyn, tag ansvar og vis respekt. Der er over 90.000 om året, som går caminoen, og det slider. Saml altid dine efterladenskaber op. Det skulle nødtigt komme til at hedde colaruten. Samle derfor også andres ting op, hvis du falder over et eller andet. Gå forrest med et godt eksempel!

8. Find tryghed

Vær tryk! Det er næsten umuligt at gå forkert. Der er tegn - de gule pile - stort set alle steder. Der er cafeer for hver 5 km. Næsten. Så du kommer heller ikke til at sulte. Igen, de allerfleste står klar til at give lidt hjælp her og der. Jeg oplevede en 80 årig, tysk dame, som gik stille og roligt og har sikkert været mere end 2 måneder om turen, da hun ikke gik meget mere 5 - 10 km om dagen. Hun havde kun oplevet den største omsorg fra alle sider. Når hun kan, så kan du også! Skulle du blive lidt usikker, så fortæl andre det, og spørg om du ikke må følges med dem en time eller hvad du nu har brug for.

9. Vær oprigtig

Vær oprigtig! Vis glæde! Bland dig med andre, når du har lyst, og sig tydeligt fra, når du vil være dig selv. Folk som har skjulte dagsordner eller ikke mener det de siger, kan du helt sikkert også opleve her. Vær utvetydig i dine ord og handlinger.

10. Glem tiden

Tag den tid, ting tager. Hast ikke! Sug til dig, fornem og føl. Brug dine sanser, og slip tankerne. Lad dig ikke gå på af småting og bagateller. Det er bare små tests.

Ok, der er et elvte råd; Tag af sted. Konceptet er forrygende!!

Puente la Reina (Foto: Niels Moestrup)

Hej Ho fra det hellige mål

Alle pilgrimme husker deres ankomst til det hellige mål. Steen Vedby Nielsen som gik den lange vej fra Danmark ned over Schweiz til Santiago, er ingen undtagelse. Redaktionen bringer her den danske pilgrims første indtryk ved ankomsten til Santiago og refleksioner under hjemreisen fra en lang pilgrimsvandring.

Af Steen Vedby Nielsen

Ankomsten til Santiago de Compostela

D. 21. oktober 2006

Så er vandringens mål en ved at været sluttet. Jeg ankom til denne så fjerne by ved middagstid i dag. Det var meget underligt at stå foran den store Katedral på pladsen.

Regnen væltede ned. Og det var ikke bare regn der løb ned ad mine kinder.

Her var mange mennesker i gaderne, men ikke ret mange foran den store Katedral. Kunne stå en stund og bare se op på den. ”Ja, det var så det, gamle dreng”, sagde jeg til mig selv.

Mange følelser gik gennem mig, mange billeder fra de sidste 6 måneder kom og gik i en jævn strøm. Det var bare stærkt!

*Katedralen i sol efter regn
(Foto Steen Vedby Nielsen)*

Gik gennem regnen og de sejlende våde fliser til pilgrimskontoret. Fik afleveret mine pilgrimspas (6 stk !) og udfyldt et stykke papir. Igen var gråden ikke langt væk. Damerne begyndte at tale højt og stimlede sammen om mine oplåede pas. Det var vist ikke hver dag, at de så en dansker, der var vandret helt derned.

Fik mit Compostela og kunne gå ud igen. Underligt, nu var det hele forbi. Eller var det ?

Videre gennem regnen til et hostel, hvor Børge fra Finland havde fundet et godt sted. Vi fik et trippel værelse til mine østrigske venner og jeg. Skulle hente dem senere på busstationen. Det var dejligt at gense dem.

Til pilgrimsmesse

Om søndagen væltede regnen forsat ned, om natten havde det tilmed lynet og tordenet, så man tror det var løgn. Kl. 11.30 gik vi til Katedralen for at overvære søndagsmessen kl.12.00. Der var allerede stopfyldt - dvs. mellem 800 og 1000 mennesker. Det lykkedes Margarita og jeg at få plads oppe foran.

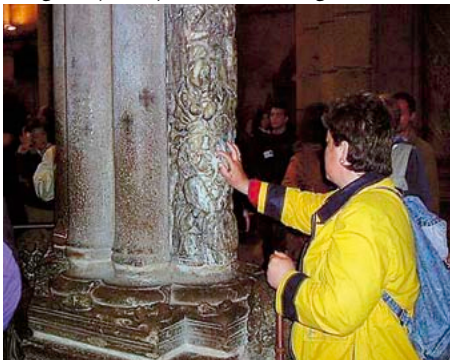
Der var en fortættet stemning der gradvis steg, efterhånden som messen skred frem.

Det var en storslået oplevelse med alle de mange pilgrimme. Jeg genkendte en del rundt omkring i det store rum. Koret sang og det store orgel bruste. Katedralen var kæmpestor med mange flotte figurer rundt omkring, og specielt oppe omkring alteret med Sankt Jakob i midten.

Stemningen var mættet med energi og stærke kræfter. Følte en stor fred brede sig i mig. Følte at mine bønner og ønsker fik magt og energi. Mange var så grebet, at tårerne bare kom af sig selv.

Da de satte det store forsølvede røgelseskar i svingninger, var jeg ved at tabe både næse og mund. Det lignede en forvokset tekande, og vejede 60 kg. Det svingede nok 100 meter, højt til vejs, og lige ned over gulvet. Det var sgu mageløst. Alle var stivnet med åben mund, - alle ramt af en slags energi "granatchok". Derefter var mange til alters.

Efter messen var jeg rundt og omfavne gamle og nye venner, sige tak for alt, og ønske god hjemrejse. Det var meget rørende.

Pilgrimme ved indgangen til Katedralen lægger hånden på søjlen. Millioner af pilgrimme har her lagt hånden på søjlen og bedt en taknemmelig bøn (Foto Steen Vedby Nielsen)

Nærbillede (Foto Steen Vedby Nielsen)

Fest med gode pilgrimsvener

Om aftenen var vi samlet 17 pilgrimme fra 10 nationer, til en rigtig god middag. Snakken fik hurtigt lokalet til at runge af latter og tårer, da vi hver især mindedes de gode episoder, som vi havde haft på sporet. Ok, den gode vin hjalp givetvis til at give stemningen et nøk eller to. Og sådan skal det bare være.

Vi gik i hvert fald syngende hjem gennem de smalle gader, med hinanden under armene.

Røgelseskarret ved søndagsmessen i Katedralen (Foto Steen Vedby Nielsen)

Jeg fik et knald af energi, der kan beskrives som et stød, og alle hår strittede. Alt var vådt og godt. Jeg kunne fornemme de dybe furer af millioner af pilgrimmes hænder, der havde lavet disse mærker i den hårde sten.

Rundt i Katedralen og byen

Stod op kl. 7 næste morgen og gik med Margarita ind til Katedralen, da den åbnede. Det var mørkt og det styrtede ned. Lyset glimtede i regnen på de smalle gader og de mørke huse. Mørket kastede lange skygger og selve Katedralens store forside med spirene var næsten væk i regntåge og mørke.

Vi gik en stund med hinanden i hånden, og mindedes de 4 uger, som vi havde haft sammen i de sydfranske bjerge. Hold da kæ., - hvor det var en god tid...

Den store kirke var næsten mennesketom, og helt helt stille. Vi kunne her i ro og mag foretage de rituelle ting, som pilgrimme her har gjort i over 1000 år. Først lagde jeg panden på figuren af Jakob på en søjle lige inden for døren. Jeg fik et knald af energi, der kan beskrives som et stød, og alle hår strittede. Alt var vådt og godt. Jeg kunne fornemme de dybe furer af millioner af pilgrimmes hænder, der havde lavet disse mærker i den hårde sten.

Søjlen var helt sort af utallige hænder.

Vi satte os midt i rummet og bad hver især en rum tid. Derefter var det tid til at tænde et lys for min hustru, familie, venner og bekendte, samt bede for dem alle.

Gik rundt om alteret og op af en lille trappe. Herfra kunne man lægge panden mod den store forgyldte figur af Jakob, og sige dybt

tak for, at have klaret den lange vandring. Også her var der et mægtigt kraftfelt, som jog fra top til tå.

Vi gik derfra netop som solen skinnede på de våde fliser, og himmelen bare var så blå så blå.

At vi var glade for hinanden var ikke nogen hemmelighed. Vi vidste også begge, at det ikke skulle/kunne fortsætte sådanne. I stedet var vi de bedste venner. Jeg købte hende en lille guldmusling med kæde, for på min måde at sige tak. Hun blev meget glad.

Os havde folk smilende snakket om i snart flere måneder. Folk kom hen for at hilse, de havde hørt om den store dansker og den lille østriger, der havde slået følge, og som hver især havde gået så langt. At vi var "berømtheder" og "myter" og jeg ved sgu ikke hvad. Jeg kunne kun smile ad det hele.

Resten af dagen blev brugt på diverse indkøb. Sokkerne hang i laser. Buksebagen kunne man næsten se igennem.

Da besøget i Katedralen var vel overstået, var jeg klar over at beslutningen om at stoppe her i Santiago, var den rigtige. Det var bare det rette sted og den rette tid. Her skulle min lange vandring stoppe - eller rettere - her ville min vandring begynde. Et nyt blad skulle vendes, og det var helt hvidt og ubeskrevet - hvor "spændende" en tanke, der dukkede op.

Vi havde mødt Jan og hans pige, begge fra Schweiz, og havde aftalt at spise sammen om aftenen. Jan var en af de helt "gamle" venner, helt tilbage fra egnen omkring Le Puy.

Hjemrejsens refleksioner

Tirsdag d. 24. oktober 10.2006

Kl. 8.30. steg Albert, Margaritta og jeg ombord på en bus, der i løbet af 36 timer ville bringe os til Zürich i Schweiz. Det var noget af en bumletur, men vi fik sludret ikke så lidt. Kørte gennem flere af de områder, jeg havde vandret i måneder tidligere. Mærkeligt, det var som om at køre tilbage i tiden.

Natten var lang, men god til at tænke tanker, og god til at fornemme, hvad der var sket oppe mellem ørerne.

Jeg blev klar over at jeg var rede til at se fremad og klar til at møde en ny kvinde i mit liv.

Noget jeg virkelig ønsker. Det var en god erkendelse.

Om jeg blev klogere, - tjaa - på mig selv, - ja. Om jeg mødte forelskelsen på den lange vandring - ja, mon ikke (fnis). Om jeg er mere tilfreds med livet, - ja det synes jeg. Har et godt liv nu. Jeg lærte hen ad vejen at se det store i det små, og det er såmænd ikke så ringe.

Synes at der er sket noget i mine øjne, de ser langt nu, rigtigt langt. Om jeg vil vandre turen igen, - ja, - hvis jeg havde en at vandre sammen med.

Om jeg mødte Gud, - næ, - men jeg lærte at lytte. Og forstod at han havde været der hele tiden, jeg havde bare ikke lyttet efter. Fandt nu oftere "det" i naturen.

Savner engang i mellem de små franske bjerg- eller landsbykirker. De er ofte helt af

sten, furet af vind og vejr. Ofte meget gamle. Der var døren altid åben, man kunne gå lige ind. Man var velkommen. Der var altid plads til en stille tanke, mulighed for at tænde et rigtigt stearinlys og der spejle sine tanker i den lille flamme.

Hvor var Schweiz dog smukt på sådan en efterårsdag. Lyset var klart og gyldent, og træerne havde rigtigt knald på farverne. Geneve søen lå som et hav med hele rækken af alpetoppe. Flere havde sne på de nordvendte skråninger. Mont Blanc ragede op over alle de andre toppe, med sin evige snefane.

Kom til Zurich sidst på eftermiddagen, godt bombede efter 36 timers bustur. Fandt et værelse, der var til at betale. Fik lidt mad og gik til køjs.

Fandt et SAS fly kl.11 og inden jeg næsten havde sagt farvel til bjergene, var vi begyndt indflyvningen til København.

Hjemkomsten

Ganske kort om den lange vandring: Det

Havde knap nok vandret 30 m. i ankomsthallen i København før skulderstroppen ned til hoftebæltet "knak" midt over...og den kunne jeg ikke reparere. Jeg skulle åbenbart ikke længere!!!

var en god tid. Ved Gud, det var en god tid.

Ærbødigt og tak til alle derude, Steen.

En verdslig pilgrimshistorie

Hermed en lille historie om, hvordan to pilgrimme træffer nye mennesker ved hjælp af manglende sprogkundskaber og kendskab til, hvad man vel kan kalde spanske traditioner.

Af Poul Jonsen Willer, Havepladsvej 162, 7000 Fredericia

Min ledsagerske Ulla og jeg var nået frem til en lille landsby, havde fundet alberguet og manglede nu kun at få skiftet sko og tøj og komme ud i byen for at finde et sted at spise.

Men det viste sig, at det var helligdag den dag, så der var lukket på den nærliggende bar. Vi lod os dog ikke gå på af dét, så vi fortsatte ned i byen, hvor vi så et meget smukt hus med forskellige ornamenteringer. Det stod vi lidt og beundrede, hvorefter jeg siger til Ulla, at der står da "Casa Rural", skulle det ikke være en beværtning? Jo minsandten, der stod en mand i døren, som havde set os beundre huset, og som nu spurgte, om ikke vi ville ha en kop kaffe. "No", sagde jeg på mit bedste spansk, "suppa", vi var sultne så det skulle være "suppa" Han så lidt tøvende på os, og jeg var klar over, at jeg ikke havde udtrykt mig tydeligt nok, så jeg gentog. "no, suppa" og gik samtidig med manden ind i huset. Og ganske som kaldet, dér på komfuret stod en gryde med herlig suppe. Jeg gik straks derhen, pegede på gryden: "Si, si suppa, por favor!"

Så blev der liv i huset. Der var 3 børn og 2 hold ægtepar, som alle nu satte sig i sving med forberedelserne til vores middag: dejlig suppe og dertil husets vino tinto! Jeg sagde til Ulla, at det var da et herligt familieforetagende, og mægtig hyggeligt var her bestemt også.

Børnene, forklarede faderen, var ved at lære engelsk "ingles", så de ville gerne tale engelsk med os. Og det gjorde vi så, alt imens vi nu var kommet godt i gang med den herlige suppe.

Der kom herefter yderligere 2 par, og mændene satte sig nu sammen til et spil kort, og kvinderne gik i gang med håndarbejde, alt imens de holdt øje med vores suppespisning. Knap var vi færdige, før der kom gang i serveringen igen. Nu var det brød, æg, pålæg, agurker, aubergine o.a. grønsager, der kom på bordet, og naturligvis skulle vi nu smage deres hvidvin også.

Langsomt vågnede der inden i mit hoved en underlig fornemmelse midt i al festivitatsen. Vi havde jo kun bestilt suppe og ikke al denne overdådighed. Vi havde da aldrig

oplevet, at der blev serveret ud over det, vi havde bestilt, og så i den mængde!

Da vi nu havde spist, hvad vi formåede, snakket gemytligt med børnene, lært dem et par nye gloser osv., og der herefter kom frisklavet kaffe og kage ovenpå, så må jeg indrømme mine fornemmelser blev til sved på panden!

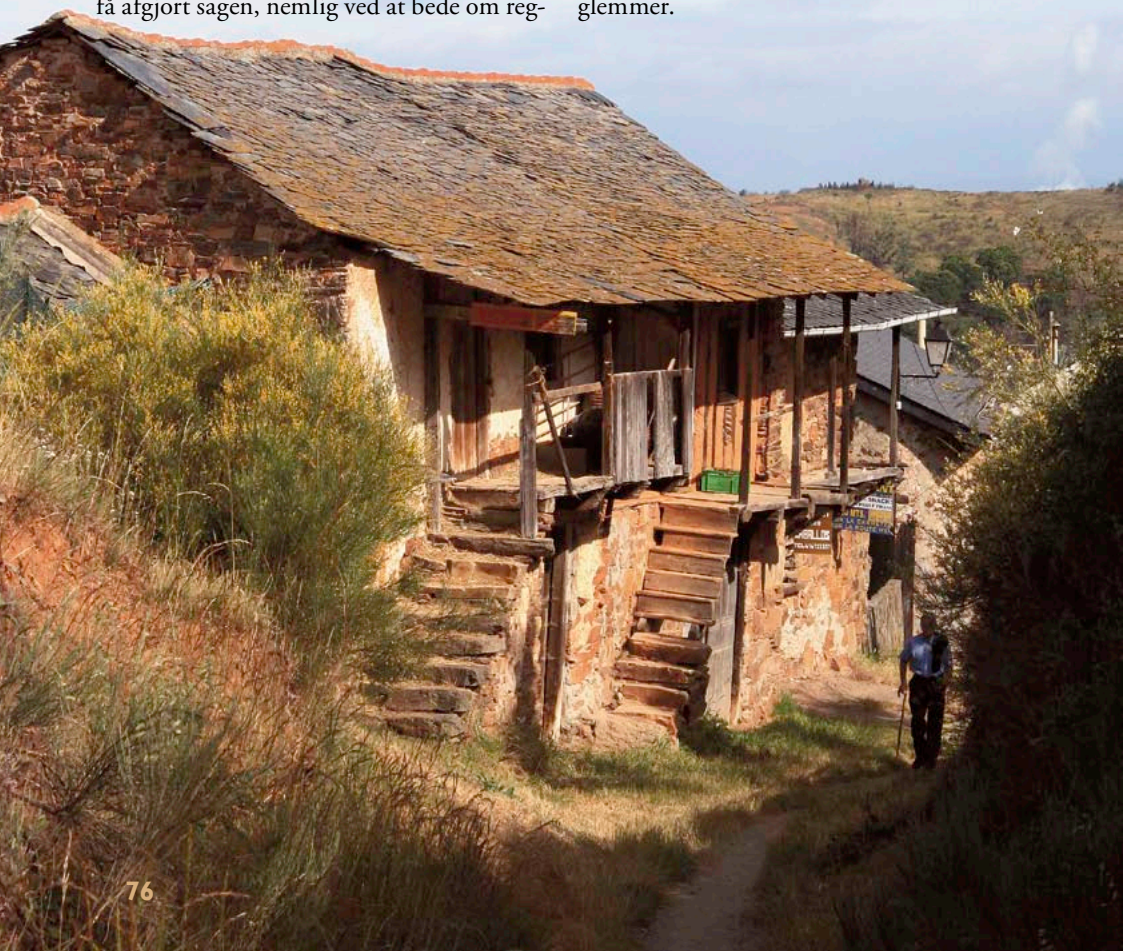
“Ulla”, sagde jeg, “det her er overhovedet ikke en restaurant!” “Joh, det må det da være, men æh, nu du siger det...”

Vi skyndte os at blive færdige, så jeg kunne få afgjort sagen, nemlig ved at bede om reg-

ningen! Det skulle jeg ikke have gjort. Der brød et latterbrøl løs fra alle 11 mennesker omkring os. Det var da ikke en restaurant, det var et privat feriehus, de var alle fra Madrid og på week-end ferie. Men vi skulle bare tage det roligt: “No problema, no problema! Y buen camino, buen camino”

Jo, tak, tænkte jeg, her var jeg gået lige ind i køkkenet og i stedet for at sige pænt tak for tilbudet om en kop kaffe, havde jeg forlangt middag med suppe, vin, steg og kaffe!

Men det blev til gengæld en næstekærlig, gæstfri peregrino-historie, som vi aldrig glemmer.

En meget kedelig oplevelse

Alt er naturligvis ikke rosenrødt på caminoen. Somme tider kludrer pilgrimmene i det. Andre gange bliver de groft taget ved næsen. Læs her Dorrits triste hændelse, der medførte, at hun måtte tage hjem på konsulatets regning.

Af Dorrit Mott

Jeg skal her i foråret i gang med mit andet forsøg på at nå Santiago de Compostela fra Saint Jean Pied de Port. Det første forsøg endte brat i Cizur Menor den 11. august 2006. Nu skal I høre min triste historie.

Ved indcheckningen hos den noget forvirrede dame på herberget "Albergue de peregrinos de Maribel Roncal" fik jeg i eftermiddagstrængslen stjålet alle værdigenstande, dvs. pas, kreditkort, kontanter, mobiltelefon samt en 7000 kroners dental-skinne. Alt var væk i et splitsekund, hvor gerningsmændene distraherede mig ved at beskyldte mig, for at have taget deres pilgrimspas, som lå på det havebord, hvor indcheckningen foregik. Der var tale om to efter omstændighederne lidt for rene og nydelige kvinder med affarvet hår; aldersmæssigt var de nok sidst i 30'erne.

De to "damer" tog sågar min vandrestav, som jeg havde erhvervet i Pyrenæerne. Så kunne de vel fortsætte deres færd som falske pilgrimme?

Jeg ejede ikke en eneste euro, og tyveriet fandt sted en fredag eftermiddag. Ved betjentenes hjælp på politistationen i Pamplo-na, fik jeg kontakt til den vagthavende på den danske ambassade i Madrid, og takket være konsulen i San Sebastian lykkedes det mig søndag at komme med bus til Madrid

og finde et hotelværelse (til trods for mit manglende pas). Mandag formiddag fik jeg udstedt et midlertidigt pas på ambassaden, hvor vicekonsulen også skaffede mig en business class flybillet til København, alt sammen i første omgang på konsulatets regning.

Ufrivilligt tilbragte jeg jo et par dage på stedet med havearbejde og rengøring, og det forekom mig, at den noget excentriske ejer var i pengenød. Der var i hvert fald en langt behageligere stemning hos malteserne på den anden side af gaden, men jeg kan selvfølgelig have været farvet af min kedelige oplevelse.

Ifølge mit forsikringselskab er den slags tyverier ikke ualmindelige i de sydlige Spanien. Ambassadens ansatte kendte dog ikke til fortilfælde på "El Camino".

Kender Foreningen til lignende tilfælde? Men bevares, middelalderens pilgrimme blev jo også røvet, og det der var værre. Så nu jeg pakker letvægtsrygsækken endnu engang og forsøger at passe bedre på værdierne.

Foreningen har sendt Dorrit et pænt brev samt 2 pilgrimspas uden beregning som et ringe plaster på såret.

Interview med Niels Henrik Lieberkind, medlem af foreningens bestyrelse

Hvordan fik du den første tilskyn-delse til en pilgrimstur?

Det kan jeg takke Irene, min kone, for. Efter at hun havde set et foto af broen Puente la Reina og læst bl.a. forfatteren Jørgen Johansens "Santiago - 1000 års kulturrejse gennem Europa" talte hun ofte om Caminoen, og da vi begge interesserer os for religion og historie, læste vi hvad vi kunne få fat på om middelalderens santiago-pilgrimme. Ligeledes besøgte vi de steder i Danmark, hvor der var en tilknytning til emnet, f.eks. kirken i Klipleve og Peder Kællers ligsten i Tyrsted.

Interessen greb om sig og i vores ferie i 2002 tog vi bilen helt til Santiago, hvor vi undervejs gennem Europa besøgte så mange steder vi kunne nå, der havde tilknytning til middelalderens jakobspilgrimme. Alle katedralerne på ruten og mange mindre kirker og herberger osv. I Osnabrück kom vi i snak med vagten til domkirkens skatkammer. Han havde vandret til Santiago, og just den dag havde han medbragt tre tykke albummer med fotos fra sin færd for at vise dem til sine kollegaer. Så vi blev budt ind for at se med.

Vi havde en oplevelsesrig tur langs Caminoen helt til Finisterre, og længe inden vi kom til Santiago, havde jeg besluttet mig for, at den tur måtte jeg altså også gøre til fods. Da vi kom hjem, meldte jeg mig ind

Niels Henrik Lieberkind fotograferet ved et bestyrelsesmøde (Foto Bent Jul)

i foreningen og var første gang med til årsmødet i Sorø i 2003. Her blev jeg yderligere inspireret til at tage af sted.

Hvornår kom du af sted?

Det var min hensigt at gøre det, så snart jeg var pensioneret – medens jeg endnu havde førlighed og kræfter til det. Desværre har Irene har pga. en dårlig fod ikke mulighed for større fysiske udfoldelser, så jeg måtte tage af sted alene. Det var den 23. august 2004, og jeg var hjemme igen den 24. oktober.

Hvordan var turen?

En oplevelse med stjernerstunder hver dag!

For mig var det vigtigt at foretage hele turen ved egen kraft, men da jeg hverken kunne eller ville være væk fra Irene eller resten af familien så lang tid som en fodtur ville være, blev det til et kompromis med cykling ned til den fransk-spanske grænse – og så vandring fra Saint Jean Pied de Port. Jeg benyttede min gode racercykel – selv om en racer ikke er den optimale. En turcykel ville være bedre til formålet, men den sparede jeg, og så måtte jeg acceptere at have næsten al bagagen på ryggen.

Det gik op for mig allerede på andendagen, at under en pilgrimsfærd skal man ikke planlægge i detaljer. Man skal nemlig have tid til at snakke med dem, man møder, og det er vigtigere at bruge tid på at opleve de steder, man kommer forbi, end at nå en forudbestemt strækning hver dag. Derfor havde jeg midt på eftermiddagen ingen anelse om, hvor jeg skulle overnatte – og det bekymrede mig aldrig. Der viste sig altid en løsning, og jeg har sovet under åben himmel, når vejret var godt, og alt – fra under en bro, privat, vandrerhjem, klostre til hotel. På et kloster i Tyskland sov jeg på en felt seng på et toilet; men der var da varmt vand i håndvasken, og det blev alligevel et af højdepunkterne på cykelturen, da jeg til den offentlige morgenmesse under bønner hørte, at der blev sagt “må den pilgrim, som i dag er blandt os, komme godt til Santiago” – det var, så jeg fik kuldegysninger af bevægelse.

Naturligvis besøgte jeg igen domkirken i Osnabrück og min ven i skatkammeret fra 2002 inviterede mig hjem til middag. Det

skete også i Frankrig – både af en bilist, som under overhalingen så min muslingskal på rygsækken – og en gang, hvor et cykelhold, som havde egen køkkenbil med, indbød mig. I det hele taget mødte jeg en utrolig imødekommenhed, og hjælpsomhed fra mennesker på de mest uventede tidspunkter. I Spanien, er det ikke ualmindeligt, at der sidder mennesker og tilbyder frugt, brød og kaffe til de forbipasserende pilgrimme. Det er ikke til at forstå, at de spaniere, som bor langs Caminoen ikke for længst har fået mere end nok af alle disse mange fremmede, men altid blev man mødt med en hilsen og et smil. Jeg har så mange gode oplevelser fra Caminoen, at jeg kunne fylde hele dette blad med dem, men vil nøjes med en enkelt: Jeg ville se kirken i Azofra, men den var lukket, så jeg gik videre. Pludselig kom en dame kom løbende efter mig og råbte “señor, señor, vil De se min kirke?” Da jeg svarede bekræftende, åbnede doña Maria kirken og gik rundt og viste mig dens herligheder for til sidst at stille sig op og synge for mig.

I øvrigt vil jeg blot nævne, at man undervejs får en hel del bekendtskaber, fordi man møder de samme pilgrimme – ikke hver dag – men ind imellem, og gensynet er altid hjerteligt, fordi vi tidligere på Caminoen har haft fælles oplevelser. Efter hjemkomsten er der nogle af disse bekendtskaber blevet vedligeholdt via e-mail.

Kan du huske ankomsten til katedralen i Santiago, og hvad gjorde den ved dig?

Det er altså noget særligt at komme til katedralen efter at have vandret tværs hen over landet, og proceduren ved Porto Gloria var for mig ikke kun noget, der blot blev gjort for at fastholde traditionen. Det var

en åndelig oplevelse! Jeg havde jo været der før under vores biltur og var bekendt med skikken, at pilgrimene lægger hånden på søjlen i mester Mateo's imponerende portal med efterfølgende besøg i krypten med helgenskrinet og omfavelse af Jakob på højalteret, men det bliver aldrig noget, som ikke berører en. Da Irene og jeg to år før havde været til pilgrimsmesse, havde vi oplevet, at Fadervor blev bedt på 10-12 forskellige sprog. Derfor spurgte jeg på pilgrimskontoret, om det mon ville ske igen – og måske på dansk? Jeg fik at vide, at hvis jeg ville gøre det, så 'ja'. Derfor blev højdepunktet på min valfart, at jeg næste dag i en stuvende fuld katedral havde den enestående oplevelse at bede fra alteret.

Inden jeg et par dage efter gik videre til Finisterre, oplevede jeg også at blive trakteret med et gratis måltid på Hostal de los Reyes Católicos, der ligger på samme plads som katedralen. Fordi hostallet er indrettet i et gammelt pilgrimshospital, har man bevaret traditionen med at bespise pilgrimene, hvilket man selvsagt ikke kan gøre for alle de tusindvis af pilgrimme i Santiago, men de første ti, som før hvert måltid stiller sig ved hotellets garagedør, bliver inviteret ind. Da det var et frygteligt uvejr med storm og regn i stride strømme, var vi så få, der tropede op, at alle kom ind.

Er der noget i bestyrelsen, du er særligt optaget af?

Der er flere emner, som interesserer mig, men for at have struktur i bestyrelsesarbejdet, er man nødt til at de enkelte opgaver uddelegeres. Jeg er i den gruppe, som arbejder med at kortlægge og beskrive pilgrimsveje i Danmark.

Til slut vil jeg nævne, at jeg siden min vandring har været guide for et rejsebureau, der arrangerer ture for turister, som ønsker at opleve lidt af atmosfæren og ånden på en valfart. De vandrer de sidste par hundrede kilometer til Santiago og får kørt bagagen. Da jeg hørte dette, svarede jeg i første omgang nej, fordi jeg ikke ville acceptere at disse mennesker skulle optage pladser på herbergerne, men fik så at vide, at selskabets deltagere udelukkende skulle bo på hotel. Når de således må "nøjes" med at have eget værelse med bad og toilet – kunne jeg ikke se noget forkert i at være guide, og det har glædet mig meget at kunne bistå dem og berette om alt der vedrører Caminoen for dem. Det betyder også, at jeg kommer tilbage - til min egen glæde.

Niels Henrik Lieberkind som pilgrim.

Man må rejse til fods

Pilgrimme henter stor livserfaring i deres vandring. Men ifølge studenterkomedien "Eventyr på fordrejsen" fra 1848, kan man uden at være pilgrim ligeledes få livskundskab og mange glæder.

326

J. C. Hostrup i *Eventyr på fordrejsen* (1848)

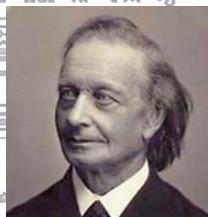
Melodi af Oluf Ring

Tidligere i højskolesangbogen som nummer 725 eller endnu tidligere som nummer 704.

Man må rejse til fods for at sprænge med Hast alle Lænker, der binde til Hjemmet os fast; man som Fuglen i Luften maa tumle sig fri for at glemme det daglige Livs Vrøvleri. For at blive Kulturen og Moderne kvit og de huslige Glæder og Venners Visit, for at løse sin Aand fra de strammende Baand ta'r man Randslen paa Nakken og Staven i Haand.

Man maa reise til Fods for at døje lidt ondt, for at leve et Liv i det korte Sekund, for fra Morgen til Aften at trave sig træt, for at tørste, for at sulte og spise sig mæt. For at sige det skønne: Goddag og Farvel, og bestandig med Haabet slaa Mindet ihjel, for at røre sin Aand uden hæmmende Baand ta'r man Randslen paa Nakken og Staven i Haand.

Thi den evige Higen, som aldrig faar Fred, det er Fodreisens dybeste Hemmelighed: Ikkun fremad og fremad og aldrig forknytt! Har til Maalet man naaet, sætter strax man et nyt. Om da ogsaa man fængsles et enkelt Minut, om man bli'r undervejs i en Dejlighed skuddt, maa man rive sin Aand fra de standsende Baand og ta' Randslen paa Nakken og Staven i Haand.

Digteren J. C. Hostrup var født i 1818. Han var uddannet teolog og er i dag specielt kendt for sine tre studenterkomedier, *Gjenboerne* (opf. 1844, udg. 1847), *En Spurv i Trænedands* (opf. 1846, udg. 1848) og *Eventyr paa Fordrejsen* (opf. 1848, udg. 1849).

The pilgrim's marching song

Melody:

It's a long way to Tipparary...

It's a long way to Santiago
it's a long way back home
it's a long way to Santiago,
but we are not all alone.
it's a long way to Santiago,
it's a long, long, long, long way
but we will find the yellow arrows
and we will carry on.

Carina og Peter Glunz måtte på en af deres ture på caminoen i 2005 digte en march, for at holde humøret oppe. Det lykkedes dem også at få en hel busfuld pensionerede australier til at synge med.

Her ses marchen på en plakat i et af refugierne i St. Jean Pied du Port, hvor marchen er ophængt.

L'Esprit du Chemin
40, Rue de la Citadelle, 64220
Saint-Jean-Pied-de-Port - (033) 05 37 24 68
www.espritduchemin.org

created in May 2005 by Carina & Peter Glunz
on the Camino between Saint Jean Pied de Port and Santiago.
It helped us many times to keep up the spirit
and provided us with new power to keep walking

Jakobus

Nein, du läßt mich nicht im Stich,
 Stehst mir bei und leitest mich,
 Leuchtest strahlend mir ins Herz,
 Teilst die Freude, fühlst den Schmerz.
 Sterne sind dir wohlbekannt,
 Bleibst mir nah im fremden Land,
 Richtung gebend, hier und jetzt,
 Heilend, was so sehr verletzt.
 Wunden wandelst du in Wunder,
 Schritt für Schritt, der Weg wird runder.
 Und nach vielen Pilgertagen
 Werden Dornen Rosen tragen.
 O Jakobus, hochverehrt,
 Pilgern läßt nie unversehrt.
 Himmelwärts und abgrundtief
 Zieht mich, der so machtvoll rief.
 Balthasar

Aus: Reinhard Kürzinger/Bernhard Sill :

Das große Buch der Gebete. München

2003, S. 565

Sankt Jakob

Nej, du lader mig ikke i stikken,
 Du står ved min side og gir mig en prik-
 ken,
 I mit hjerte skinner dit lys
 Deler min glæde, min smerte, mit gys.
 Stjerner du kender på himmelens rand,
 Forbliver mig nær i det fremmede land,
 Giver mig retning, hvor end jeg går,
 Heler gerne de sværeste sår.
 Sår forvandler du til undere,
 Skridt for skridt bliver vejen sundere,
 Og efter mange pilgrimsdage,
 du fra rosen tornene tage.
 Oh Skt. Jakob, æret og bold,
 Pilgrimme vandrer i god behold,
 Højt fra himlen du ser hened
 Træk os op til evig fred.
 Baltasar

Dristigt og frit oversat til dansk
 på rimende vers

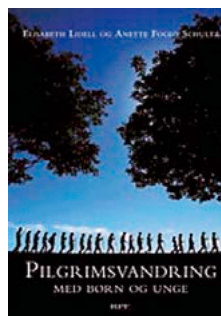
af Henrik Friediger

Pilgrimsvandring med børn og unge

En konstruktiv og praktisk pilgrimsbog til undervisning, men også til indføring i pilgrimslivet for alle, der er ”nybegyndere” i pilgrimslivet.

Af Eva Andersen

”Pilgrimsvandring med børn og unge”
af Elisabeth Lidell og Anette Foged Schultz
Religionspædagogisk Forlag
ISBN: 87-7495-133-5
216 sider – 248 kr.

Det er med stor glæde og stort udbytte, jeg har læst denne pilgrimsbog.

Jeg synes, de to forfattere har fundet en fin balance mellem det åndelige og det praktiske ved pilgrimslivet. De er begge pionerer indenfor pilgrimsbevægelsen. De er gået til opgaven på forskellig vis, har løst den fint og bogen fremstår som en helhed.

Den viser med al tydelighed, at der er brug for at tænke anderledes i dagens folkekirke. Vi har været så vant til at fokusere på hovedets perspektiv. Måske skal vi i højere grad tænke kroppen med i vor tro. Krop og ånd hænger sammen og hvordan mærker man dette bedre, end ved at vandre. Netop den åbenhed man får som pilgrim er godt beskrevet, ved at vi får lov til at følge med i deres tanker på deres pilgrimsvandringer.

Bogen er så fuld af praktiske anvisninger, at den er lige til at bruge, også for undervisere, der aldrig har været på pilgrimsvandring. Det er endda let at plukke i de forskellige lektioner, så det passer til ens eget undervisningsforløb.

Denne bog er en gave. Brug den – glæd jer over den.

God tur.

”Ultreia”

Den Danske Klosterrute

”Den Danske Klosterrute” er navnet på en turist- og pilgrimsvandreroute gennem Danmark med temaerne kirke, kultur, historie og natur. Den er en helårsroute og kan eventuelt også benyttes af cyklister. Første bind gennem Sønderjylland til Ribe blev omtalt i sidste nummer af Pilgrimmen. Nu er andet bind fra Ribe til Viborg netop udkommet. Initiativtageren til ruten og forfatteren til bogen er foreningens mangeårige medlem, Jens Kristian Krarup.

*Den Danske Klosterrute bd.2
Fra Ribe til Viborg - med Hærvej og Søhøjland
Forfatter: Jens Kristian Krarup
Unitas Forlag, 2007
ISBN(13) 978-87-7517-773-8
Hæftet, 264 sider, 298 DKK*

Den danske klosterrute er en turist- og pilgrimsvandreroute med temaerne kirke, kunst, historie og natur. En værdifuld guide for vandrere, der ønsker at kombinere friluftsliv med kulturelle oplevelser. Ruten er i alt ca. 1700 km. lang og går fra Helsingør på Sjælland til Frederikshavn i Nordjylland. Ruten forbinder de fleste af Danmarks tidligere cistercienserklostre og en del andre middelalderlige klostre.

Værkets andet bind beskriver klosterruten mellem Ribe og Viborg, som er på ca. 400 km. Den er ikke selvstændigt afmærket, men følger på ca. 40% af strækningen andre vandrestiafmærkninger, bl.a. Hærvejsvandreruten. Ruten tager også vandreren med gennem Søhøjlandet, Gudenådalen og ad den gamle pramdragersti Trækstien.

Den danske klosterrute er i alt ca. 1700 km. lang og går fra Helsingør på Sjælland til Frederikshavn i Nordjylland. Ruten forbinder de fleste af Danmarks tidligere cistercienserklostre og en del andre middelalderlige klostre. Serien om Den Danske Klosterrute udkommer i 5 bind, der hver indeholder en generel karakteristisk af strækningen, en detaljeret gennemgang af ruten punkt for punkt, fortegnelser over overnatnings-, spise- og indkøbssteder, adresser på turistkontorer og andre praktiske oplysninger om den pågældende strækning.

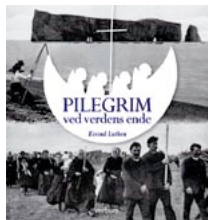
Turen går så vidt muligt ad små veje og stier gennem noget af Danmarks smukkeste og mest særprægede natur og kan også gennemføres på cykel, hvis man er indstillet på at benytte mange grusveje og stier.

Pilgrim ved verdens ende

Eivind Luthen, og mange andre pilgrimme med ham, søger ofte ind i spændingsfeltet mellem natur og kultur, kaos og kosmos, ro og opbrud, drøm og virkelighed. Det mærkes ved mange af de ”Verdens ender”, der findes overalt på jorden - det mærkes i Eivind Luthens bog. Er det sådan at verden ender der? Eller er det snarere omvendt?

Af Bent Jul

Forfatter: Eivind Luthen
”Pilegrim ved verdens ende”
Verbum forlag
ISBN 825431053X
Pris 275 Norske kroner

Eivind Luthen, og mange andre pilgrimme med ham, søger ofte ind i spændingsfeltet mellem natur og kultur, kaos og kosmos, ro og opbrud, drøm og virkelighed. Det mærkes ved mange af de ”Verdens ender”, der findes overalt på jorden - det mærkes i Eivind Luthens bog. Er det sådan at verden ender der? Eller er det snarere omvendt?

Et sted må alt begynde

Et sted må alt slutte

Et sted står strandnelliken og nikker til vinden

og rullestenene vedbliver at rulle gennem århundreder

Med disse linier af Gro Dahle begynder Eivind Luthen sin seneste pilgrimsbog. Han har besøgt dem og gjort sine overvejelser. Nysgerrigt har han gransket historierne og myterne bag.

Forfatteren har denne gang valgt et at beskrive mange af de ”Verdens ender” der findes på overalt på, i Kina, Indien og naturligvis ”vores egen” i Spaniens nordvestlige hjørne, Finisterre. I romantikken blev verdens-ende-stederne ofte baggrund for digtning og malerkunst. Når en kunstner malede et dampskib, der blev knust af klipperne, udtrykte det en natur, som var det menneskeskabte overlegent. Menneskenes forsøg på at underlægge sig jorden og elementerne var dømt til at mislykkes.

Det er en beretning om dramatiske brande, skibsforslis og tab af menneskeliv ved Land’s End i Cornwall, Finistere i Bretagne, Cape Cod i New England - som var Kennedy-klanens feriested - , Land’s End ved San Francisco, Kapp Gaspe ved Quebec, Ushuaia på den dyreste sydspids af Argentina, Punta Arenas i Chile og en lang række andre, mindre kendte ”Ender” rundt om i verden.

Morsomt er det, at bogen er illustreret med gamle postkort og fotografier. De giver en ekstra interessant dimension til beretningen om de mange steder, som står centralt i de enkelte landes historie.

Hjemkomstretræte for Santiagopilgrimme

Jeg tror, at alle Santiagopilgrimme har oplevet at komme hjem efter endt pilgrimsvandring og have svært ved at dele de mere spirituelle oplevelser med andre, der ikke har haft tilsvarende oplevelser. Derfor så jeg retræten som en mulighed for at få efterbearbejdet de spirituelle impulser fra min pilgrimsvandring. De blev indfriet i en fin proces og i godt selskab med andre pilgrimme.

Af Lene Münter

I weekenden den 16.-18. februar i år var jeg én af 11 deltagere i det nye tiltag fra Foreningen af Danske Santiagopilgrimme – nemlig en hjemkomst-retræte. Retræten blev holdt i Filips kirke og menighedshus på Amager i København, der havde nogle perfekte rammer til dette arrangement.

Retræten var bygget op over temaerne: Kaldelsen og vejen, målet samt hjemkomsten. Hvert tema blev gennemarbejdet individuelt med efterfølgende opsamling i hele gruppen.

Kaldelsen og vejen

Her arbejdede vi med, hvad der fik os af sted, samt hvad der skete på selve vandringerne. Vi arbejdede ud fra spørgsmålene:

Hvad fik mig ud at vandre?

- Du kan f.eks. beskrive hvad og hvem, der inspirerede dig.
- Nævn eventuelt noget om den længsel eller drift, som fik dig af sted.
- Hvor stammer den fra?
- Hvor længe har du haft tilskyndelsen til pilgrimsvandring?

Hvad var den mest indtryksgivende oplevelse på vejen?

- Fortæl hvad der skete på vejen, højdepunktsoplevelser eller generelle indtryk.
- Hvilke vanskeligheder kom du ud i?
- Var der nogle særlige glæder?
- Hvad var det mest livgivende i forhold til dit daglige liv?

Målet

Alle pilgrimme kan huske, hvordan det var at komme frem. Målets magi er speciel, og for nogen er det at nå frem forbundet med store følelsesudbrud eller ligefrem modtagelse af åbenbaringer. Der kan også ligge et anti-klimaks og en skuffelse gemt – må-

ske en anelse om noget ubehageligt. Igen skulle vi alle sætte ord på vores oplevelse af at nå til Santiago de Compostela ud fra disse spørgsmål:

Hvad skete der konkret, da du kom til Santiago og deltog i aktiviteterne i katedralen?

- Hvad var følelsen?
- Hvordan var stemningerne?

Hvad skete der egentligt ved målet?

- Åbenbaring – subtile stemninger?
- Kom din højdepunktsoplevelse i Santiago straks eller senere, f.eks. i drømme eller efter en vis omtanke?

Var der kvalitetsforskelle mellem vandring med den bevægelse og strabadser og så den mere stille receptive stilhed ved målet?

- Hvilken betydning fik målet for dig?
- Var der svar på det anliggende, der fik dig på vandring?

Hjemkomsten

En hver pilgrimsvandring får sin ende, og man skal vende tilbage til sit daglige liv, hvor man efter bedste evne skal forsøge at integrere sine erfaringer fra Caminoen. Ofte er det sådan, at man får en tilskyndelse til at lave noget om i sit liv.

Det bedste er kun at beslutte sig for det første skridt i en forandringsproces frem for at beskrive endemålet med denne forandringsproces. For at komme nærmere essensen af vores Camino blev vi stillet spørgsmålene:

Hvordan var det at komme hjem?

- Hvad har påvirket dig mest efter at du er kommet hjem?
- Var det let at komme hjem?
- Har du haft vanskeligheder? Prøv at fange essensen fra din tur.
- Hvad er dine samlede erfaringer vedrørende kaldelsen, vejen og indsigten fra målet samt dine første indtryk af din hjemkomst?
- Udtryk denne essens i få ord!

Hvad vil du stille op med de indsigter, som du har fået

- Hvad vil du stille op med denne essens?
- Hvilke konsekvenser vil du drage af disse indsigter?

Lørdag aften sluttede med, at vi hver især skrev ned hel konkret, hvad vores første spæde skridt skulle være i denne forandringsproces.

Søndag morgen begav vi os alle ud i det flotte vejr med kurs mod Marmorkirken, hvor vi skulle deltage i højmessen. Vandringen foregik i stilhed, og vi kunne vælge at gå på en af følgende måder:

- Gå med essensen fra din pilgrimsvandring.
- Gå med den opgave, som du skal hjem at igangsætte for at realisere din indsigt.
- Gå med de vanskeligheder, der venter

dig, når du kommer hjem og vil realisere dit nye liv.

- Gå med taknemmelighed over det, som du har fået fra din pilgrimstur – taknemmeligheder over at have fundet essensen.

Efter højmessen tog vi metroen tilbage til Amager og måtte konstatere, at diverse vandrestave vækker lidt opsigt midt i København en søndag formiddag. Efter at have spist frokost sammen var det tid til at drage hver til sit igen.

Personligt udbytte af retræten

Jeg kom hjem ultimo september 2006 efter 6 ugers vandring på caminoen og har lige siden været opfyldt af en indre ”uro”. Mange gange dagligt tænker jeg på mine oplevelser på caminoen, og jeg drømmer også stadigvæk jævnligt med billeder og indtryk fra min vandring.

Mit primære udbytte af retræten er, at jeg har fået lukket nogle cirkler inden i mig selv. Jeg har fået sat ord på mange af mine oplevelser og følelser undervejs – og at dette er blevet gjort i en kreds af andre Santiago-pilgrimme, har betydet, at jeg har følt at blive forstået fuldt ud. Samtidig. Det har desuden været dybt fascinerende

at høre, hvordan andre retræte-deltagere undervejs har haft tilsvarende oplevelser, som jeg selv har haft.

Jeg må indse, at jeg er blevet indfanget af caminoen energi og magi, og jeg er i skrivende stund i gang med at planlægge min 2. camino i eftersommeren 2007.

Tusind tak for en veltilrettelagt og udbytterig weekend til de tre retræteledere Gunvor Blichfeldt, Kirsten Mandø og Bent Jul samt til alle retræte-deltagerne, fordi jeg fik et indblik i deres oplevelser og følelser.

Ny hjemkomstretræte 2008

Foreningens bestyrelse har besluttet at holde en hjemkomstretræte for pilgrimme, der har været på vandring i 2007.

Retræten vil blive afholdt en weekend i januar eller først i februar 2008 under ledelse af det samme team, som i i februar 2007. Afhængig af interessen kan der blive afholdt retræte enten i København eller Vejle. Hvis du allerede nu er interesseret, er du velkommen til at kontakte Pilgrimmens redaktør (se mailadresse på omslaget).

Hvis du vil læse om retrætens opbygning henvises til Pilgrimmen nr. 12, side 46 og 47.

Indvielse af middelalderpilgrimsvej gennem Danmark

Pilgrimsvejen fra Helsingør til Roskilde er nu kortlagt for første gang i 500 år. Det er en del af Via Scandinavia, som forbinder Nidaros i Nord, Vadstena og Lund i Øst med Santiago de Compostela i Sydvest. En arbejdsgruppe under Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har stået for arbejdet, særligt har Ove Wichmann forestået dokumentationen af denne nye vejstrækning.

Af Bent Jul på baggrund af pressemeddelelser fra hhv. Foreningen af Danske Santiagopilgrimme og Roskilde Pilgrimsforening

Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har gennem en årrække arbejdet med kortlægning af danske pilgrimsveje som led i et større nordisk og europæisk projekt. Et af foreningens formål er netop at genoprette gamle pilgrimsveje og holde medlemmerne ajour med pilgrimsvejene i Europa.

Via Scandinavia

Et flerårigt arbejde har nu udmøntet sig i en kortlægning af pilgrimsvejen fra Helsingør til Roskilde. Vejen er lagt så tæt som muligt på middelaldervejen ned gennem Sjælland. Vejen fører forbi de kirker, der er viet til apostlen Jakob, eller som han hedder i Danmark, Skt. Ib. Vejen kaldes Via Scandinavia.

Pilgrimsvejen vil blive ført videre til Ringsted over Haraldsted, hvor Knud Lavard blev dræbt, og hvor der endnu er rester af Knud Lavards kapel. Fra Ringsted ned over Sjælland til Vordingborg, hvorfra man sejlede til Gåbense på Falster. Fra Gåbense over pilgrims- og valfartskirken ved Øster Kippinge til Guldborg. Videre over Maribo (Birgittasøstrenes by – Birgitta var i

1342-43 også i Santiago på pilgrimsfærd) til Rødby. På Femern forbindes den skandinaviske vej med den vej, som den nordtyske pilgrimsforening har fået kortlagt indenfor de sidste par år. Derved er der forbindelse ned over Bremen til Køln og Aachen i Tyskland og videre over den kendte pilgrimsby Vézelay i Frankrig. Herfra går der en ældgammel pilgrimsvej til Pyrenæerne og fortsætter ad den kendte Camino Francés til Santiago de Compostela i det Nordøstlige hjørne af Spanien.

Det er målet, at pilgrimme således skal kunne vandre ad et vej/stisystem fra Nidaroskatedralen i Tronhjem og fra Vadstena i Sverige, hvor den hellige Birgitta er begravet, ned gennem henholdsvis Norge og Sverige. I Danmark kan norske og svenske pilgrimme slutte sig til pilgrimsvejen i Frederikshavn ned til Viborg (endnu ikke lagt fast) og så ad Hærvejen til grænsen. Pilgrimme fra Vadstena kan tilslutte sig Via Scandinavia i Helsingør og gå ned til Rødby for at hugge sig ind på de nordtyske pilgrimsveje i Lübeck.

Indvielsen af Via Scandinavias første strækning

Det nu kortlagte danske stykke på Sjælland blev indviet den 12. maj med en vandring fra Skt. Ibs kirke i Ballerup til Skt. Ibs kapel i Roskilde.

Kl. 10.00 forsamledes ca. 60 pilgrimme på torvet foran Ballerup kirke – tidligere Skt. Ibs kirke. Her udråbte Henrik Tarp, formand for Foreningen af Danske Santiagopilgrimme, indvielsen af Via Scandinavias første strækning.

Derpå vandrede pilgrimmene af små stier i Vestskoven ned til Risby, hvor der var en mindre pause og en skovandagt. Denne andagt blev ledt af en af deltagerne, præsten Gunvor Blichfeldt. Hun brugte teksten fra apostlenes kaldelse med særlig betoning af apostlen Jacob, som har lagt navn til vores forening. Herefter fortsatte vandringen i stilhed indtil Høje Tåstrup, hvor de sultne pilgrimme indtog deres frokost.

Vandringen gik nu forbi Høje Tåstrup kirke og gennem idylliske bebyggelser. Ved Skt. Ansgar kirke i Hedehusene var det atter tid til en kort pause. Pilgrimsruten var herefter lagt gennem Hedehusenes hovedgade og videre ud ad Roskildevej mod Roskilde. Dette er ikke en særlig inspirerende vejstrækning, men for at følge sådan nogenlunde i fortidens pilgrimmes fodspor kan man ikke altid lægge ruten udelukkende på markveje og gangstier. Via Scandinavia drejer heldigvis fra i rundkørslen lige efter Rockwool og fortsætter ned mod Trekroner Station og videre ind mod Roskilde ad Universitetsstien. I Roskilde gik Pilgrimmene ned ad Kong Valdemars Vej og gennem Folkeparken. Da man kom ud på Frederiksborgvej, gjorde

man et kort ophold ved Skt. Gertruds kilde. Skt. Gertrud er de vejfarendes helgeninde, og hendes kilde måtte selvfølgelig besøges. Derpå gik pilgrimmene ned gennem Byparken og endte ved Skt. Ibs kilde.

Indvielsen af Via Scandinavia sluttede med en andagt i Skt. Ibs kapel. Sognepræst ved Roskilde Domkirke Paul Kofoed Christiansen stod for andagten, hvor læsningen var over Jacobs brevet kap. 1 vers 19 til 26, som omhandler dette ikke blot at være ordets hørere, men også dets gøreere. En bedre tekst kunne næppe være valgt til at afslutte en pilgrimsvandring på. Andagten foregik stående som i middelalderen, hvilket var hårdt for de mange trætte ben efter en vandring på 30 km. Alligevel havde de fleste efter andagten kræfter nok til at gå den sidste kilometer op til Kildegården, hvor Roskilde Pilgrimsforening havde arrangeret afsluttende fællesspisning.

Den nu genopdagede pilgrimsvej findes udførligt beskrevet på www.santiagopilgrimme.dk under pilgrimsveje.

Særlige links

Guide til pilgrimsvejen fra Helsingør til Roskilde

<http://www.santiagopilgrimme.dk/pilgrimsveje/pilgrimsveje.php>

Om samarbejdet med Tyskland

<http://www.santiagopilgrimme.dk/art11/pilgrimsveje.pdf>

http://www.santiagopilgrimme.dk/art12/danske_tyske_vandreveje.pdf

Tyske hjemmesider om vejen

<http://www.jakobsweg-norddeutschland.de/start.html>

Nordisk samarbejde

<http://www.santiagopilgrimme.dk/art10/tanker.htm>

Billeder: se side 99 og 100

Herberger langs Hærvejen

Referat af generalforsamlingen i Foreningen herberger langs Hærvejen den 7. maj 2007 i Ølgård ved Randbøl. Referatet er udarbejdet af repræsentanten fra Foreningen af Danske Santiagopilgrimme, Kaj Højland. Det er således ikke det officielle referat.

Af Kaj Højland

Ølgård er det første sted, et herberg er blevet færdigt. Ejerne er Flemming og Marlene Hansen. Et behageligt og meget venligt værtspar. De viste stolt stedet frem, og det er også flot. Foreningen herberger langs hærvejen har gennem Realdania lagt 1 million i stedet, og det samme har Flemming og Marlene. Det betyder, at de kan bruge stedet til egne formål efter herbergsæsonen.

I 2007 bliver herbergerne i Hald Hovedgård ved Viborg, Bruhns gård ved Røde Kro og Lindely ved Klipleve også færdige. De resterende 6 bliver først færdige i 2008, og indvielsen af herbergerne sker først i 2008. Fra 2008 skulle alle 10 være færdige. I juni, juli og august bliver der så mulighed for at overnatte i herbergerne for en billig penge. 60,- kr pr. nat måske. For at overnatte skal man have købt et pas på forhånd.

Foreningen arbejder videre med en fælles markering af herbergernes åbning i 2008.

Til Vækstforum, Region Syddanmark er indsendt en ansøgning om midler til udvikling af Hærvejen til Danmarks fyrtårn indenfor Aktiv Danmark. Der sættes fokus på forskellige målgrupper, som opfordres og inspireres til aktiv ferie og aktiv fritid med værdier som naturoplevelse, kulturhistorie, bevægelse og sundhed. Herunder udvikling af Hærvejen, som pilgrimsrute med forbindelse til det europæiske pilgrimsrutenet mellem Santiago de Compostela og Rom i syd og Tronhjem/Vadstena i nord.

Der budgetteres med 5,8 mio. over 3 år og primære projektpartnere er Visitdanmark/ Aktiv ferie og foreningen Herberger Langs Hærvejen. Foreningen af danske santiagopilgrimme optræder som sekundær projektpartner sammen med en række interesseorganisationer med en naturlig interesse i projektet.

Aflastning

Vibeke Nygaard Rasmussen meldte sig på sidste generalforsamling til at fortage forskelligt administrativt arbejde for foreningen. Hun arbejder tæt sammen med både William og Benny om udstedelse af pilgrimspas.

Foredragsholdere

Har du et ønske om, at holde foredrag om din vandring, kan du, som medlem, blive oprettet på vores hjemmeside, som foredragsholder. Dette er ikke bare en service overfor dig, men også en chance for andre til, at finde den rette foredragsholder.

Af Kaj Højland

På www.santiagopilgrimme.dk kan du læse om foreningen, under HVEM ER VI? Et fællestærk er, at vores medlemmer har eller vil vandre til Santiago de Compostela ad de gamle pilgrimsveje.

Alle pilgrimme får oplevelser på den vej, som i århundreder har tiltrukket pilgrimme fra Norden og hele verden til sig. Vores oplevelser er mangfoldige. Nogle af oplevelserne er ofte meget personlige, andre er kollektive. Hver af os bliver en del af det, som taler mest til os. Kulturen, historien, personlige og religiøse oplevelser kædes sammen gennem samværet med pilgrimme fra hele verden.

Efter vandringen er vi fyldt med indtryk og oplevelser, og hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med. En måde, at dele oplevelserne på, er at holde foredrag om turen.

På hjemmesiden under HVEM ER VI kan medlemmer af foreningen komme med. Ikke fordi foreningen er ansvarlig eller står bag foredragene, men for at give vores medlemmer mulighed for, at komme ud i større sammenhænge med oplevelser og indtryk.

Klik ind på vores hjemmeside. Vælg her HVEM ER VI og derefter FOREDRAGSHOLDERE. Derefter sender du en mail med de nødvendige oplysninger om dig selv og dit foredrag. Så ajourfører jeg listen så hurtigt, som det er mig muligt.

Ny kasserer til foreningen

Benny E. Hansen er en stor kraft i bestyrelsen, hvor han varetager jobbet som kasserer. Benny har imidlertid meddelt at han træder ud af bestyrelsen efter næste generalforsamling.

Jobbet kan på det bestemteste anbefales, da det giver mange interessante kontakter til mange pilgrimme og mulighed for at påvirke foreningens mange pilgrimsaktiviteter.

Hvis du er interesseret i at tage over efter ham, bedes du kontakte formanden. Det praktiske arbejde foregår i nær kontakt med den øvrige bestyrelse.

To gamle kilder som bare vil løbe, og en kirke som ikke ville rives ned

Af Finn Buhl

Skt. Ibs kilde

Klods op af kirkegårdsmuren få meter fra den nordvestlige indgang til kirkegården omkring Skt. Ibs kirke i Roskilde (i dag en kirketomt) ligger et lille knudret, besynderligt vandbassin med sten af kildekalk: Vandbassinet viser sig at være én af Roskildes utallige kilder. Vandbassinet er ikke særlig kønt, men meget rustikt. En stenplade afslører, at dette er mere end bare en kilde, det er Skt. Ibs kilde.

Sankt Ibs kilde i Roskilde. (Foto Finn Buhl)

Kilden har været hellig kilde i ældre tid. I 1600-tallet blev kilden undersøgt af professor Holger Jacobæus, som fastslog at denne kildes vand var endnu bedre end Hellig Kors kilde (en anden af Roskildes mange kilder) Desværre er denne undersøgelse forsvundet. Kilden blev igen undersøgt i 1800-tallet af professor og apoteker Becker, som fandt ud af, at udover en del kulsyre, indeholdt kilden pr. 1000 g. vand: kalkjord 0,225, talgjord 0,450, salt-

syre 0,048, men intet jern. Dette er yderst besynderligt, for vandet farver sine omgivelser okkerbrune og har en fedtet smag. I år 1900 købte stiftsskriver Hiort-Lorentzen det lille område, hvor kilden ligger og opbyggede det nuværende vandbassin. I 1954 medførte en vandboring ved Harraldsborg at Skt. Ibs kilde holdt op med at løbe. Da boringen ved Harraldsborg i 1974 skulle have filtrene rensset, og vandet derfor fik lov at løbe frit, kom der pludselig atter liv i Skt. Ibs kilde med kildens eget vand, som hurtigt igen farvede omgivelserne med sin karakteristiske farve. Driftsbestyrer Vagn Nyhuus sørgede herefter for, at kilden fik lov til at leve.

Skt. Ib er, som alle pilgrimme vil vide, det danske navn for Skt. Jacob.

Sankt Gertruds kilde i Roskilde. Skt. Gertrud er de vejfarendes helgendinde. (Foto Finn Buhl)

Skt. Gertruds kilde

Skt. Gertruds kilde er kendt siden 1670, hvor den er indtegnet på et kort over Roskilde af Peder Resens. Kilden blev sat i stand i 1800-tallet efter lang tid forsømmelse. I 1928 købte kommunen området, og i 1931 blev kilden restaureret. Den gamle kildegrotte, som omtales som en klam kildegrotte, blev revet ned, og et grimt jernrækværk rundt om hele området blev fjernet. Omlægningen skyldtes en udvidelse af Frederiksborgvej, hvorved kilden kom til at ligge halvt ude på det nye fortov. En vandboring ved Skt. Maria Hospital i maj 1934 ramte kildens vandåre og herefter sygnede den hen. Herefter blev kilden dækket til med et overdække af jernbeton, og kilden blev ledt gennem rør ud til kloakken ved vejkanten. I februar 1974 fik kilden imidlertid forårsfornemmelser og brød gennem jorden. Vandet flød ud over fortovet og frøs der til is. Det var farligt for de forbigående. Derfor blev der gravet op og kilden tæmmet. Dens nuværende udseende er fra 1986.

Skt. Gertrud er de vejfarendes helgeninde.

Skt. Ibs kirke

Skt. Ibs kirke i Roskilde har haft en meget omtumlet tilværelse. Det er i dag en kirketomt, men er heldigvis fredet og bruges lejlighedsvis til kulturelle formål. Skt. Ibs kirke skulle være revet ned umiddelbart efter reformationen. Dengang havde Roskilde en kirke på hvert gadehjørne, og langt de fleste blev revet ned i årene der fulgte herefter. Menigheden i Skt. Ibs kirke ville imidlertid ikke af med deres elskede kirke, og stærke protester forhindrede i første omgang en nedrivning. I 1808 blev sognet imidlertid nedlagt som selvstændigt sogn

og lagt ind under Skt. Jørgensbjerg kirke. En velhavende købmand købte kirken, rev koret ned og brugte kirkeskibet som lagerrum. Engang i 1900-tallet blev kirken købt tilbage af Roskilde Stift og kirketomten fredet. Kirkegården er stadig i brug. Den gamle døbefont står i dag ude i det fri på den plads, hvor den stod før koret blev revet ned.

Skt. Ibs kilde og kirke samt Skt. Gertruds kilde indgår som et naturligt indslag sidst på ”Roskilde Pilgrimsvandring”, som afholdes hvert år midt på sommeren.

Sankt Ibs kirke i Roskilde, middelalderkirke nu en velbevaret ruin. (Foto Finn Buhl)

Spor af Jakobs kult i Danmark

Dinamarca Jacobea

For år tilbage kom en forsker fra Spanien til Danmark for at studere spor efter Jakobs kult i Danmark. Til inspiration for læserne ses her nogle af hans resultater:

**Ibs Huse, Ibsens vej, Ibsgården, Ibskervej
Ibskervej, Ibstedvej, Ibstrupvænget Ibstrupvej, Ibsvej
Jakobsgade, Jakobsvej, Jeppes alle, Jeppes kilde, Jeppes torp
Jeppesvej, Jeppevej
Jepsensvej,
Sankt Ibs gade, Sankt Ibs alle, Sankt Ibs vej,
Sankt Jakobs, Sankt Jakobs plads Sankt Jakobs vej**

Forskeren, hvis navn er Vicente Almazán, skrev for det Galiciske kulturministerium bogen Dinamarca Jacobea. Bogen er på spansk og har underteksten Historia, Arte y Literature. ISBN 84-453-1453-X.. Den er for længst udsolgt. Forfatteren har identificeret mange kirker og kirkekunst med relation til Jakobs kult igennem tiderne i Danmark. Bogen har et fint billedmateriale. Denne spanske bog inspirerer til at danske pilgrimme begynder at identificere tilsvarende Jakobsspor på de nye pilgrimsveje, som foreningen ar ved at etablere.

Kagen i Santiago

Pilgrimmen søger en artikel om den kage, som man finder alle steder i Santiago. Skriv om dine bageerfaringer og vedlæg billeder.

På pilgrimsforum er nævnt en opskrift på en tærte.

200 g. hakkede mandler og 200 g. sukker
blandes med reven skal af 1 citron og 4 æggeblommer.
4 piskede æggehvider blandes i.
Bages ved 170 grader i ca. 70 min.
Jeg vil anbefale bagepapir.

Ortopædiske indlæg til sko

Af Bent Jul

Enhver pilgrim ved, at stærke fødder er en stor fordel, når man er vandrende pilgrim.

Men hvad gør man så, hvis man som Karen Astrup allerede under træningen til en vandring fra København til Santiago pådrager sig en nedsunken fodrod? Hun siger: ”Jeg troede at den tur, som jeg havde planlagt i mere end et år, måtte afflyses. Men en bekendt af mig fik mig til en ortopædisk skomager med speciale indenfor forskellige sportsgrene. Han lavede et par støbte indlæg.” Karen Astrup kunne derefter gennemføre sin vandring. Karen, som er praktiserende læge, nævner, at det ikke er ualmindeligt at folk omkring de 50 år får problemer med sener og muskler i fødderne. De opdager det bare først, når de udsætter sig for ekstraordinære belastninger.

Vibeke Nygaard Rasmussen, som hjælper foreningen med udstedelse af pilgrimspas, siger: ”Da jeg skulle af sted på caminoen anden gang, gik jeg rundt i hele København fra skomager til skomager for at finde en som kunne hjælpe mig med at skaffe det rigtige vandreindlæg. Det lykkedes ikke.” Derfor synes hun, at det ville være godt om foreningen kunne hjælpe med oplysninger om at skaffe tilpassede indlæg til sko.

På min vandring fra København til Santiago fik jeg selv problemer efter et par hundrede kilometers vandring. På vej ind til Glükstadt ved Elben måtte jeg tage bussen de sidste 5 km. Det gjorde så ondt, at jeg troede, at en knogle i foden

var brækket. En ortopædisk skomager hjalp mig med at klistre nogle indlæg på min indersål. De næste mange kilometer brugte jeg hver pause til at file og juster højde og vinkler. Det gjorde ikke længere så ondt i foden men det trak op i knæ og lår. I Bremen fandt jeg imidlertid en anden ortopædisk skomager, som tog sig tid til at fremstille et par indlæg. De virkede. Siden har jeg drømt om at skulle starte en karriere indenfor ortopædisk skomagerkunst. Det er nu ikke blevet til noget.

Men her for nylig fik foreningen en indmeldelse af en ortopædisk skomager med et mindre håndskomageri på Nørrebro i København. Udover sko, laver han også fodindlæg, bl.a. til sportsudøvere. Han hedder Kenneth Elsgaard og stiller gerne sin viden til rådighed. Han kan holdes til huse på Jægersborggade 52, 2200 København N, Tlf.: 41627202 . Hans hjemmeside er www.elsgaard.eu

Lidt remedier for pleje af fødder og sko er nødvendigt (Foto.: Bent Jul)

De 10 bud for pilgrimme

Her er pilgrimmens 10 bud, som man kan finde dem rundt omkring på caminoen og på nettet. Forfatteren er ukendt, men mon ikke han eller hun har haft tungen i kinden under udarbejdelsen, selvom der også er gode råd ind imellem? Det er vel det, der kan gå under betegnelsen ”spansk humor”.

Oversat af Henrik Friediger

“LOS 10 MANDAMIENTOS DEL PEREGRINO”

En dansk oversættelse kunne lyde:

1. Seguirás las flechas, sobre todas las cosas.
 2. No recorrerás kilómetros en vano.
 3. No descansarás ni en fiestas.
 4. Lllamarás a tu padre y a tu madre.
 5. No pararás.
 6. No llevarás calcetines impuros.
 7. No te quejarás.
 8. No dirás falsas distancias al hablar.
 9. No consentirás pensamientos ni deseos de irte.
 10. No codiciarás las ampollas ajenas.
1. Du skal følge de gule pile – hvad der end sker
 2. Du må ikke gå kilometre uden grund
 3. Du må ikke holde hvil – heller ikke på søn- og helligdage
 4. Du skal ringe hjem til mor og far
 5. Du må ikke gå i stå
 6. Du må ikke gå med snavsede sokker
 7. Du må ikke klage
 8. Du må ikke lyve om hvor langt du har vandret
 9. Du må ikke give efter for tanker eller ønsker om at give op
 10. Du må ikke begære din næstes vabler

Caminoen på DVD

Ønsker du at erhverve dig en film om Caminoen, er det nu muligt.

I august/september 2006 vandrede Anette og jeg fra St. Jean-Pied-de-Port til Santiago de Compostela. Gennem et år havde vi gjort os nogle forberedelser, så inden vi begynde at gå op over Pyrenæerne havde vi allerede adskillige kilometer i benene. Alligevel vidste vi meget lidt om den sti, som i daglig tale kaldes caminoen, Vi havde selvfølgelig set billeder dernede fra. Vi havde læst og hørt om andre, der havde gået turen. Men hvordan ser caminoen ud? Det var stadig et åbent spørgsmål, inden vi tog af sted. Så med et videokamera - lidt bøger - skrive/tegnevej i rygsækken tog vi toget til Sydfrankrig. Det er der kommet en film ud af. Den beskriver vores tur.

Caminoen er jo mest en indre rejse, som kan være svær at filme. Det vil altid være en personlig oplevelse og en personlig udfordring at gå caminoen. Det var det naturligvis også for os to. Filmen giver et indtryk af selve stien og de glæder og sorger vi mødte på vores vandring.

En stor tak til alle som hjalp os både ude og hjemme og gjorde denne tur mulig. Filmen på DVD er på ca. 45 min. Og koster 185 kr. + forsendelse.

**Henvendelse til Edmund Madsen, Hesbjergvej 50, 5491 Blommenslyst
Tlf.65968402, Mail: edmadsen@tiscali.dk**

Indvielse af Via Scandinavia gennem Danmark

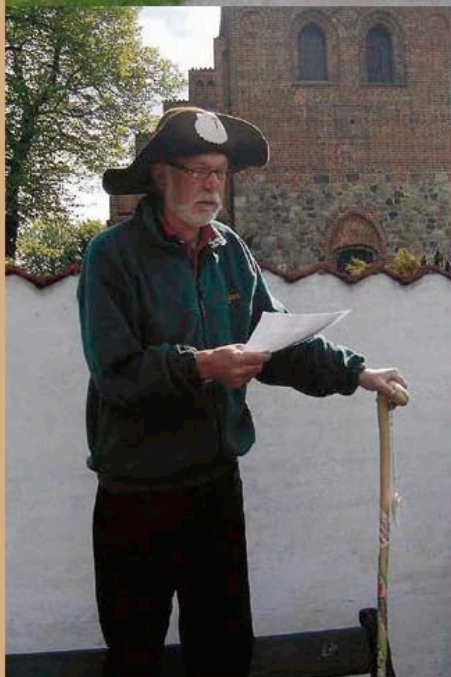
Pilgrimsvejen fra Helsingør til Roskilde er nu kortlagt for første gang i 500 år. Det er en del af Via Scandinavia, som forbinder Nidaros i Nord, Vadstena og Lund i Øst med Santiago de Compostela i Sydvest. En arbejdsgruppe under Foreningen af Danske Santiagopilgrimme har stået for arbejdet. 80 pilgrimme deltog i indvielsen den 12. maj 2007.

Artikle

Skriv en artikel om dine oplevelser som pilgrim og sende den til:
redaktionen@santiagopilgrimme.dk

Ove Wichmann gik hele dagen forrest for den store flok pilgrimme. Ove har gjort et kæmpestort arbejde med at beskrive pilgrimsvejen. Beskrivelserne med kort kan downloades fra foreningens hjemmeside.

Foreningens formand Henrik Tarp indvier vejen ved Sankt Ibs Kirke i Ballerup. Ca. 60 pilgrimme var mødt op ved start. Andre sluttede sig til i Høje Taastrup, så vi i alt blev 80 pilgrimme